

Dienst Uitvoering Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Handboek Onderwijsbevoegdheden

**Onderwijsbevoegdheden
Benoemingsvereisten
Benoembaarheidseisen**

Versie oktober 2021

Inhoudsopgave

1 Inleiding	4
2 Primair onderwijs (Wpo en Wec)	6
2.1 Bevoegdhedenregeling	6
2.2 Overgangsrecht vanaf 1 augustus 2006	7
2.3 Zij-instromer met een geschiktheidsverklaring	7
2.4 Buitenlandse diploma's	7
2.5 Bevoegdheid zintuiglijke en lichamelijke oefening (bewegingsonderwijs) Wpo-scholen	8
2.6 Bevoegdheid zintuiglijke en lichamelijke oefening/bewegen en sport Wec-scholen	9
2.7 Getuigschrift leraar speciaal onderwijs/Master SEN	9
2.8 Godsdienst en levensbeschouwelijk vormingsonderwijs	9
2.9 On(der)bevoegden onder bepaalde omstandigheden	10
2.10 Onderhouden bekwaamheidseisen	10
2.11 Bekwaamheidseisen directeur of adjunct-directeur	10
2.12 Meer informatie over leraar worden	10
2.13 Verschillende financiële regelingen	10
3 Voortgezet onderwijs (Wvo)	11
3.1 Bevoegdhedenregeling	11
3.2 Overgangsrecht vanaf 1 augustus 2006	11
3.3 Bevoegd, benoembaar en niet bevoegd	11
3.3.1 Bevoegd	12
3.3.1.1 Getuigschrift van lerarenopleiding	12
3.3.1.2 Educatieve minor	12
3.3.1.3 Pabo diploma en voorlopers in het voortgezet onderwijs	13
3.3.1.4 Conversietabel	15
3.3.1.5 Ontheffing benoemingsvereisten bij uitmunten in buitengewone bekwaamheid en in bijzondere gevallen	16
3.3.1.6 Bevoegdheid pabo-gediplomeerden onderbouw vmbo basis/kader	16
3.3.1.7 Bekwaamheidserkenning voor vakken waar geen lerarenopleidingen voor zijn	16
3.3.1.8 Bevoegdheid vakkencombinaties/vakoverstijgende programma (teambevoegdheid)	17
3.3.1.9 Zij-instroom mbo bij entree-opleiding	18
3.3.1.10 Lessen in het vrije deel van de bovenbouw door buitenstaanders	18
3.3.1.11 Mbo-docenten in een samenwerkingsverband vo/bve	18
3.3.1.12 Buitenlandse diploma's	18
3.3.2 Benoembaar maar niet bevoegd	19
3.3.2.1 Zij-instromer met een geschiktheidsverklaring	19
3.3.2.2 Gastdocent	19
3.3.2.3 Contractdocent	19
3.3.2.4 Onderbevoegde leraar	20
3.3.2.5 Binnen een team lesgevend in vakoverstijgend programmaonderdeel, maar nog niet bevoegd	20
3.3.2.6 Vervanging bij tijdelijke afwezigheid of moeilijk vervulbare vacature	20
3.3.2.7 Andersbevoegde leraar	20
3.3.2.8 Duale studenten van hogescholen met een minimum aantal studiepunten	21
3.3.2.9 Studenten van universitaire lerarenopleidingen	21
3.3.3 Onbevoegd	21
3.3.3.1 Afwijkingsmogelijkheid benoembaarheidseisen i.v.m. 10-jarig onbevoegden	21
3.4 Vakken, programma's en profielen	21
3.5 Onderhouden bekwaamheidseisen	26
3.6 Bevoegdheidseisen rector, directeur, conrector of adjunct-directeur	26
3.7 Meer informatie over leraar worden	26
3.8 Verschillende financiële regelingen	27
4 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (Web)	27
4.1 Benoemingsvereisten	27
4.2 Oude lerarenopleidingen	27
4.3 Ho-getuigschrift en aangewezen bewijs van voldoende didactische bekwaamheid	28
4.4 Zij-instromer met een geschiktheidsverklaring en PDG	28
4.5 Afwijking benoemingsvereisten	29
4.6 Garantierегeling onderwijsbevoegdheden	29

4.7	Bekwaamheidseisen instructeurs beroepsonderwijs	30
4.8	Onderhouden bekwaamheidseisen	30
4.9	Buitenlandse diploma's	30
4.10	Meer informatie over docent worden	30
4.11	Verschillende financiële regelingen	31
5	Hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs (Whw)	31
5.1	Benoembaarheidseisen hbo	31
5.2	Benoembaarheidseisen wo	31
6	Bijlage 1. Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O	31
<i>Bijlage I. Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O</i>		<i>40</i>
6.1	Indeling	40
6.2	1 Getuigschrift en diploma's van het wetenschappelijk onderwijs	40
6.3	2 Akten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs	84
6.4	3 Akten en diploma's voor het lager onderwijs	96
6.5	4 Diploma's en verklaringen van derde-graadsapplicatiecursussen en overeenkomstige opleidingen (w.o. bijscholingscursussen voor het lager beroepsonderwijs)	105
6.6	5 N-akten	108
6.7	6 Diploma's en verklaringen van tweede-graadsapplicatiecursussen en overeenkomstige opleidingen	116
6.8	7 Akten van bekwaamheid van de Nieuwe Lerarenopleidingen (m.u.v. NLO Eindhoven)	121
6.9	8 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van tekenen, handvaardigheid en textiele werkvormen	130
6.10	9 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van muziek en dramatische en dansante expressievormen	132
6.11	10 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van de techniek	135
6.12	11 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van de laboratoriumtechniek	163
6.13	12 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op nautisch gebied	167
6.14	13 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op agrarisch gebied	173
6.15	14 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op agogisch (andragogisch, pedagogisch) gebied	180
6.16	15 Officieren van landmacht, luchtmacht en marine	183
6.17	16 Overige Nederlandse bewijzen van bekwaamheid	184
6.18	17 Buitenlandse - w.o. Nederlands-Antilliaanse - bewijzen van bekwaamheid	189
<i>Bijlage II A. Regeling onderwijsbevoegdheid theorie en methoden mdgo</i>		<i>193</i>
<i>Bijlage II B. Vakken die deel hebben uitgemaakt van het kandidaatsexamen in studierichtingen van de Landbouwhogeschool</i>		<i>195</i>
<i>Bijlage III behorend bij de overgangsregeling bevoegdheden leraren speciaal voortgezet onderwijs voor lom en mlk</i>		<i>196</i>
7	Bijlage 2. Besluit Onderwijsbevoegdheden W.V.O./O.W.V.O.	198
7.1	Bijlage, onderdeel I. Bewijzen van bekwaamheid van de eerste graad	201
7.2	Bijlage, onderdeel II. Bewijzen van bekwaamheid van de tweede graad	208

1 Inleiding

Per 1 augustus 2006 is de Wet op de beroepen in het onderwijs, de zgn. wet Bio, ingevoerd. Deze wet regelt in de eerste plaats dat bij algemene maatregel van bestuur bekwaamheidseisen worden vastgesteld voor onderwijsgeevenden in de sectoren primair onderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo) en beroepsonderwijs en educatie (bve). Verder regelt de wet dat scholen beleid ontwikkelen omtrent het onderhouden van de bekwaamheidseisen. De wet bevat tevens overgangsvoorzieningen.

Het uitgangspunt is dat een leraar wettelijk gezien niet zonder bevoegdheid voor de klas mag staan en dat er moet worden voldaan aan de bekwaamheidseisen: hij moet een diploma bezitten van een passende lerarenopleiding. De leraar is in dat geval benoembaar. In uitzonderingsgevallen (bv. door een lerarentekort) kan een leraar benoemd worden die nog niet bevoegd is, de benoeming is dan altijd tijdelijk en de leraar moet in opleiding zijn.

Door de invoering van de Wet Bio hebben de bevoegde gezagen op het terrein van de bevoegdheden zowel met de nieuwe wet als met de gevolgen van de oude wetgeving te maken. Om het een en ander te verduidelijken volgen hieronder voor alle sectoren in het onderwijs de belangrijkste elementen van de oude en nieuwe wet- en regelgeving en wordt op enkele onderwerpen wat dieper ingegaan.

In dit handboek komen de navolgende onderwijssoorten aan bod:

Bevoegdheden:

1. Primair onderwijs (Wpo en Wec)
2. Voortgezet onderwijs (Wvo)

Benoemingsvereisten:

3. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (Web)

Benoembaarheidseisen:

4. Hoger en wetenschappelijk onderwijs (Whw)

De wijze waarop relevante regelgeving kan worden geraadpleegd is beschreven onder:

5. Inzage wet- en regelgeving

Dit handboek is een uitgave van de afdeling Diplomadiensten van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het bevat hoofdzaken van het bevoegdhedenstelsel en de benoemingsvereisten in het onderwijs. Voor de precieze wetsteksten en nadere voorwaarden kunt u de relevante wet- en regelgeving raadplegen. Aan dit handboek kunnen geen rechten worden ontleend.

Hebt u vragen over uw diploma en de daaraan verbonden onderwijsbevoegdheid, dan vragen we u een e-mail te sturen. Stuur zoveel mogelijk documenten mee die betrekking hebben op uw vraag. Het e-mailadres is diplomadiensten@duo.nl.

De afdeling Diplomadiensten is over deze onderwerpen telefonisch bereikbaar op werkdagen van 09.00 tot 12.00 uur via telefoonnummer 050-599 7778.

Schematisch overzicht historie onderwijsbevoegdheden

Wpo	Wec	Wvo	Web	Whw
1-2-1984	1-1-1985	1-8-1968	1-8-1968	1-8-1968
Artikel 186 Wpo	Artikel 171 Wec	Artikelen 33 en 34 Wvo	Artikelen 33 en 34 Wvo	Artikelen 33 en 34 Wvo
1-8-1985	1-8-1985	1-4-1985	1-4-1985	1-4-1985
Bevoegdheden-besluit Wpo	Bevoegdheden-besluit Wpo	Regeling bewijzen van bekwaamheid Owvo	Regeling bewijzen van bekwaamheid Owvo	Regeling bewijzen van bekwaamheid Owvo
		1-4-1985	1-4-1985	1-4-1985
		Besluit onderwijs-bevoegdheden Wvo/Owvo	Besluit onderwijs-bevoegdheden Wvo/Owvo	Aanvullende regeling bewijzen van bekwaamheid Owvo voor het hbo
				1-4-1990
				Artikel 54 Whbo: benoemingsvereisten docenten hoger beroeps-onderwijs
				1-4-1990
				Artikel 110a Whbo: benoemingsvereisten docenten lerarenopleiding hoger beroeps-onderwijs
				1-4-1990
				Overgangsrecht: artikel D4 Invoeringswet Whbo
			1-1-1996	
			Artikel 4.2.1. e.v. Web: benoemingsvereisten docenten	
			1-1-1996	
			Overgangsrecht artikel 12.2.7 Web: garantieregeling onderwijs-bevoegdheden	
				1-1-2006
				wettelijke benoemingsvereisten vervallen
1-8-2006	1-8-2006	1-8-2006	1-8-2006	
Wet Bio	Wet Bio	Wet Bio	Wet Bio	
Artikel 3 Wpo	Artikel 3 Wec	Artikel 33 Wvo	Artikel 4.2.1. Web	
Besluit bekwaamheids-eisen onderwijs-personeel	Besluit bekwaamheids-eisen onderwijs-personeel	Besluit bekwaamheids-eisen onderwijs-personeel	Besluit bekwaamheids-eisen onderwijs-personeel	
		Regeling conversietabel getuigschriften en vakken vo		
Overgangsrecht: artikel XI Wet Bio	Overgangsrecht: artikel XI Wet Bio	Overgangsrecht: artikel XI Wet Bio	Overgangsrecht: artikel XI Wet Bio	
10-10-2010		10-10-2010	10-10-2010	
Wpo BES		Wvo BES	Web BES	

2 Primair onderwijs (Wpo en Wec)

2.1 Bevoegdhedenregeling

Tot 1 augustus 2006

Tot 1 augustus 2006 werd de bevoegdheid van zowel groepsleerkrachten¹ als vakleerkrachten² voor scholen voor basisonderwijs (bo) en scholen voor speciaal basisonderwijs (sbo) ontleend aan specifieke bewijzen van bekwaamheid.

De bevoegdheid van zowel groepsleerkrachten³, als voor vakleerkrachten in het speciaal onderwijs⁴ en als voor vakleerkrachten in het voortgezet speciaal onderwijs⁵ voor scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) werd eveneens ontleend aan specifieke bewijzen van bekwaamheid.

Vanaf 1 augustus 2006

Vanaf 1 augustus 2006⁶ kan een bevoegdheid niet langer worden ontleend aan bovengenoemde specifieke bewijzen van bekwaamheid, behalve wanneer sprake is van overgangsrecht. Vanaf deze datum gelden bekwaamheidseisen⁷ voor onderwijsgeevenden, die in het bezit moeten zijn van een getuigschrift van hoger onderwijs⁸, waaruit blijkt dat is voldaan aan de bekwaamheidseisen⁹.

Voor de groepsleerkracht in het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs betekent dit dat deze in het bezit moet zijn van een getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs (pabo) of de wo-bacheloropleiding pedagogische wetenschappen van primair onderwijs (pwpo)¹⁰.

Voor de vakleerkracht betekent dit dat deze in het bezit moet zijn van een getuigschrift van een lerarenopleiding van het voortgezet onderwijs¹¹, die aansluit bij de onderwijsactiviteiten voor vakleerkrachten basisonderwijs + speciaal basisonderwijs¹², speciaal onderwijs¹³ of voortgezet speciaal onderwijs¹⁴.

In het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs kan zowel worden lesgegeven door een groepsleerkracht met een getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs (pabo) of de wo-bacheloropleiding pedagogische wetenschappen van primair onderwijs (pwpo) als door een vakleerkracht met een getuigschrift van een lerarenopleiding van het voortgezet onderwijs. Voor laatstgenoemde categorie geldt dat uitsluitend bevoegd lesgegeven kan worden in de onderwijsactiviteit en – in het voortgezet speciaal onderwijs – in de sector waar met het diploma wordt voldaan aan de bekwaamheidseisen. De leraar moet voldoen aan de bekwaamheidseisen voor het vho (eerstegraads), als het gaat om de bovenbouw van havo of vwo, en voor het vo (tweedegraads) als het gaat om de overige schoolsoorten.

Als een leraar (overgangsrechtelijk) slechts bevoegd is voor een gedeelte van de tweedegraads sector, bijv. alleen het vmbo en het praktijkonderwijs, dan geldt die bevoegdheid in het voortgezet speciaal onderwijs ook alleen voor dat gedeelte. Voor aangewezen scholen voor voortgezet speciaal

¹ Artikel 186 Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420>

² Artikelen 3 t/n 6c Bevoegdhedenbesluit Wpo : <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003779>

³ Voor groepsleerkrachten: Artikel 171 Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

⁴ Voor vakleerkrachten so: Artikelen 3 t/n 6c Bevoegdhedenbesluit Wpo:

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0003779>

⁵ Voor vakleerkrachten vso: Lijst van bewijzen van bekwaamheid in bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768> en bewijzen van bekwaamheid in bijlage bij het Besluit Onderwijsbevoegdheden W.V.O./O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003839>

⁶ met de invoering van de Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944> en Staatsblad 2004 344:

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2004-344.html>

⁷ Hoofdstuk 2 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

⁸ Artikel 32 Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420>

Artikel 32 Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

Artikel 33 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁹ Artikel 32a lid 1 Wpo (groepsleerkrachten): <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420>

Artikel 32a lid 1 Wec (groepsleerkrachten): <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549> en

Artikel 36 lid 1 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹⁰ Artikel 3 lid 1 Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420>

Artikel 3 lid 1 Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

¹¹ Artikel 33 lid 1 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹² Artikel 4.1 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹³ Artikel 4.2 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹⁴ Artikel 4.3 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

onderwijs die zelf examineren en diplomeren¹⁵ geldt dat het hebben van een getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs (pabo) of de wo-bacheloropleiding pedagogische wetenschappen van primair onderwijs (pwpo) niet voldoende is om bevoegd te zijn.

2.2 Overgangsrecht vanaf 1 augustus 2006

Overgangsrechtelijk is bepaald dat iedereen die op 31 juli 2006 bevoegd was vanaf 1 augustus 2006 voldoet aan de bekwaamheidseisen¹⁶.

2.3 Zij-instromer met een geschiktheidsverklaring¹⁷

Een geschiktheidsverklaring wordt afgegeven door een erkende instelling van hoger onderwijs¹⁸ die bevoegd is tot het verrichten van een geschiktheidsonderzoek¹⁹. Uit de verklaring blijkt dat iemand na een afgerond assessment voldoende geschikt wordt geacht voor het beroep van leraar en in staat moet worden geacht binnen twee jaar na benoeming of tewerkstelling zonder benoeming tot leraar met goed gevolg deel te nemen aan een bekwaamheidsonderzoek²⁰. Dit onderzoek dient ertoe vast te stellen of de leraar voldoet aan de bekwaamheidseisen voor het onderwijs waarvoor die eisen zijn vastgesteld.

Personen met een afgeronde hbo-opleiding of universitaire studie²¹ zonder onderwijsbevoegdheid (of niet bevoegd voor een bepaalde sector of een bepaald vak) kunnen zich aanmelden bij een bevoegd gezag van een school voor voortgezet onderwijs waar zich een vacature voordoet²². Ook de bezitter van een buitenlands diploma dat naar het oordeel van de lerarenopleiding, die het geschiktheidsonderzoek uitvoert, gelijkwaardig is aan de hiervoor genoemde diploma's, komt in aanmerking.

Op basis van de geschiktheidsverklaring kan het bevoegd gezag de zij-instromer benoemen en mag deze persoon gedurende de periode van twee jaar onbevoegd lesgeven. Succesvolle afronding van het bekwaamheidsonderzoek resulteert vervolgens in een getuigschrift, waarmee wordt voldaan aan de bekwaamheidseisen.

2.4 Buitenlandse diploma's

Een leraar of docent met een buitenlands diploma moet erkenning van zijn of haar buitenlandse opleiding aanvragen²³. Deze aanvragen kunnen worden ingediend bij DUO, afdeling Diplomadiensten, Postbus 30157, 9700 LJ Groningen, tel. 050-5998036, e-mailadres: diplomadiensten@duo.nl.

Suriname, Nederlandse Antillen en Aruba

Voor bepaalde akten van bekwaamheid behaald in Suriname of in de Nederlandse Antillen en Aruba, mits behaald voor een bepaalde datum, geldt een onderwijsbevoegdheid in het Koninkrijk der Nederlanden. Deze data zijn over het algemeen 1 januari 1981 voor de Surinaamse akten²⁴ en 1 januari 1988 voor de Nederlandse Antillen en Aruba²⁵. Diploma's behaald voor deze data die niet

¹⁵ Artikel 3 lid 7 Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

¹⁶ Artikel XI Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

¹⁷ Artikel 32 lid 10 Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420> en artikel 32 lid 10 Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

¹⁸ Artikel 176b Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420> en artikel 162e Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

¹⁹ Artikel 176c Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420> en artikel 162f Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

²⁰ Artikel 176f Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420> en artikel 162i Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

²¹ Whw: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005682>

²² Artikelen 176a tot en met 176j Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420> en artikel 162d tot en met 162m Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

²³ Website DUO: <https://duo.nl/particulier/buitenlands-diploma-in-nederland/werken-in-het-onderwijs.jsp>

²⁴ Bevoegdheden onderwijzers en kleuterleidsters met Surinaamse akten:

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0004013>

²⁵ Bevoegdheden onderwijzers en kleuterleidsters met Antilliaanse of Arubaanse akten:

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0004012>

in deze regelingen zijn opgenomen en diploma's behaald na deze data worden gezien als buitenlandse diploma's.

2.5 Bevoegdheid zintuiglijke en lichamelijke oefening (bewegingsonderwijs) Wpo-scholen

Algemeen

Degene die op 31 juli 2004 in het bezit was van het getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs zijn en blijven overgangsrechtelijk bevoegd tot het geven van onderwijs in zintuiglijke en lichamelijke oefening in alle leerjaren²⁶. Dit geldt ook voor de voorlopers van het getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs: de akte van onderwijzer of hoofdonderwijzer van de kweekschool, de akte van bekwaamheid van volledig bevoegd onderwijzer van de Pedagogische Academie, het diploma van de applicatiecursus volledig bevoegd onderwijzer en ook de akte van bekwaamheid als leidster of hoofdleidster bij het kleuteronderwijs.

Met ingang van 1 augustus 2004 is de WPO gewijzigd. Deze wijziging houdt o.a. in dat voor de bevoegdheid tot het geven van onderwijs in zintuiglijke en lichamelijke oefening in het derde tot en met het achtste leerjaar het bezit van het getuigschrift van de leergang bewegingsonderwijs PO is vereist naast het getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs²⁷. De bezitter van alleen het getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs is daarmee nog slechts bevoegd tot het geven van onderwijs in zintuiglijke en lichamelijke oefening in het eerste en het tweede leerjaar ('smalle bevoegdheid'). Dit geldt ook voor spellessen, aangezien die deel uitmaken van de onderwijsactiviteit zintuiglijke en lichamelijke oefening.

Hierop is één uitzondering: degene die met de pabo is gestart voor 1 september 2000 en is afgestudeerd voor 1 september 2005 is nog wel bevoegd tot het geven van onderwijs in zintuiglijke en lichamelijke oefening aan alle leerjaren, mits het onderwijsprogramma van voor 1 september 2000 is gevolgd. Dit moet dan blijken uit het getuigschrift.

Is het onderwijsprogramma van voor 1 september 2000 niet gevolgd dan geldt de bevoegdheid uitsluitend voor het eerste en het tweede leerjaar.

Een vakleerkracht zintuiglijke en lichamelijke oefening die een vo-bevoegdheid heeft voor leraar lichamelijke opvoeding is bevoegd voor alle leerjaren.

Leergang bewegingsonderwijs

Het eerste studiejaar nadat het getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs is verkregen, is normaal gesproken het studiejaar waarin wordt gestart met het volgen van onderwijs van de leergang bewegingsonderwijs. Vanaf het tijdstip dat de leergang wordt gevolgd is de betrokkene gedurende maximaal 2 aaneengesloten schooljaren bevoegd tot het geven van zintuiglijke en lichamelijke oefening. Het is niet vereist dat betrokkene onder de verantwoordelijkheid en aanwezigheid van een (andere) bevoegde leraar de lessen verzorgt. Als de opleiding bewegingsonderwijs al voor het uitreiken van het getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs is begonnen, start de periode van maximaal 2 aaneengesloten schooljaren tijdelijke bevoegdheid eerst na het behalen van het getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs.

De 2 achtereenvolgende leerjaren liggen vast en kunnen niet worden onderbroken. Indien de leerjaren wel worden onderbroken, dan moeten de lessen worden verzorgd door een bevoegde leerkracht waarbij de student alleen kan assisteren.

Als een student van de leergang om wat voor reden dan ook bijv. de leergang na een jaar verlaat, kan hij daarna nooit meer de leergang volgen met een tijdelijke bevoegdheid. Hij kan de leergang wel opnieuw gaan volgen, maar hij kan slechts de bevoegde leerkracht assisteren.

Leraar in opleiding (LIO) en leergang bewegingsonderwijs

Het LIO-schap heeft uitsluitend betrekking op de lerarenopleiding basisonderwijs en niet op de leergang bewegingsonderwijs. De pabo-student wordt voor wat het bewegingsonderwijs betreft uitsluitend opgeleid voor de eerste twee leerjaren van het basisonderwijs. Het LIO-schap moet zich dan ook daartoe beperken. Daarbij geldt dat de LIO alleen onder de verantwoordelijkheid van een

²⁶ Artikel 186 lid 2 Wpo: https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420_voor_1_augustus_2006

²⁷ Artikel 3 lid 2 Wpo: https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420_per_1_augustus_2004_en_de_Regeling_aanvullend_getuigschrift_zintuiglijke_en_lichamelijke_oefening_primair_onderwijs_https://wetten.overheid.nl/BWBR0020137

bevoegde leraar zou kunnen assisteren bij de lessen zintuiglijke en lichamelijke oefening in de eerste 2 leerjaren. In hoeverre de fysieke aanwezigheid constant vereist is, is overigens aan het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag is als eerste verantwoordelijk voor de kwaliteit van het bewegingsonderwijs binnen de school.

Ook wanneer de eerste module van de leergang al tijdens de lerarenopleiding wordt gevolgd, mag de LIO nog niet het vak zintuiglijke en lichamelijke oefening geven in de hogere leerjaren. De termijn van 2 jaar tijdelijke bevoegdheid bij het volgen van de leergang kan pas ingaan na het behalen van het getuigschrift van de hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs. Wanneer na afronding van de lerarenopleiding de volgende module van de leergang pas bijv. in januari van het daaropvolgende jaar van start gaat, gaat de tijdelijke onderwijsbevoegdheid voor zintuiglijke en lichamelijke oefening ook pas in januari in.

2.6 Bevoegdheid zintuiglijke en lichamelijke oefening/bewegen en sport Wec-scholen

Voor leraren in het speciaal onderwijs gelden gelijklopende bepalingen²⁸ als voor de leraren in het basisonderwijs (pabo + leergang of vo-bevoegdheid), met dien verstande dat de speciale eis van de leergang geldt voor leerlingen vanaf 7 jaar.

Voor het voortgezet speciaal onderwijs (vso) geldt dit niet. In het vso mag een betrokkene in het bezit van het pabo-getuigschrift geen lichamelijke opvoeding/bewegen en sport geven, ook niet als betrokkene in het bezit is van het getuigschrift van de leergang bewegingsonderwijs. Om lichamelijke opvoeding/bewegen en sport in het vso te geven moet betrokkene in het bezit zijn van een vo-bevoegdheid lichamelijke opvoeding. Dit betreft alle leerlingen in het vso.

2.7 Getuigschrift leraar speciaal onderwijs/Master SEN

Het hbo-getuigschrift leraar speciaal onderwijs danwel het diploma van de Master Special Educational Needs (SEN) levert geen onderwijsbevoegdheid op. Het getuigschrift vergroot wellicht de kans om aangenomen te worden in het speciaal onderwijs.

2.8 Godsdienst en levensbeschouwelijk vormingsonderwijs

De leraar of docent moet voldoen aan drie bekwaamheden²⁹:
de vakinhoudelijke bekwaamheid;
de vakdidactische bekwaamheid; en
de pedagogische bekwaamheid.

Uitzondering hierop is de leraar of docent godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs. Deze hoeft niet te voldoen aan de vakinhoudelijke bekwaamheid³⁰. Uitgangspunt daarbij is dat de overheid niet kan gaan over de inhoud van de godsdienst, vanwege de scheiding kerk en staat.

Het bevoegd gezag van de school, lerarenopleiders en de beroepsgroep zelf kunnen een nadere duiding geven aan vakinhoudelijke eisen voor leraren en docenten godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs. Uiteraard binnen de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag voor de onderwijskwaliteit van de school.

De consequentie van de bekwaamheidseisen voor godsdienstonderwijs en levensbeschouwelijk vormingsonderwijs per 1 augustus 2017 is dat iedereen die dit vak verzorgt binnen vijf jaar na deze datum moet beschikken over een – willekeurige – bevoegdheid. Dit geldt ook voor de leraren godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk onderwijs die vóór de inwerkingtreding van het besluit al waren benoemd. Het overgangsrecht is met ingang van 1 april 2020 vervallen. Het bevoegd gezag kan in aanvulling op de bevoegdheid specifieke inhoudelijke eisen stellen.

---

²⁸ Artikel 3 Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

²⁹ Artikel 2.2 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

³⁰ Artikel 2.3 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

2.9 On(der)bevoegden onder bepaalde omstandigheden

Wettelijk gezien mogen leraren zonder bevoegdheid niet zelfstandig voor de klas staan. Het lerarentekort is echter een groot maatschappelijk probleem. Voor diverse on(der)bevoegde groepen geldt dat zij onder bepaalde omstandigheden op geoorloofde wijze kunnen worden ingezet voor de klas. OCW en de Inspectie van het Onderwijs hebben daarom een handreiking³¹ opgesteld om schoolleiders en besturen handvatten te bieden bij het zoeken naar oplossingen om de onderbezetting op te vangen.

2.10 Onderhouden bekwaamheidseisen

Het bevoegd gezag heeft van elk personeelslid, dat een functie of werkzaamheden verricht waarvoor bekwaamheidseisen zijn vastgesteld, een dossier met gegevens over de bekwaamheid en het onderhouden daarvan³².

Als het bevoegd gezag van mening is dat de bekwaamheidseisen niet voldoende zijn onderhouden, kan dat gevolgen hebben voor de inzetbaarheid van de betreffende leraar, zowel qua vak als qua schoolsoort. Een geschil hierover is een zaak tussen werkgever en werknemer.

2.11 Bekwaamheidseisen directeur of adjunct-directeur

Een directeur of adjunct-directeur in het basisonderwijs en in het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs zonder lesgevende taken hoeft niet in het bezit te zijn van een onderwijsbevoegdheid voor het basisonderwijs. Wel moeten ze een hbo- of wo-getuigschrift hebben³³.

Een directeur of adjunct-directeur belast met schoolonderwijs dient wel in het bezit te zijn van onderwijsbevoegdheid voor het basisonderwijs³⁴. De directeur of adjunct-directeur die niet voldoet aan de bekwaamheidseisen mag niettemin met schoolonderwijs worden belast, voor een periode van ten hoogste twee jaren³⁵.

2.12 Meer informatie over leraar worden

Meer informatie over leraar worden in het primair onderwijs kunt u vinden op de website van de rijksoverheid³⁶.

2.13 Verschillende financiële regelingen

Er zijn verschillende regelingen/tegemoetkomingen om leraar te worden of het niveau te verhogen of de vakkennis te vergroten.

Meer informatie hierover kunt u vinden op de website van DUO. Zie: Tegemoetkomingen en subsidies lerarenopleiding³⁷.

---

³¹ Handreiking: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/documenten/publicaties/2018/11/08/handreiking-lerarentekort-primair-onderwijs-po>

³² Artikel 32b Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420> en artikel 32b Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

³³ Artikel 32 lid 2 sub a, onder 2 Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420>

Artikel 32 lid 2 sub a, onder 2 Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

³⁴ Artikel 32 lid 2 sub b, onder 1 Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420>

Artikel 32 lid 2 sub b, onder 1 Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

³⁵ Artikel 32 lid 3 Wpo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420>

Artikel 32 lid 3 Wec: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003549>

³⁶ Hoe word ik leraar in het basisonderwijs: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/vraag-en-antwoord/leraar-basisonderwijs> en Hoe word ik leraar in het speciaalonderwijs: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/vraag-en-antwoord/leraar-speciaal-onderwijs>

³⁷ <https://duo.nl/particulier/tegemoetkomingen-en-subsidies-lerarenopleiding/index.jsp>

3 Voortgezet onderwijs (Wvo)

3.1 Bevoegdhedenregeling

Tot 1 augustus 2006

Tot 1 augustus 2006 werden de bevoegdheden voor het voortgezet onderwijs (vo) ontleend aan specifieke bewijzen van bekwaamheid³⁸, een limitatieve opsomming van alle getuigschriften die een onderwijsbevoegdheid gaven met daarbij vermeld het vak en de sectoren (schoolsoorten) waarvoor de bevoegdheid gold. Deze specifieke bewijzen van bekwaamheid zijn verderop in dit handboek (bijlage 1 en bijlage 2) te raadplegen en in de bevoegdhedenscan³⁹ op de website van DUO.

In deze lijst komen ook vakken voor die niet voorkomen in het voortgezet onderwijs. De vermelding van deze vakken dateert uit het verleden toen het mbo en hbo nog onder de Wvo vielen.

De getuigschriften van de universitaire lerarenopleidingen⁴⁰ worden genoemd met de naamsaanduiding "getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek". Deze naamsaanduiding gold vanaf 31 augustus 1993. Van 1 april 1985 tot 31 augustus 1993 stonden deze getuigschriften te boek als "getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van de opleiding van de tweede fase tot leraar in het voortgezet onderwijs, als bedoeld in artikel 18, derde lid, van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs". Die getuigschriften kunnen als zodanig worden geaccepteerd, mede omdat de formalisering van de nieuwe benamingen eerst heeft plaatsgevonden in 1996⁴¹.

Vanaf 1 augustus 2006

Vanaf 1 augustus 2006⁴² kan een bevoegdheid niet langer worden ontleend aan bovengenoemde specifieke bewijzen van bekwaamheid, behalve wanneer sprake is van overgangsrecht. Vanaf deze datum gelden bekwaamheidseisen⁴³ voor onderwijsgeevenden, die in het bezit moeten zijn van een getuigschrift van hoger onderwijs⁴⁴, waaruit blijkt dat is voldaan aan de bekwaamheidseisen⁴⁵.

3.2 Overgangsrecht vanaf 1 augustus 2006

Overgangsrechtelijk is bepaald dat iedereen die op 31 juli 2006 bevoegd was voor een of meer vakken of vakkencombinaties vanaf 1 augustus 2006 voldoet aan de bekwaamheidseisen⁴⁶. Hiermee wordt de onderwijsbevoegdheid behouden voor de vakken en schoolsoorten zoals die golden volgens de tot 1 augustus 2006 geldende wet- en regelgeving.

3.3 Bevoegd, benoembaar en niet bevoegd

Iedere leraar in het voortgezet onderwijs moet bevoegd zijn voor de lessen die hij geeft. Het begrip bevoegd is vrij gangbaar maar het is in het voortgezet onderwijs geen term die wettelijk verankerd is. Een leraar is over het algemeen bevoegd wanneer hij in het bezit is van een getuigschrift van

³⁸ Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. (bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>) en Bijlage, onderdeel I en Bijlage, onderdeel II (bijlagen bij Besluit Onderwijsbevoegdheden W.V.O./O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003839>)

³⁹ <https://duo.nl/zakelijk/voortgezet-onderwijs/personeel/onderwijsbevoegdheid-bepalen.jsp>

⁴⁰ Bijlage, onderdeel I bij Besluit Besluit Onderwijsbevoegdheden W.V.O./O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003839>

⁴¹ staatsblad 1996 50: artikel I onder F: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-1996-50.html> en staatsblad 1996 176: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-1996-176.html>

⁴² met de invoering van de Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944> en Staatsblad 2004 344: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2004-344.html>

⁴³ Hoofdstuk 2 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

⁴⁴ Artikel 33 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁴⁵ Artikel 36 lid 1 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁴⁶ Artikel XI Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

hoger onderwijs waarmee hij voldoet aan de bekwaamheidseisen voor het vak dat hij geeft. Hij moet dus een passende lerarenopleiding hebben gevolgd. Daarmee is hij dan ook benoembaar. Het is echter ook mogelijk om benoembaar te zijn (nog) niet te voldoen aan de juiste bekwaamheidseisen. Onbevoegde leraren zijn alleen tijdelijk benoembaar als aan wettelijke voorwaarden wordt voldaan en de leraar moet een opleiding volgen voor de juiste bevoegdheid.

3.3.1 Bevoegd

De bevoegdheid kan op de volgende manieren worden aangetoond.

3.3.1.1 Getuigschrift van lerarenopleiding⁴⁷

Uit het getuigschrift moet blijken voor welk vak of welke vakken de houder voldoet aan de bekwaamheidseisen.

Inrichting getuigschrift

Sinds 1 augustus 2006 kunnen getuigschriften met onderwijsbevoegdheid uitsluitend worden afgegeven door hbo-lerarenopleidingen of door universitaire lerarenopleidingen. Uit het getuigschrift moet blijken dat is voldaan aan de bekwaamheidseisen⁴⁸ voor leraar vo en docent dan wel voor leraar vho en voor welk vak of welke vakken aan de bekwaamheidseisen is voldaan.

Op het getuigschrift kan dit – niet uitputtend - aangeduid worden met:

- voortgezet onderwijs al dan niet afgekort tot 'vo' ofwel 'vmbo, onderbouw havo en vwo, praktijkonderwijs' ofwel 'tweedegraads';
- 'bve' of 'educatie en beroepsonderwijs';
- voorbereidend hoger onderwijs al dan niet afgekort tot 'vho' ofwel 'bovenbouw havo en vwo' ofwel 'eerstegraads'.

Bevoegd voor voorbereidend hoger onderwijs of een van de genoemde synoniemen betekent ook bevoegd voor voortgezet onderwijs en educatie en beroepsonderwijs of een van de genoemde synoniemen (inclusieve bevoegdheid)⁴⁹.

Diplomasupplementen

Bij de hbo- en wo-getuigschriften wordt door de onderwijsinstelling eveneens een diplomasupplement⁵⁰ in het Nederlands of het Engels opgesteld en uitgereikt met het oog op internationale herkenbaarheid van opleidingen. Het diplomasupplement beschrijft de inhoud, het niveau en het verloop van de gevolgde studie.

In de praktijk blijkt m.n. bij getuigschriften van de universitaire lerarenopleidingen dat uit de masterbul zelf niet het vak is te achterhalen waarvoor de bevoegdheid geldt. Daar wordt dan wel de naam van de opleiding vermeld (bijv. "Science education and Communication") maar niet het vak waarvoor de bevoegdheid geldt. Dat blijkt dan veelal wel uit par. 5.2 van het diplomasupplement (waarin bijv. wordt aangegeven dat "The candidate fulfils the required competences of mathematics in senior general secondary education and pre-university education). Deze vermelding op het diplomasupplement wordt geaccepteerd als het hebben van een onderwijsbevoegdheid voor dat vak. Het helder laten blijken van welke onderwijsbevoegdheid met het getuigschrift van een lerarenopleiding gemoed is, blijft evenwel een punt van aandacht voor de onderwijsinstellingen.

3.3.1.2 Educatieve minor⁵¹

Universiteiten bieden een educatieve minor algemeen voortgezet onderwijs aan bij een aantal wetenschappelijke bacheloropleidingen. Deze educatieve minor geeft bevoegdheid om onderwijs in een bepaald vak te verzorgen in uitsluitend het mavo (de zgn. theoretische leerweg van het vmbo) en de eerste 3 leerjaren van het havo en het vwo. Een gedeelte dus van de 2e graads sector. Het levert geen bevoegdheid op voor de overige leerwegen van het vmbo (basisberoepsgericht, kaderberoepsgericht en gemengd) en het mbo.

Als men de educatieve minor volgt terwijl de gerelateerde bachelor reeds is voltooid, spreekt men ook wel van de educatieve module. Tussen de educatieve module en de educatieve minor is wat betreft onderwijsbevoegdheden verder geen verschil.

⁴⁷ Artikel 33 lid 1 sub b onder 1 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁴⁸ Hoofdstuk 2 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

⁴⁹ Artikel 37 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁵⁰ Artikel 7.11 lid 4 Whw: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005682>

⁵¹ Artikel 33 lid 1a Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399> en Regeling verwantschapstabel educatieve minor: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028148>

3.3.1.3 Pabo diploma en voorlopers in het voortgezet onderwijs

1. Getuigschriften afgegeven tot omstreeks 1971

De akte van bekwaamheid als onderwijzer⁵² geeft over het algemeen bevoegdheid voor de vakken Nederlands, rekenen, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie, natuurkunde en scheikunde voor de gehele 2a-sector (mavo, vbo, praktijkonderwijs). Hier worden echter wel beperkingen of nadere voorwaarden gesteld⁵³. Deze generatie is waarschijnlijk niet meer actief in het onderwijs.

De akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer⁵⁴ geeft over het algemeen bevoegdheid voor de vakken Nederlands, rekenen, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie, natuurkunde en scheikunde voor de gehele 2a-sector (mavo, vbo, praktijkonderwijs). Hier worden echter wel beperkingen of nadere voorwaarden gesteld⁵⁵. De reden dat in de Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. de bevoegdheid wordt aangeduid voor de schoolsoort 2⁵⁶ en niet 2a is een historische, daterend uit de tijd dat het mbo nog onder de WVO viel. Deze generatie is waarschijnlijk niet meer actief in het onderwijs.

2. Getuigschriften afgegeven van omstreeks 1971 tot omstreeks 1984

De akte van bekwaamheid als volledig bevoegd onderwijzer⁵⁷ geeft bevoegdheid voor het vak Nederlands in het vmbo en het praktijkonderwijs, en rekenen in het vmbo, het praktijkonderwijs en de eerste drie leerjaren van het havo en het vwo. Hier worden echter wel beperkingen of nadere voorwaarden gesteld⁵⁸. De reden dat in de Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. de bevoegdheid wordt aangeduid voor de schoolsoort 2⁵⁹ en niet 2a is een historische, daterend uit de tijd dat het mbo nog onder de WVO viel.

*Overgangsregeling onderwijsbevoegdheid voor voormalige leraren aan het svo-lom en svo-mlk die in het bezit zijn van deze akte*⁶⁰:

Er is een overgangsregeling getroffen voor deze leraren. Voor een of meerdere vakken Nederlands, geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer, rekenen en wiskunde, muziek, tekenen, handvaardigheid, lichamelijke oefeningen, techniek en verzorging, resp. biologie, Engels, handvaardigheid (textiele werkvormen) en verzorging kon het bevoegd gezag verklaringen van bevoegdheid afgeven voor zover het de vakken van de basisvorming in de leerjaren 1 tot en met 3 betrof of voor het gehele vmbo mits voor het/de betreffende vak/ken o.a. werd voldaan aan de zgn. 500-ureneis. Voor de verdere voorwaarden, zie de regeling zelf.

*Onderwijsbevoegdheid leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs*⁶¹ voor leraren die in het bezit zijn van deze akte⁶²:

Deze akte geeft eveneens bevoegdheid voor de vakken Nederlands, Engels, wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie (inclusief kennis der natuur), verzorging, muziek, handvaardigheid (textiele werkvormen) en tekenen aan groepen van uitsluitend geïndiceerde leerlingen in het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijkonderwijs, alsmede

⁵² Zie nr. 3.1 Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁵³ Zie kolom V bij nr. 3.1 Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁵⁴ Zie nr. 3.2 Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁵⁵ zie kolom V bij nr. 3.2 Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁵⁶ zie kolom IV bij nr. 3.2 Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁵⁷ zie nr. 3.3 Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁵⁸ zie kolom V bij nr. 3.3 Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁵⁹ zie kolom IV bij nr. 3.3 Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁶⁰ Artikel 15a Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁶¹ Sinds 1 januari 2016 maken het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijkonderwijs deel uit van het passend onderwijs

⁶² Artikel 15b lid 1 en 2 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

bevoegdheid tot het geven van onderwijs in de praktijkoriënterende vakken van het praktijkonderwijs. Dit geldt ook nog voor enkele andere akten van bekwaamheid en getuigschriften⁶³.

De werking van het overgangsrecht van de Wet Bio⁶⁴ houdt in dat de betrokkenen vanaf 1 augustus 2006 bevoegd blijven overeenkomstig het gestelde in de daarvoor geldende artikelen.

Het diploma van de applicatiecursus voor volledig bevoegd onderwijzer⁶⁵ geeft bevoegdheid voor het vak Nederlands in het vmbo en het praktijkonderwijs, en rekenen in het vmbo, het praktijkonderwijs en de eerste drie leerjaren van het havo en het vwo. Hier worden echter wel beperkingen of nadere voorwaarden gesteld⁶⁶. De reden dat in de Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. de bevoegdheid wordt aangeduid voor de schoolsoort 2⁶⁷ en niet 2a is een historische, daterend uit de tijd dat het mbo nog onder de WVO viel.

Overgangsregeling voor voormalige leraren aan het svo-lom en svo-mlk die in het bezit zijn van dit diploma⁶⁸:

Er is een overgangsregeling getroffen voor deze leraren. Voor een of meerdere vakken Nederlands, geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer, rekenen en wiskunde, muziek, tekenen, handvaardigheid, lichamelijke oefeningen, techniek en verzorging, resp. biologie, Engels, handvaardigheid (textiele werkvormen) en verzorging kon het bevoegd gezag verklaringen van bevoegdheid afgeven voor zover het de vakken van de basisvorming in de leerjaren 1 tot en met 3 betrof of voor het gehele vmbo mits voor het/de betreffende vak/ken o.a. werd voldaan aan de zgn. 500-ureneis. Voor de verdere voorwaarden, zie de regeling zelf.

Onderwijsbevoegdheid leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs⁶⁹ voor leraren die in het bezit zijn van dit diploma⁷⁰:

Deze akte geeft eveneens bevoegdheid voor de vakken Nederlands, Engels, wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie (inclusief kennis der natuur), verzorging, muziek, handvaardigheid (textiele werkvormen) en tekenen aan groepen van uitsluitend geïndiceerde leerlingen in het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijkonderwijs, alsmede bevoegdheid tot het geven van onderwijs in de praktijkoriënterende vakken van het praktijkonderwijs. Dit geldt ook nog voor enkele andere akten van bekwaamheid en getuigschriften⁷¹.

De werking van het overgangsrecht van de Wet Bio⁷² houdt in dat de betrokkenen vanaf 1 augustus 2006 bevoegd blijven overeenkomstig het gestelde in de daarvoor geldende artikelen.

3. Getuigschrift afgegeven vanaf omstreeks 1984

Het hbo-getuigschrift van de opleiding tot leraar basisonderwijs, pabo⁷³ geeft over het algemeen geen bevoegdheid voor het voortgezet onderwijs, aangezien met deze getuigschriften alleen wordt voldaan aan de bekwaamheidseisen voor het primair onderwijs en niet aan die voor het voortgezet onderwijs.

Overgangsregeling voor voormalige leraren aan het svo-lom en svo-mlk die in het bezit zijn van dit getuigschrift⁷⁴:

⁶³ Artikel 15b lid 3 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁶⁴ Artikel XI Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

⁶⁵ Zie nr. 3.4 in de Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁶⁶ zie kolom V bij nr. 3.2 Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁶⁷ Zie kolom IV bij nr. 3.2 Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁶⁸ Artikel 15a Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁶⁹ Sinds 1 januari 2016 maken het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijkonderwijs deel uit van het passend onderwijs

⁷⁰ Artikel 15b lid 1 en 2 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁷¹ Artikel 15b lid 3 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁷² Artikel XI Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

⁷³ Zie nr. 3.21 in de Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁷⁴ Artikel 15a Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

Er is een overgangsregeling getroffen voor deze leraren. Voor een of meerdere vakken Nederlands, geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer, rekenen en wiskunde, muziek, tekenen, handvaardigheid, lichamelijke opvoeding, techniek en verzorging, resp. biologie, Engels, handvaardigheid (textiele werkvormen) en verzorging kon het bevoegd gezag verklaringen van bevoegdheid afgeven voor zover het de vakken van de basisvorming in de leerjaren 1 tot en met 3 betrof of voor het gehele vmbo mits voor het/de betreffende vak/ken o.a. werd voldaan aan de zgn. 500-ureneis. Voor de verdere voorwaarden, zie de regeling zelf.

De werking van het overgangsrecht van de Wet Bio⁷⁵ houdt in dat de betrokkenen vanaf 1 augustus 2006 bevoegd blijven overeenkomstig het gestelde in het daarvoor geldende artikel.

Onderwijsbevoegdheid leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs⁷⁶ voor leraren die in het bezit zijn van dit getuigschrift⁷⁷:

Tot 1 augustus 2006:

Dit getuigschrift geeft eveneens bevoegdheid voor de vakken Nederlands, Engels, wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie (inclusief kennis der natuur), verzorging, muziek, handvaardigheid (textiele werkvormen) en tekenen aan groepen van uitsluitend geïndiceerde leerlingen in het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijkonderwijs, alsmede bevoegdheid tot het geven van onderwijs in de praktijkoriënterende vakken van het praktijkonderwijs. Dit geldt ook nog voor enkele andere akten van bekwaamheid en getuigschriften⁷⁸.

De werking van het overgangsrecht van de Wet Bio⁷⁹ houdt in dat de betrokkenen vanaf 1 augustus 2006 bevoegd blijven overeenkomstig het gestelde in het daarvoor geldende artikel.

Vanaf 1 augustus 2006:

Voor de pabo-getuigschriften behaald na 1 augustus 2006 is de bevoegdheid voor bij AMvB⁸⁰ aan te wijzen vakken gecontinueerd, echter uitsluitend voor het praktijkonderwijs. De vakken zijn waar nodig aangepast aan de na 1 augustus 2006 gehanteerde vakbenamingen: tekenen, muziek, handvaardigheid, Nederlands, Engels, rekenen/wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie, verzorging en praktijkoriënterende vakken. De beperking tot het praktijkonderwijs is aangebracht vanwege het feit dat het praktijkonderwijs niet met een examen wordt afgerond. Leerlingen krijgen echter wel een diploma. Omdat er geen examen wordt afgenomen is dit een schooldiploma. Deze leerlingen worden direct opgeleid voor en begeleid naar een plek op de arbeidsmarkt.

3.3.1.4 Conversietabel⁸¹

De conversietabel is een overzicht van getuigschriften waarmee wordt voldaan aan de bekwaamheidseisen die gelden voor het geven van voortgezet onderwijs in algemeen gebruikelijke vakken of programmaonderdelen waarvan niet rechtstreeks op grond van het getuigschrift kan of kon worden vastgesteld dat aan deze bekwaamheidseisen wordt voldaan. In het overzicht zijn beperkingen en scholingseisen opgenomen.

De conversietabel is alleen voor getuigschriften waaruit blijkt dat is voldaan aan de bekwaamheidseisen voor een bepaald vak dat voorkomt in de conversietabel.' Dit geldt ook voor getuigschriften behaald voor 1 augustus 2006 met de werking van het overgangsrecht van de Wet Bio. De conversietabel is niet voor (in het verleden) afgegeven ontheffingen van benoemingsvereisten, bekwaamheidserkenningen of erkenningen van niet-Nederlandse beroepskwalificaties.

⁷⁵ Artikel XI en XII Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

⁷⁶ Sinds 1 januari 2016 maken het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijkonderwijs deel uit van het passend onderwijs

⁷⁷ Artikel 15b lid 1 en 2 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁷⁸ Artikel 15b lid 3 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁷⁹ Artikel XI Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

⁸⁰ Staatsblad 2012, 34

⁸¹ Artikel 33 lid 1c sub b Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399> en Regeling conversietabel getuigschriften en vakken vo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031802>

3.3.1.5 Ontheffing benoemingsvereisten bij uitmunten in buitengewone bekwaamheid en in bijzondere gevallen⁸²

Aan iedere persoon die niet in het bezit is van een bewijs van bekwaamheid⁸³ kan in bijzondere gevallen ontheffing van de benoemingsvereisten worden verleend wanneer die in een bepaald vak of onderdeel van een vak door buitengewone bekwaamheid uitmunt.

De leraar kan een aanvraag indienen voor ontheffing. Het aanvraagformulier kunt u vinden op: <https://duo.nl/particulier/onderwijsbevoegdheid/ontheffing-eisen-benoembaarheid-vo.jsp>.

Het schoolbestuur kan ook een aanvraag dienen voor ontheffing. Het aanvraagformulier kunt u vinden op: <https://duo.nl/zakelijk/voortgezet-onderwijs/personeel/aanvragen-ontheffing-eisen-benoembaarheid.jsp>.

De leraar of het bestuur moet niet alleen de buitengewone bekwaamheid aantonen maar zal ook duidelijk moeten maken waarom er sprake is van een bijzonder geval. Hiervan is sprake als van iemand in redelijkheid niet meer kan worden verlangd dat hij of zij de lerarenopleiding gaat doen. Beide moeten gemotiveerd worden aangetoond. Overige voorwaarden zijn te vinden op bovengenoemde website en in de beleidsregel.

Ontheffing zal slechts in zeer bijzondere gevallen worden verleend. Anders zou dit onbillijk werken ten opzichte van zowel degenen die wel de vereiste diploma's hebben verworven als degenen die – ondanks grote inspanning – deze niet hebben verkregen.

Onderdeel van de procedure kan zijn dat de inspecteur de betrokkene in de les komt bezoeken ter beoordeling van diens pedagogische kwaliteit.

3.3.1.6 Bevoegdheid pabo-gediplomeerden onderbouw vmbo basis/kader

Leraren uit het primair onderwijs met een aanvullend certificaat Groepsleraar onderbouw basis- en kaderberoepsgerichte leerweg voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs kunnen lesgeven in de onderbouw van de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (hierna: vmbo)⁸⁴.

Leraren met een getuigschrift van de pedagogische academie voor leraren in het basisonderwijs (pabo) zijn bevoegd om les te geven in het basisonderwijs. In de onderbouw van de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo leveren pabo-gediplomeerden ook een belangrijke bijdrage, doordat de pedagogische en didactische vaardigheden goed aansluiten op de individuele behoeften van leerlingen in dit deel van het vmbo. Door hun kennis met behulp van nascholing op niveau te brengen, kunnen pabo-gediplomeerden zich kwalificeren om als groepsleraar les te geven in de onderbouw vmbo basis/kader.

Algemene ontheffing door een besluit van algemene strekking

De ontheffing geldt voor pabo-gediplomeerden die het certificaat in het verleden hebben behaald of in de toekomst behalen vanaf de dag van verstrekking van het certificaat. De ontheffing levert geen administratieve lasten op, omdat er geen individuele ontheffing hoeft te worden ingediend. Doorgaans wordt een ontheffing per casus verleend. In dit geval betreft het een algemene ontheffing voor de groep pabo-gediplomeerden die een certificaat 'Groepsleerkracht onderbouw vmbo basis/kader' hebben. Dit wordt met dit besluit van algemene strekking geregeld.

3.3.1.7 Bekwaamheidserkenning voor vakken waar geen lerarenopleidingen voor zijn⁸⁵

Voor vakken waarvoor geen lerarenopleidingen zijn en die ook niet voorkomen in de conversietabel kan de Minister verklaren dat een leraar geacht wordt bij benoeming te voldoen aan de bekwaamheidseisen tot het geven van voortgezet onderwijs in een vak of een programmaonderdeel.

De leraar kan een aanvraag indienen voor bekwaamheidserkenning. Het aanvraagformulier kunt u vinden op: <https://duo.nl/particulier/onderwijsbevoegdheid/aanvragen-erkenning-bekwaamheid-vo.jsp>.

⁸² Artikel 33 lid 2 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399> en Beleidsregel ontheffing benoemingsvereisten en bekwaamheidserkenning vo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0038570/2019-02-21>

⁸³ Artikel 33 lid 2 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁸⁴ Besluit ontheffing gecertificeerde pabo-gediplomeerden voor de onderbouw vmbo basis- en kader: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0041926> en Beleidsregel ontheffing benoemingsvereisten en bekwaamheidserkenning vo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0038570>

⁸⁵ Artikel 33 lid 16 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399> en Beleidsregel ontheffing benoemingsvereisten en bekwaamheidserkenning vo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0038570>

Het schoolbestuur kan ook een aanvraag indienen voor bekwaamheidserkenning. Het formulier kunt u vinden op: <https://duo.nl/zakelijk/voortgezet-onderwijs/personeel/erkenning-bekwaamheid-leraar-aanvragen.jsp>

Onderdeel van de procedure kan zijn dat de inspecteur de betrokkene in de les komt bezoeken ter beoordeling van diens pedagogische kwaliteit.

Bekwaamheidserkenning geldt in principe voor de algemeen gebruikelijke vakken en niet voor deelvakken of voor bestaande vakken met een andere benaming.

3.3.1.8 Bevoegdheid vakkencombinaties/vakoverstijgende programma (teambevoegdheid)

Leerjaren basisvorming/eerste 2 leerjaren

Tot 1 augustus 2006 gold voor de basisvorming dat leraren die bevoegd zijn voor één van de onderliggende vakken, gedurende de periode van basisvorming ook bevoegd zijn voor een of meer van de te combineren vakken⁸⁶.

Het ging om de navolgende vakkencombinaties:

- a. natuur- en scheikunde, biologie;
- b. twee of drie van de vakken geschiedenis en staatsinrichting, aardrijkskunde, economie;
- c. twee of meer van de vakken tekenen, handvaardigheid/handenaarbeid, handvaardigheid/textiele werkvormen, fotografie, film en audiovisuele vorming;
- d. informatiekunde en één van de vakken Nederlandse taal, economie, wiskunde, natuur- en scheikunde, techniek.

Per 1 augustus 2006 zijn de bepalingen over de basisvorming vervangen door een nieuwe regeling⁸⁷ voor de onderbouw, de eerste 2 leerjaren van het voortgezet onderwijs. Dit hield in dat er op het gebied van de bevoegdheden voor vakoverstijgende programmaonderdelen in de eerste 2 leerjaren kan worden gewerkt met teams⁸⁸.

De leraar die voor 1 augustus 2006 bevoegd was voor één van de genoemde combinaties van vakken, blijft na 1 augustus 2006 bevoegd voor de betreffende combinatie in de eerste 2 leerjaren van de school⁸⁹, maar alleen indien exact dezelfde combinatie in de eerste 2 leerjaren nog wordt gegeven.

Met de invoering van de onderbouwwetgeving in het voortgezet onderwijs per 1 augustus 2006 is het begrip "combinatievak" komen te vervallen en wordt er gesproken van "vakoverstijgende programmaonderdelen"⁹⁰. De school die zulke onderdelen wil geven, moet ervoor zorgen bevoegde leraren in huis te hebben voor elk van de vakken waar die onderdelen betrekking op hebben. Deze leraren mogen hun eigen vak verzorgen en, volgens de voorwaarden⁹¹, vakoverstijgende programmaonderdelen. De leraren van het team als geheel moeten voldoen aan de bekwaamheidseisen voor de vakken die zijn betrokken bij het vakoverstijgende programmaonderdeel. Het bevoegd gezag zelf, en niet de overheid, bepaalt de inzet van leraren binnen een team dat vakoverstijgende programmaonderdelen verzorgt. Daarnaast blijft de mogelijkheid open dat niet-bevoegde leraren worden ingeschakeld bij het daadwerkelijk verzorgen van het onderwijs, maar zij zijn niet betrokken bij de samenstelling en bij de bewaking van de uitvoering van het onderwijsprogramma. Die taken zijn voorbehouden aan de leraren met een bewijs van bekwaamheid. De leden gezamenlijk zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit en uitvoering van een vakoverstijgend onderwijsprogramma.

Overige leerjaren

Tot 1 augustus 2006 bestonden er voor de overige leerjaren in het voortgezet onderwijs de volgende vakkencombinaties:

- a. kennis der natuur (een combinatie natuur-, scheikunde en biologie)⁹²;
- b. natuur- en scheikunde⁹³;
- c. geschiedenis en aardrijkskunde⁹⁴;

⁸⁶ Artikel 9b Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁸⁷ Regeling onderbouw vo staatsblad 2006, 281: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2006-281.html>

⁸⁸ Artikel 33 lid 5 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁸⁹ Artikel III van de Regeling onderbouw vo staatsblad 2006, 281: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2006-281.html>

⁹⁰ Artikel 33 lid 5 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁹¹ Artikel 33 lid 5 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁹² Artikel 10 lid 1 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁹³ Artikel 10 lid 3 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁹⁴ Artikel 11 lid 2 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

d. handvaardigheid (handenarbeid) en handvaardigheid (textiele werkvormen) als gecombineerd vak⁹⁵.

Leraren die bevoegd waren voor één van de onderliggende vakken, waren ook bevoegd voor de hele combinatie.

Na 1 augustus 2006 behielden deze leraren hun bevoegdheid met de werking van het overgangsrecht van de Wet Bio⁹⁶.

3.3.1.9 Zij-instroom mbo bij entree-opleiding⁹⁷

Degene die niet in het bezit is van een getuigschrift van een lerarenopleiding⁹⁸ kan toch worden belast met het verzorgen van een entreeopleiding⁹⁹ indien degene in het bezit is van een geschiktheidsverklaring¹⁰⁰ voor tot die entreeopleiding behorend onderwijs, indien diegene tevens in het bezit is van een getuigschrift pedagogisch-didactische scholing Web¹⁰¹.

3.3.1.10 Lessen in het vrije deel van de bovenbouw door buitenstaanders¹⁰²

Bij de vaststelling van vakken en andere programmaonderdelen van het vrije deel kan het bevoegd gezag van een school andere instellingen of deskundige personen van buiten de school betrekken. Het onderwijs in die vakken en programmaonderdelen kan mede worden verzorgd door die andere instellingen of deskundige personen, onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag voor het onderwijs aan de school.

3.3.1.11 Mbo-docenten in een samenwerkingsverband vo/bve¹⁰³

Naast leraren die in het bezit zijn van een getuigschrift van een lerarenopleiding¹⁰⁴ kan het onderwijs ook worden verzorgd door docenten van de instelling waarmee het bevoegd gezag van de school een samenwerkingsovereenkomst heeft gesloten¹⁰⁵.

3.3.1.12 Buitenlandse diploma's

Een leraar met een buitenlands diploma moet erkenning van zijn of haar buitenlandse opleiding aanvragen. Deze aanvragen kunnen worden ingediend bij DUO, afdeling Diplomadiensten, Postbus 30157, 9700 LJ Groningen, tel. 050-5998036, e-mailadres: diplomadiensten@duo.nl. Zie ook de website van DUO: u-heeft-een-buitenlands-diploma/werken-in-het-onderwijs.

- **Erkende EU-beroepskwalificatie¹⁰⁶** Heeft een leraar een diploma behaald in de EER of Zwitserland dan kan onder bepaalde voorwaarden de EU-beroepskwalificatie worden erkend¹⁰⁷.
- **Diploma van buiten EU¹⁰⁸**. Heeft een leraar een diploma behaald buiten de EER of Zwitserland dan kan onder bepaalde voorwaarden de bevoegdheid worden verleend tot het geven van voortgezet onderwijs.
- **Suriname, Nederlandse Antillen en Aruba**
Voor bepaalde akten van bekwaamheid behaald in Suriname of in de Nederlandse Antillen en Aruba, mits behaald voor een bepaalde datum, geldt een onderwijsbevoegdheid in het Koninkrijk der Nederlanden¹⁰⁹. Deze data zijn over het algemeen 1 januari 1983 of 1 januari 1964. Voor deze akten van bekwaamheid hoeft geen erkenning te worden aangevraagd.

⁹⁵ Artikel 12 lid 1 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

⁹⁶ Artikel XI Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

⁹⁷ Artikel 33b Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁹⁸ Artikel 33 lid 1 sub b onder 1 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

⁹⁹ Artikel 10b8 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹⁰⁰ Artikel 4.2.4. lid 1 Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹⁰¹ Artikel 7a.4 Whw: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005682>

¹⁰² Artikel 26d Inrichtingsbesluit Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005946>

¹⁰³ Artikel 5 Besluit samenwerking vo-bve: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0019143>

¹⁰⁴ Artikel 33 lid 1 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹⁰⁵ Artikel 25a lid 3 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹⁰⁶ Artikel 33 lid 1 sub b onder 2 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹⁰⁷ Regeling erkenning EU-beroepskwalificaties onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0023393>

¹⁰⁸ Artikel 33a Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹⁰⁹ Zie nrs. 17.2 tot en met 17.6 van de Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O., bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

Akten behaald voor deze data die niet in de Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. zijn opgenomen en diploma's behaald na deze data worden gezien als buitenlandse diploma's.

3.3.2 Benoembaar maar niet bevoegd

3.3.2.1 Zij-instromer met een geschiktheidsverklaring¹¹⁰

Een geschiktheidsverklaring wordt afgegeven door een erkende instelling van hoger onderwijs¹¹¹ die bevoegd is tot het verrichten van een geschiktheidsonderzoek¹¹². Uit de verklaring blijkt dat iemand na een afgerond assessment voldoende geschikt wordt geacht voor het beroep van leraar en in staat moet worden geacht binnen twee jaar na benoeming of tewerkstelling zonder benoeming tot leraar met goed gevolg deel te nemen aan een bekwaamheidsonderzoek¹¹³. Dit onderzoek dient ertoe vast te stellen of de leraar voldoet aan de bekwaamheidseisen voor het onderwijs waarvoor die eisen zijn vastgesteld.

Personen met een afgeronde hbo-opleiding of universitaire studie¹¹⁴ zonder onderwijsbevoegdheid (of niet bevoegd voor een bepaalde sector of een bepaald vak) kunnen zich aanmelden bij een bevoegd gezag van een school voor voortgezet onderwijs waar zich een vacature voordoet¹¹⁵. Dit geldt ook als een persoon in het bezit is van een diploma van een middenkaderopleiding of van een specialistenopleiding¹¹⁶ of van een vakopleiding¹¹⁷ en betrokkene van plan is les te geven in de volgende beroepsgerichte vakken¹¹⁸:

- a. bouwen, wonen en interieur;
- b. produceren, installeren en energie;
- c. mobiliteit en transport; en
- d. horeca, bakkerij en recreatie.

Ook de bezitter van een buitenlands diploma dat naar het oordeel van de lerarenopleiding, die het geschiktheidsonderzoek uitvoert, gelijkwaardig is aan de hiervoor genoemde diploma's, komt in aanmerking.

Op basis van de geschiktheidsverklaring kan het bevoegd gezag de zij-instromer benoemen en mag deze persoon gedurende de periode van twee jaar onbevoegd lesgeven. Succesvolle afronding van het bekwaamheidsonderzoek resulteert vervolgens in een getuigschrift, waarmee wordt voldaan aan de bekwaamheidseisen.

3.3.2.2 Gastdocent

Het bevoegd gezag kan een gastdocent benoemen die wordt belast met lesgevende taken voor ten hoogste gemiddeld 6 klokuren per week op jaarbasis¹¹⁹. Deze klokuren hoeven niet noodzakelijkerwijs over het jaar verspreid te worden. Hiervan kan sprake zijn wanneer het bevoegd gezag diegene voldoende bekwaam acht vanwege specifieke kennis en bekwaamheden, samenhangend met ervaringen en werkzaamheden in andere sectoren van de samenleving en het bedrijfsleven. De gastdocent hoeft niet in het bezit te zijn van een getuigschrift waaruit blijkt dat is voldaan aan de bekwaamheidseisen. De lesgevende taak van de gastdocent geldt uitsluitend voor vakken waar die specifieke kennis en bekwaamheden betrekking op hebben. Deze lesgevende taak wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van een leraar die daartoe door het bevoegd gezag wordt aangewezen.

3.3.2.3 Contractdocent

Een leraar die uitsluitend belast is met het verrichten van werkzaamheden in verband met contractactiviteiten¹²⁰ hoeft niet te voldoen aan de benoemingsvereisten.

¹¹⁰ Artikel 33 lid 1 sub b onder 3 en artikel 33 lid 14 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹¹¹ Artikel 118n Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹¹² Artikel 118l Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹¹³ Artikel 118o Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹¹⁴ Whw: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005682>

¹¹⁵ Artikelen 118 j tot en met 118s Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹¹⁶ Artikel 7.2.2 lid 1 onder d respectievelijk e Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹¹⁷ Artikel 7.2.2 lid 1 onder c respectievelijk e Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹¹⁸ Artikel 2 Besluit zij-instroom leraren primair en voortgezet onderwijs: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0024390>

¹¹⁹ Artikel 33 lid 15 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹²⁰ Artikel 33 lid 7 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

3.3.2.4 Onderbevoegde leraar

Het bevoegd gezag kan afwijken van de aanvullende vakinhoudelijke bekwaamheidseisen leraar vho¹²¹ en de aanvullende vakdidactische bekwaamheidseisen leraar vho¹²² en toestaan dat een leraar vo gedurende ten hoogste een schooljaar lesgeeft in het voorbereidend hoger onderwijs¹²³, mits:

- a. die leraar in het desbetreffende vak of combinatie van vakken bevoegd is les te geven in het eerste, tweede en derde leerjaar van het hoger algemeen voortgezet onderwijs of het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs;
- b. het grootste deel van de werkzaamheden van die leraar is gelegen buiten het voorbereidend hoger onderwijs, en
- c. het aantal gegeven lessen ingevolge dit artikel niet meer bedraagt dan 5% van het totaal aan lessen in het voorbereidend hoger onderwijs in dat schooljaar op die school.

In deze gevallen is melding aan de inspectie vereist.

3.3.2.5 Binnen een team lesgevend in vakoverstijgend programmaonderdeel, maar nog niet bevoegd

De school die vakoverstijgende programmaonderdelen wil geven, kan deze laten verzorgen door leden van het team die voldoen aan de bekwaamheidseisen voor die programmaonderdelen¹²⁴. Daarnaast kunnen andere leraren deze onderdelen ook verzorgen als het bevoegd gezag vindt dat deze geschikt zijn.¹²⁵ Daarbij stelt het bevoegd gezag, samen met het team, vast of de inhoudelijke of didactische kennis en vaardigheden van deze leraren voldoende zijn. Als dat niet het geval is wordt eveneens vastgesteld hoe hierin alsnog wordt voorzien. Het bevoegd gezag legt dit vast in het bekwaamheidsdossier van de betreffende leraren¹²⁶.

3.3.2.6 Vervanging bij tijdelijke afwezigheid of moeilijk vervulbare vacature

Indien er sprake is van vervanging bij tijdelijke afwezigheid van een leraar dan kan er voor twaalf maanden worden afgeweken van de benoembaarheidsvereisten¹²⁷ bij de vervangende leraar¹²⁸. Dit is ook het geval indien er niet in een vacature kan worden voorzien. De periode van twaalf maanden kan een aaneengesloten periode zijn of met tussenpozen van niet meer dan drie maanden. De periode van twaalf maanden is verstreken als de periode van twaalf maanden, de tussenpozen inbegrepen, is overschreden. Deze termijn van een jaar kan met twee jaren worden verlengd indien het bevoegd gezag en de betrokkene schriftelijk verklaren dat betrokkene verplicht is zich in te spannen binnen twee jaren alsnog te voldoen aan de benoembaarheidsvereisten. Het bevoegd gezag kan een verlenging van nog eens twee jaren geven indien het dat noodzakelijk acht voor de kwaliteit en de voortgang van het onderwijs op de school.

3.3.2.7 Andersbevoegde leraar

Een bevoegde leraar kan door het bevoegd gezag gedurende twee jaar worden belast met werkzaamheden als leraar waarvoor hij niet voldoet aan de bekwaamheidseisen¹²⁹, mits het bevoegd gezag en de leraar schriftelijk hebben verklaard dat de leraar verplicht is zich in te spannen alsnog te voldoen aan de bekwaamheidseisen voor die werkzaamheden. Het bevoegd gezag kan de termijn van twee jaar verlengen met nog eens twee jaar indien het dat noodzakelijk acht voor de kwaliteit en de voortgang van het onderwijs op de school. Ook voor deze tweede termijn van twee jaar geldt, middels een schriftelijke verklaring van bevoegd gezag en leraar, de verplichting dat de leraar zich inspant alsnog te voldoen aan de bekwaamheidseisen voor die werkzaamheden. De inspectie kan op aanvraag van het bevoegd gezag besluiten toe te staan dat in de eerste twee leerjaren wordt afgeweken van de eis dat de leraar zich inspant alsnog te voldoen aan de bekwaamheidseisen voor die werkzaamheden.

¹²¹ Artikel 2.7 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹²² Artikel 2.13 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹²³ Artikel 2.20 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹²⁴ Artikel 33 lid 5 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹²⁵ Artikel 33 lid 5 onder c Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹²⁶ Artikel 37a Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹²⁷ Artikel 33 lid 1 onder b Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹²⁸ Artikel 33 lid 3 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹²⁹ Artikel 33 lid 4 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

3.3.2.8 Duale studenten van hogescholen met een minimum aantal studiepunten

Bij ho-studenten die een duale opleiding tot leraar voortgezet onderwijs tot het geven van onderwijs in een bepaald vak volgen aan een hogeschool en aan die opleiding ten minste 180 studiepunten hebben behaald kan worden afgeweken van de benoemingsvereisten¹³⁰. Het tijdelijk dienstverband van de ho-student beslaat een periode die overeenkomt met een volledig dienstverband van vijf maanden. Dit geldt ook voor de ho-student die ten minste 166 maar nog geen 180 studiepunten heeft behaald, maar van wie de hogeschool heeft verklaard dat deze ho-student beschikt over relevante kennis, inzicht en vaardigheden voor het dienstverband en vergelijkbaar met 180 studiepunten. Dit vervalt echter wanneer de ho-student niet binnen vier weken na aanvang van het dienstverband over 180 studiepunten beschikt. De beroepsuitoefening binnen een duale opleiding vindt plaats op basis van een overeenkomst, gesloten door hogeschool, de student en het bevoegd gezag. Deze overeenkomst vermeldt tevens de leraar onder wiens verantwoordelijkheid de betrokken ho-student werkzaamheden van onderwijskundige aard verricht.

3.3.2.9 Studenten van universitaire lerarenopleidingen

Bij ho-studenten die een universitaire lerarenopleiding volgen kan worden afgeweken van de benoembaarheidsvereisten¹³¹.

3.3.3 Onbevoegd

3.3.3.1 Afwijkingsmogelijkheid benoembaarheidseisen i.v.m. 10-jarig onbevoegden

Tot 1 augustus 2006 was het mogelijk om een aanvraag in te dienen om af te wijken van de benoembaarheidsvereisten¹³². De aanvraag kon worden ingediend door het bevoegd gezag voor de betrokkene, werkzaam aan een school voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, een school voor hoger algemeen voortgezet onderwijs, een school voor middelbaar algemeen voortgezet onderwijs of een school voor voorbereidend beroepsonderwijs. De goedkeuring tot afwijking voor onbepaalde tijd¹³³ werd door Onze Minister verleend indien de betrokkene:

- a. de leeftijd van 45 jaar heeft bereikt, en
- b. in 10 achtereenvolgende schooljaren aan een of meer scholen voor voortgezet onderwijs onder het bevoegd gezag dat de aanvraag heeft ingediend, elk schooljaar belast is geweest met een gemiddelde lessentaak van ten minste 19 klokuren per week, waarvoor hij onbevoegd is in het zelfde vak dan wel het geheel van vakken die behoren tot eenzelfde leerstofgebied.

De goedkeuring gold uitsluitend voor de voortzetting van de betrekking van betrokkene aan die school of scholen onder het bevoegd gezag dat de aanvraag heeft ingediend of onder diens rechtsopvolgers.

Een eenmaal verkregen goedkeuring blijft ook gelden na 1 augustus 2006. Na 1 augustus van dat jaar was het niet meer mogelijk om nog een beroep te doen op deze afwijkingsmogelijkheid.

3.4 Vakken, programma's en profielen

Vakbenaming en programma's

Voor getuigschriften behaald na 1 augustus 2006 geldt de Wet Bio¹³⁴. Deze wet voorzag niet in koppelingen van de benaming van de studierichting op het getuigschrift met de vakken en programma's zoals die op de scholen worden gehanteerd en zoals dat voor 1 augustus 2006 was geregeld¹³⁵.

Om in deze omissie te voorzien is er nadere regelgeving opgenomen in de wet¹³⁶. Op grond van dit artikel wordt via een conversietabel¹³⁷ voorzien in het probleem. De conversietabel is een overzicht van getuigschriften waarmee wordt voldaan aan de bekwaamheidseisen die gelden voor het geven

¹³⁰ Artikel 33 lid 9 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹³¹ Artikel 33 lid 12 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹³² Artikel 33 lid 1 onder b en c Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹³³ Artikel 114a Overgangswet Wvo, geldend tot 1 augustus 2006:

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0002595/1998-08-01>

¹³⁴ Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

¹³⁵ Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

¹³⁶ Artikel 33 lid 1c onder b Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹³⁷ Regeling conversietabel getuigschriften en vakken vo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031802>

van voortgezet onderwijs in de algemeen gebruikelijke vakken of programmaonderdelen. In het overzicht kunnen eisen worden opgenomen omtrent bij- of nascholing.

Van afdelingsvakken naar profielen

In de beroepsgerichte leerwegen van het vmbo zijn de ruim 30 afdelingsvakken samengevoegd tot 10 bredere profielen. De verwantschapstabel¹³⁸ geeft aan hoe de afdelingsvakken, intrasectorale- en intersectorale programma's in het vmbo zijn omgezet naar verwante profielen. Scholen mochten daarbij kiezen of zij vanaf augustus 2016 of augustus 2017 overgingen van de oude naar de nieuwe profielen.

Biologie, natuurkunde en scheikunde met het Stoas-getuigschrift tweede graad Educatie en kennismanagement voor de groene sector

Tot 1 augustus 2006

Het getuigschrift van de lerarenopleiding van de tweede graad Educatie en kennismanagement voor de groene sector behaald voor 1 augustus 2006 geeft onderwijsbevoegdheid voor de vakken landbouw en natuurlijke omgeving, biologie, natuurkunde en scheikunde voor de schoolsoorten 2a (vmbo)¹³⁹.

Vanaf 1 augustus 2006

Er moet worden voldaan aan de bekwaamheidseisen en dat moet uit het getuigschrift blijken. Uit de getuigschriften die sinds 1 augustus 2006 zijn uitgereikt blijkt dat dezelfde vakken op het getuigschrift staan vermeld als op het getuigschrift van voor 1 augustus 2006, maar dan met een tweedegraads bevoegdheid. Dit betekent dat de bezitter met een na 1 augustus 2006 uitgereikt getuigschrift naast de bevoegdheid voor de vakken biologie, natuurkunde en scheikunde voor het vmbo ook bevoegd is voor de eerste 3 leerjaren van het vwo-havo.

Vanaf 1 februari 2013

Er is echter bepaald dat de vermelding op het getuigschrift van de vakken "landbouw en natuurlijke omgeving, biologie, natuurkunde en scheikunde" in het vervolg moet worden vervangen door de vakken "landbouw en natuurlijke omgeving, inclusief ondersteunende vakken, voor het beroepsonderwijs"¹⁴⁰. Met de ondersteunende vakken wordt bedoeld op de vakken biologie, natuur- en scheikunde binnen de beroepscontext van het vakgebied landbouw en natuurlijke omgeving. In de praktijk betekent dit de onderbouw en bovenbouw van het groen beroepsonderwijs. Bij de getuigschriften met deze formulering is dus geen sprake meer van een integrale tweedegraads bevoegdheid (vmbo en eerste 3 leerjaren havo/vwo) voor de vakken biologie, natuurkunde en scheikunde.

Voor de na 1 augustus 2006 uitgereikte getuigschriften met de oude aanduidingen biologie, natuurkunde en scheikunde blijft de bevoegdheid voor de gehele tweedegraads sector wel in stand. In de praktijk zijn deze leraren overigens vooral werkzaam in het groen onderwijs.

Per 1 mei 2016

Het getuigschrift Educatie en kennismanagement voor de groene sector is opgenomen in de conversietabel¹⁴¹. De bevoegdheid geldt uitsluitend voor het bekwaamheidsgebied landbouw en natuurlijke omgeving voor het profielvak Groen en niet voor de vakken biologie, natuurkunde en scheikunde in het vmbo.

Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV)

CKV1

Leraren die voor 1 augustus 2006 in het bezit waren van het getuigschrift van de omscholingscursus CKV1 en die bovendien reeds een eerstegraads bevoegdheid hadden voor één van de vakken tekenen, handvaardigheid (handenarbeid), handvaardigheid (textiele werkvormen), muziek, dans drama, Nederlands, kunstgeschiedenis, Latijn en Grieks, moderne vreemde talen en Fries waren 'in den brede' bevoegd voor het vak CKV1. De leraren die voor 1 augustus 2006 in het bezit waren van een eerstegraads bevoegdheid voor een van de genoemde vakken, maar niet van

¹³⁸ Verwantschapstabel vmbo:

<https://www.onderwijsincijfers.nl/themas/documenten/publicaties/2016/05/31/verwantschapstabel>

¹³⁹ Zie nr. 13.17 van de Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. (bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

¹⁴⁰ Besluit van het Ministerie van Economische Zaken van 31 januari 2013 met kenmerk DGA-AK / 13015086

¹⁴¹ Regeling conversietabel getuigschriften en vakken vo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031802>

het getuigschrift van de omscholingscursus CKV1, waren alleen bevoegd voor die onderdelen van het vak CKV1 die aansluiten bij het betreffende bewijs van bekwaamheid¹⁴².

De scholen konden hierbij zelf bepalen hoe hier invulling aan te geven¹⁴³.

CKV2,3

Naast het vak CKV1 bestonden de vakken CKV2 en CKV3. CKV2 betrof de algemene theorie, CKV3 betrof de deelvakken beeldende vormgeving, muziek, drama of dans.

Leraren die voor 1 augustus 2006 een eerstegraads bevoegdheid hadden voor een of meer vakken tekenen, handvaardigheid (handenarbeid) en handvaardigheid (textiele werkvormen) waren eveneens bevoegd voor het deelvak CKV3 (beeldende vormgeving) in vwo en havo¹⁴⁴.

Leraren die voor 1 augustus 2006 een eerstegraads bevoegdheid hadden voor het vak muziek waren eveneens bevoegd voor het deelvak CKV3 (muziek) in vwo en havo¹⁴⁵.

Leraren die voor 1 augustus 2006 een eerstegraads bevoegdheid hadden voor het vak drama waren eveneens bevoegd voor het deelvak CKV3 (drama) in vwo en havo¹⁴⁶.

Leraren die voor 1 augustus 2006 een eerstegraads bevoegdheid hadden voor het vak dans waren eveneens bevoegd voor het deelvak CKV3 (dans) in vwo en havo¹⁴⁷.

Leraren die bevoegd waren voor CKV3 waren eveneens bevoegd voor CKV2¹⁴⁸.

Na 1 augustus 2006 behielden deze leraren hun bevoegdheid met de werking van het overgangsrecht van de Wet Bio¹⁴⁹.

Voor getuigschriften die na 1 augustus 2006 zijn behaald, gelden deze regelingen niet. Het vak culturele en kunstzinnige vorming is inmiddels opgenomen in de conversietabel¹⁵⁰.

In 2007 zijn de profielen vwo/havo aangepast¹⁵¹:

Oude profielen

Nieuwe profielen

Culturele en kunstzinnige vorming 1

Culturele en kunstzinnige vorming

Culturele en kunstzinnige vorming 2

Kunst (algemeen)

Culturele en kunstzinnige vorming 2,3 (beeldende vormgeving) of culturele en kunstzinnige vorming 2 of culturele en kunstzinnige vorming 3 (beeldende vormgeving)

Kunst (beeldende vormgeving)

Culturele en kunstzinnige vorming 2,3 (dans) of culturele en kunstzinnige vorming 2 of culturele en kunstzinnige vorming 3 (dans)

Kunst (dans)

¹⁴² Artikel 11a Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768> en regeling van 21 november 1997 in het Gele katern nr. 31 van 10 december 1997: https://instellingsinformatie.duo.nl/Public/CFI-online/Images/d712107_tcm2-496.pdf

¹⁴³ Regeling van 4 februari 1999 in het Gele katern nr. 5 van 17 februari 1999: https://instellingsinformatie.duo.nl/Public/CFI-online/Images/d902179_tcm2-1185.pdf

¹⁴⁴ Regeling van 10 februari 1999 in het Gele katern nr. 5 van 17 februari 1999: https://instellingsinformatie.duo.nl/Public/CFI-online/Images/d902182_tcm2-1189.pdf

¹⁴⁵ Regeling van 10 februari 1999 in het Gele katern nr. 5 van 17 februari 1999: https://instellingsinformatie.duo.nl/Public/CFI-online/Images/d902182_tcm2-1189.pdf

¹⁴⁶ Regeling van 10 februari 1999 in het Gele katern nr. 5 van 17 februari 1999: https://instellingsinformatie.duo.nl/Public/CFI-online/Images/d902182_tcm2-1189.pdf

¹⁴⁷ Regeling van 10 februari 1999 in het Gele katern nr. 5 van 17 februari 1999: https://instellingsinformatie.duo.nl/Public/CFI-online/Images/d902182_tcm2-1189.pdf

¹⁴⁸ Regeling van 10 februari 1999 in het Gele katern nr. 5 van 17 februari 1999: https://instellingsinformatie.duo.nl/Public/CFI-online/Images/d902182_tcm2-1189.pdf

¹⁴⁹ Artikel XI Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

¹⁵⁰ Regeling conversietabel getuigschriften en vakken VO: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031802>

¹⁵¹ Vrijstellings- en overgangsregeling aanpassing profielen vwo/havo 2007: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0022466>

Culturele en kunstzinnige vorming 2,3 (drama) of
culturele en kunstzinnige vorming 2 of
culturele en kunstzinnige vorming 3 (drama)   Kunst (drama)

Culturele en kunstzinnige vorming 2,3 (muziek) of
culturele en kunstzinnige vorming 2 of
culturele en kunstzinnige vorming 3 (muziek)   Kunst (muziek)

Dienstverlening en Producten (D&P)

Leraren die in het bezit zijn van een getuigschrift voor een niet-beroepsgericht vak in het vo, kunnen een bekwaamheidserkenning krijgen voor het profielvak Dienstverlening & Producten (D&P), mits zij eveneens in het bezit zijn van een certificaat van de hbo-minor Dienstverlening & Producten en er sprake is van tenminste 2 jaar werkervaring in de afdelingsvakken, intra- of intersectorale programma's en/of in het profielvak D&P in de periode tot 1 augustus 2018¹⁵². Tot deze datum gold een overgangstermijn omdat veel avo-leraren in de oude afdelingsvakken werkzaam waren. Per 1 augustus 2018 zijn alle scholen 100% over naar de nieuwe examenprogramma's en vervalt daarmee de overgangstermijn.

Leraren die een beroepsgerichte tweedegraads lerarenopleiding hebben afgerond en ook de minor D&P hebben gedaan, zijn bevoegd is voor het profielvak D&P op grond van de conversietabel¹⁵³.

Godsdienst en levensbeschouwelijk vormingsonderwijs

De leraar of docent moet voldoen aan drie bekwaamheden¹⁵⁴:
de vakinhoudelijke bekwaamheid;
de vakdidactische bekwaamheid; en
de pedagogische bekwaamheid.

Uitzondering hierop is de leraar of docent godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs. Deze hoeft niet te voldoen aan de vakinhoudelijke bekwaamheid¹⁵⁵. Uitgangspunt daarbij is dat de overheid niet kan gaan over de inhoud van de godsdienst, vanwege de scheiding kerk en staat.

Het bevoegd gezag van de school, lerarenopleiders en de beroepsgroep zelf kunnen een nadere duiding geven aan vakinhoudelijke eisen voor leraren en docenten godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs. Uiteraard binnen de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag voor de onderwijskwaliteit van de school.

De consequentie van de bekwaamheidseisen voor godsdienst en levensbeschouwelijk vormingsonderwijs per 1 augustus 2017 is dat iedereen die dit vak verzorgt binnen vijf jaar na deze datum moet beschikken over een – willekeurige – bevoegdheid. Dit geldt ook voor de leraren godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk onderwijs die vóór de inwerkingtreding van het besluit al waren benoemd. Het overgangsrecht is met ingang van 1 april 2020 vervallen. Het bevoegd gezag kan in aanvulling op de bevoegdheid specifieke inhoudelijke eisen stellen.

Informatiekunde

Tot 1 augustus 2006 gold voor het vak informatiekunde in de basisvorming¹⁵⁶ het volgende. Voor de combinatie van het vak informatiekunde en één van de vakken Nederlandse taal, economie, wiskunde, natuur- en scheikunde, techniek tot één vak gedurende de periode van basisvorming is bevoegd de leraar die bevoegd is voor het vak dat met het vak informatiekunde is gecombineerd.

¹⁵² Bijlage II Beleidsregel ontheffing benoembaarheidsvereisten en bekwaamheidserkenning vo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0038570>

¹⁵³ Bijlage 2 Regeling conversietabel getuigschriften en vakken VO: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031802>

¹⁵⁴ Artikel 2.2 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹⁵⁵ Artikel 2.3 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹⁵⁶ Artikel 9b lid 4 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

Per 1 augustus 2006 zijn de bepalingen over de basisvorming vervangen door een nieuwe regeling voor de onderbouw¹⁵⁷. Hiermee is geregeld dat op het gebied van de bevoegdheden voor vakoverstijgende programmaonderdelen in de eerste 2 leerjaren kan worden gewerkt met teams¹⁵⁸. Daarnaast is geregeld dat degene die voorheen bevoegd was voor één van de combinaties van vakken in de basisvorming, bevoegd blijft voor de desbetreffende combinatie in de onderbouw¹⁵⁹.

Per 1 mei 2016 is het vak informatiekunde opgenomen in de conversietabel¹⁶⁰.

Management en Organisatie/Bedrijfseconomie

In de conversietabel¹⁶¹ is het vak management en organisatie (M&O) opgenomen. Dit vak mag gegeven worden door leraren die in het bezit zijn van een getuigschrift waaruit blijkt dat voldaan is aan de bekwaamheidseisen voor bedrijfseconomie.

Sinds 1 augustus 2018 is het vak management en organisatie (M&O) vervangen door het vak bedrijfseconomie, ondernemerschap en financiële zelfredzaamheid (bedrijfseconomie). De bevoegdheidsregeling blijft exact hetzelfde, d.w.z. iemand die bevoegd is om M&O te geven, mag ook bedrijfseconomie geven.

Media, Vormgeving en ICT (MVI)

Leraren die in het bezit zijn van een getuigschrift van de tweedegraads lerarenopleiding Techniek met specialisatie MVI zijn bevoegd voor dit vak. De specialisatie moet op het getuigschrift staan.

Omgangskunde

Met het hbo-getuigschrift tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in omgangskunde¹⁶² is een leraar bevoegd voor omgangskunde, agogie(k), andragogie(k), pedagogie(k)(w.o. algemene didactiek) en psychologie. Deze vakken komen echter in het voortgezet onderwijs niet voor. De vermelding van deze vakken dateert uit het verleden toen het mbo en hbo nog onder de Wvo vielen.

Voor het getuigschrift dat is behaald aan de Hogeschool van Utrecht na 1 juni 2004 en gedateerd voor 1 augustus 2006 geldt een bredere bevoegdheid en dit is voor het voortgezet onderwijs wel van belang. De bevoegdheid geldt dan ook voor de vakken Nederlands, Engels, wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie (inclusief kennis der natuur), verzorging, muziek, handvaardigheid (textiele werkvormen) en tekenen, voor zover dit onderwijs wordt gegeven aan groepen van uitsluitend geïndiceerde leerlingen in het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijkonderwijs.

De werking van het overgangsrecht van de Wet Bio¹⁶³ houdt in dat de betrokkenen vanaf 1 augustus 2006 bevoegd blijven overeenkomstig het gestelde in de daarvoor geldende artikelen.

Met de invoering van de Wet Bio moet worden voldaan aan de bekwaamheidseisen. Uit het ho-getuigschrift moet blijken voor welk deel van het onderwijs en voor welk vak aan de bekwaamheidseisen is voldaan. Het vak omgangskunde komt – zoals eerder opgemerkt - in het voortgezet onderwijs niet voor. De opleiding levert dan ook geen bevoegdheid op voor een vak in het voortgezet onderwijs. Ook niet voor de geïndiceerde leerlingen in het praktijkonderwijs en het leerwegondersteunend onderwijs. Hierop geldt één uitzondering:

- 1) afgestudeerden omgangskunde (ook afgestudeerden aan andere hogescholen dan de Hogeschool Utrecht) die hun getuigschrift hebben gekregen op of na 1 augustus 2006,
- 2) de opleiding zijn gestart voor 1 september 2012 en
- 3) aanvullende scholing voor 1 september 2016 met succes hebben afgerond,

¹⁵⁷ Regeling onderbouw VO (staatsblad 2006, 281): <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2006-281.html>

¹⁵⁸ Artikel 33 lid 5 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹⁵⁹ Artikel III Regeling onderbouw VO (staatsblad 2006, 281): <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2006-281.html>

¹⁶⁰ Regeling conversietabel getuigschriften en vakken vo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031802/2019-01-01>

¹⁶¹ Regeling conversietabel getuigschriften en vakken vo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031802/2019-01-01>

¹⁶² Nr. 7.4r Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. (bijlage I bij de Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

¹⁶³ Artikel XI Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>)

zijn benoembaar voor de vakken Nederlands, Engels, wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie (incl. kennis der natuur), verzorging, muziek, handvaardigheid (textiele werkvormen) en tekenen in het praktijkonderwijs en aan groepen van uitsluitend geïndiceerde leerlingen in het leerwegondersteunend onderwijs, zoals dit geregeld was voor afgestudeerden aan de Hogeschool Utrecht tussen 1 juni 2004 en 1 augustus 2006¹⁶⁴.

De hogescholen boden deze aanvullende scholing kosteloos aan. De duur was ca. een half jaar deeltijd.

Producersen, Installeren en Energie (PIE)

Leraren die een tweedegraads lerarenopleiding metaaltechniek (mechanische techniek of werktuigbouwkunde), installatietechniek of elektrotechniek of een naar het oordeel van de lerarenopleidingen voldoende verwante opleiding hebben afgerond én het certificaat van de bijscholing professionaliseringstraject leraar PIE hebben behaald zijn bevoegd voor het profielvak PIE op grond van de conversietabel¹⁶⁵. De bijscholing moet zijn gevolgd aan een geaccrediteerde lerarenopleiding en bestaat uit drie modules: module Metaaltechniek, module Elektrotechniek en module Installatietechniek. Afhankelijk van de vooropleiding dienen één tot drie modules gevolgd te worden.

Leraren die een tweedegraads lerarenopleiding metaaltechniek (mechanische techniek of werktuigbouwkunde), installatietechniek of elektrotechniek hebben afgerond en niet in het bezit zijn van het certificaat van de bijscholing professionaliseringstraject leraar PIE kunnen in teamverband het profielvak PIE geven¹⁶⁶.

3.5 Onderhouden bekwaamheidseisen

Het bevoegd gezag heeft van elk personeelslid, dat een functie of werkzaamheden verricht waarvoor bekwaamheidseisen zijn vastgesteld, een dossier met gegevens over de bekwaamheid en het onderhouden daarvan¹⁶⁷.

Als het bevoegd gezag van mening is dat de bekwaamheidseisen niet voldoende zijn onderhouden, kan dat gevolgen hebben voor de inzetbaarheid van de betreffende leraar, zowel qua vak als qua schoolsoort. Een geschil hierover is een zaak tussen werkgever en werknemer.

3.6 Bevoegdheidseisen rector, directeur, conrector of adjunct-directeur

Een rector, directeur, conrector of adjunct-directeur in het voortgezet onderwijs moet in het bezit te zijn van een onderwijsbevoegdheid voor het voortgezet onderwijs. Dit geldt niet voor leden van de centrale directie. Het bevoegd gezag van een school aan het hoofd waarvan geen centrale directie is geplaatst, kan voor ten hoogste de helft van het aantal, bestaande uit de rector of de directeur en de aan de school verbonden conrectoren of adjunct-directeuren, afwijken van de bevoegdheidseisen¹⁶⁸.

3.7 Meer informatie over leraar worden

Meer informatie over leraar worden in het voortgezet onderwijs kunt u vinden op de website van de rijksoverheid¹⁶⁹.

---

¹⁶⁴ Wet van 23 februari 2013 (staatsblad 2013, 120): <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-120.html> en Besluit van 3 april 2013 (staatsblad 2013, 137): <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-137.html>

¹⁶⁵ Bijlage 2 Regeling conversietabel getuigschriften en vakken VO: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031802>

¹⁶⁶ Bijlage 2 Regeling conversietabel getuigschriften en vakken VO: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031802>

¹⁶⁷ Artikel 37a Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹⁶⁸ Artikel 34 Wvo: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002399>

¹⁶⁹ Hoe word ik leraar in het voortgezet onderwijs: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/vraag-en-antwoord/leraar-voortgezet-onderwijs>

3.8 Verschillende financiële regelingen

Er zijn verschillende regelingen/tegemoetkomingen om leraar te worden of het niveau te verhogen of de vakkennis te vergroten.

Meer informatie hierover kunt u vinden op de website van DUO. Zie: Tegemoetkomingen en subsidies lerarenopleiding¹⁷⁰.

4 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (Web)

4.1 Benoemingsvereisten

Voor deze sector (o.m. middelbaar beroepsonderwijs, mbo en voortgezet algemeen volwassenenonderwijs, vavo) is de regeling voor de onderwijsbevoegdheden afgeschaft en gelden benoemingsvereisten¹⁷¹. De invoering van de Wet Bio¹⁷² heeft niet of nauwelijks tot wijzigingen geleid.

De koppeling tussen diploma en bevoegdheid voor een bepaald vak is daarbij losgelaten. Aan genoemde onderwijssoorten kan als docent worden benoemd degene die in het bezit is van een diploma van een opleiding gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs. Wanneer wordt voldaan aan de benoemingsvereisten, kan de leraar aan een onderwijsinstelling – veelal een Regionaal Opleidingen Centrum (ROC) – worden belast met lessen in alle vakken waarvoor het bestuur van de instelling hem bekwaam acht. Onderdeel van de benoemingsvereisten zijn o.a. bekwaamheidseisen¹⁷³. O.a. met een getuigschrift van de lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs en van de universitaire lerarenopleiding wordt aan de wettelijke bekwaamheidsvereisten voldaan.

Met een pabo-opleiding wordt niet voldaan aan de benoemingsvereisten¹⁷⁴. Een pabo-opleiding is een opleiding tot leraar basisonderwijs. Met een getuigschrift van de hbo-opleiding tot leraar basisonderwijs wordt niet aan de wettelijke bekwaamheidsvereisten voldaan.

Het mbo/vavo viel tot 1 januari 1996¹⁷⁵ onder de Wvo en daarmee waren tot die datum de geldende regelingen¹⁷⁶ van toepassing. Op grond van die regelingen moest men tenminste een tweedegraads bevoegdheid hebben voor het mbo/vavo. Met de invoering van de Wet Bio wordt aan de benoemingsvereisten voldaan met het bezit van een diploma van een opleiding gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs, waaronder een getuigschrift van de lerarenopleiding van de derde graad. Vanaf 1 januari 1996 is er dus in feite sprake van een uitbreiding van de mogelijkheden.

4.2 Oude lerarenopleidingen

De getuigschriften van "oude" opleidingen die als een opleiding gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs kunnen worden begrepen zijn m.n.:

- de doctoraal getuigschriften met aantekening onderwijsbevoegdheid voor het voortgezet onderwijs¹⁷⁷;
- de m.o.-akten + pedi/Q /schoolakte¹⁷⁸;
- de l.o.-akten, bedoeld voor het voormalige (m)ulo-onderwijs¹⁷⁹;

¹⁷⁰ <https://duo.nl/particulier/tegemoetkomingen-en-subsidies-lerarenopleiding/index.jsp>

¹⁷¹ Artikel 4.2.1. Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹⁷² Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

¹⁷³ Hoofdstuk 2 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹⁷⁴ Artikel 4.2.1 lid 2 sub b Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹⁷⁵ Invoering van de Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹⁷⁶ Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768> en Besluit Onderwijsbevoegdheden W.V.O./O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003839>

¹⁷⁷ Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. onder 1, bijlage 1 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

¹⁷⁸ Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. onder 2, bijlage 1 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

¹⁷⁹ Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. onder 3, bijlage 1 Regeling bewijzen van bekwaamheid

- de zgn. N-akten + p.d. (bedoeld voor het voormalige nijverheidsonderwijs)¹⁸⁰;
- de akte van bekwaamheid als (hoofd-)onderwijzer (akte 3.1 en 3.2), de akte van volledig bevoegd onderwijzer (akte 3.3) en het diploma applicatiecursus volledig bevoegd onderwijzer (akte 3.4)¹⁸¹.

4.3 Ho-getuigschrift en aangewezen bewijs van voldoende didactische bekwaamheid

Per 1 januari 1996 is bepaald dat naast degene, die in het bezit is van een getuigschrift van een lerarenopleiding voortgezet onderwijs, ook tot leraar in het middelbaar beroepsonderwijs kan worden benoemd degene, die in het bezit is van een ander ho-getuigschrift, plus een aangewezen bewijs van voldoende didactische bekwaamheid¹⁸²:

- het voor 1 augustus 2003 uitgereikte getuigschrift van de door de Hogeschool van Amsterdam en Fontys Hogescholen verzorgde didactische cursus voor docenten in de sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie;
- het getuigschrift van de door de Stichting tot ontwikkeling van agrarische onderwijskunde en scholing verzorgde didactische opleiding voor docenten in het agrarisch beroepsonderwijs;
- het vóór 1 augustus 1997 door de Pedagogisch Technische Hogeschool Nederland afgegeven Pedagogisch Didactisch Diploma van de speciale éénjarige deeltijdopleiding;
- het vóór 1 augustus 1994 door de Landelijke Organisaties voor vormingswerk afgegeven Bewijs van Geschiktheid vormingswerk, en
- het vóór 1 augustus 1995 afgegeven getuigschrift van de cursus post-hoger beroepsonderwijs voor het beroep van educatief werker in de basiseducatie;
- het getuigschrift van een opleidingstraject voor personeel in onderwijsfuncties voor de sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie dat wordt aangeboden door een hogeschool als bedoeld in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, die een bekostigde lerarenopleiding verzorgt.

De werking van het overgangsrecht van de Wet Bio¹⁸³ houdt in dat de betrokkenen vanaf 1 augustus 2006 voldoen aan de bekwaamheidseisen.

4.4 Zij-instromer met een geschiktheidsverklaring en PDG

Een geschiktheidsverklaring wordt afgegeven door het bevoegd gezag dat voornemens is de docent te benoemen, indien deze naar het oordeel van het bevoegd gezag vakinhoudelijk bekwaam is en geschikt is voor het beroep van docent¹⁸⁴. De docent moet dan wel in het bezit zijn van een afgeronde hbo-opleiding of universitaire studie niet gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs of de docent moet tenminste 3 jaar ervaring hebben in de praktijk van het beroep en naar het oordeel van het bevoegd gezag door een combinatie van deze ervaring en opleiding beschikken over een met hoger of wetenschappelijk onderwijs vergelijkbaar kwalificatieniveau. Ook de bezitter van een buitenlands diploma dat gelijkwaardig is aan een afgeronde hbo-opleiding of universitaire studie niet gericht op het beroep van leraar in het voortgezet onderwijs of de bezitter van een erkenning van een EU-beroepskwalificatie, komt in aanmerking.

De docent moet daarnaast in het bezit zijn van een getuigschrift pedagogisch-didactische scholing WEB (PDG)¹⁸⁵, na het volgen van pedagogische-didactische scholing bij een lerarenopleiding. Als de docent nog niet in het bezit is van een getuigschrift pedagogisch-didactische scholing WEB, dan stelt het bevoegd gezag vast welke scholing noodzakelijk wordt geacht om binnen twee jaar te voldoen aan de bekwaamheidseisen ten aanzien van pedagogisch-didactische kennis, inzicht en

O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

¹⁸⁰ Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. onder 5, bijlage 1 Regeling bewijzen van bekwaamheid

O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

¹⁸¹ Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. onder 3.1 t/m 3.4, bijlage 1 Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768>

¹⁸² Artikel 3 Regeling aanwijzing bewijzen van voldoende didactische bekwaamheid in de bve-sector: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009539/2003-08-02>

¹⁸³ Artikel XI Wet Bio: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0016944>

¹⁸⁴ Artikel 4.2.4. Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹⁸⁵ Artikel 4.2.4. lid 1 onder b Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

vaardigheden¹⁸⁶. De scholing wordt uitgevoerd door of onder verantwoordelijkheid van de lerarenopleiding. Gedurende deze periode van twee jaar mag deze persoon alvast (tijdelijk) lesgeven.

De door het bevoegd gezag af te geven geschiktheidsverklaring geldt uitsluitend voor de instellingen van dat bevoegd gezag. Een ander bevoegd gezag binnen het mbo zal opnieuw, desnoods door wederzijds erkennen, de geschiktheid voor zij-instroom en de pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden moeten beoordelen. Het getuigschrift van pedagogisch-didactische scholing blijft wel zijn geldigheid behouden.

4.5 Afwijking benoemingsvereisten

Het bevoegd gezag kan ten aanzien van een docent afwijken¹⁸⁷ van de benoemingsvereisten¹⁸⁸ voor een periode van ten hoogste twee jaar. Het bevoegd gezag kan de termijn van twee jaar verlengen met ten hoogste twee jaren indien het bevoegd gezag dat noodzakelijk oordeelt vanwege de kwaliteit en de voortgang van het onderwijs aan de school. In dat geval verklaren het bevoegd gezag en de docent in ieder geval schriftelijk dat de docent verplicht is zich in te spannen om binnen de verlengingsperiode alsnog te voldoen aan de eisen.

4.6 Garantierегeling onderwijsbevoegdheden

Het mbo/vavo viel tot de invoering van de Web per 1 januari 1996 onder de Wvo. In de Web is een garantierегeling¹⁸⁹ opgenomen op de onderwijsbevoegdheden die betrekking had op het bevoegdhedensysteem¹⁹⁰ (bijlage 1 en 2 verderop in dit handboek) voor de invoering van de Web.

Op grond van deze garantiebepaling kan tot docent worden benoemd als wordt voldaan aan deze voorwaarden, waarmee de docent dan voldoet aan de benoemingsvereisten:

- a. degene die in het studiejaar 1995-1996 bevoegd onderwijs heeft gegeven aan een school voor beroepsbegeleidend onderwijs, een school voor middelbaar beroepsonderwijs, dan wel wat deeltijds middelbaar beroepsonderwijs betreft aan een andere school, aan een vormingsinstituut voor jeugdigen of aan een instelling voor basiseducatie,
- b. degene die in de periode van 1 augustus 1990 tot en met 31 juli 1995 gedurende ten minste 40 weken bevoegd onderwijs als bedoeld in onderdeel a heeft gegeven, en
- c. degene die
  - 1°. voor 1 september 1997 een getuigschrift heeft behaald van een afsluitend examen van de opleiding cultureel werk of de opleiding culturele en maatschappelijke vorming behorend tot het onderdeel gedrag en maatschappij van het Centraal register opleidingen hoger onderwijs, met de differentiatie basiseducatie, dat zou hebben geleid tot een bevoegdheid voor het verzorgen van activiteiten basiseducatie¹⁹¹, dan wel
  - 2°. voor 1 september 1997 een getuigschrift heeft behaald van een afsluitend examen binnen het hoger pedagogisch onderwijs met de differentiatie basiseducatie, en
  - 3°. uiterlijk aan het begin van het studiejaar 1994-1995 is gestart met de differentiatie basiseducatie.

---

¹⁸⁶ Artikel 4.2.4. lid 3 Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625> en artikel 7a.4 van de Whw: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005682>

¹⁸⁷ Artikel 4.2.1. lid 5 Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹⁸⁸ Artikel 4.2.1. lid 2 onder b en c Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹⁸⁹ Artikel 12.2.7 van de Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹⁹⁰ Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003768> en Besluit Onderwijsbevoegdheden W.V.O./O.W.V.O.: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003839>

¹⁹¹ Artikel 4 en 5 Uitvoeringsbesluit KVE 1991 van 31 juli 1995

4.7 Bekwaamheidseisen instructeurs beroepsonderwijs

Met ingang van 1 augustus 2018 gelden bekwaamheidseisen voor instructeurs in het beroepsonderwijs.

De bekwaamheid kan worden aangetoond met een aangewezen getuigschrift¹⁹² waaruit blijkt dat wordt voldaan de bekwaamheidseisen¹⁹³ of een erkende EU-beroepskwalificatie¹⁹⁴. De instructeur die niet in het bezit is van een aangewezen getuigschrift of een erkende EU-beroepskwalificatie toont zijn bekwaamheid aan¹⁹⁵ door middel van:

- een beoordeling van het bevoegd gezag dat de instructeur vakinhoudelijk bekwaam¹⁹⁶ is; en
- een getuigschrift waaruit blijkt dat de instructeur is opgeleid tot de pedagogisch-didactische bekwaamheden¹⁹⁷.

Docenten en instructeurs maken allebei deel uit van het onderwijsteam op een mbo-school. Docenten zijn verantwoordelijk voor het onderwijsprogramma, de bijbehorende toetsing en voor het begeleiden van studenten in hun studie. Instructeurs komen uit de praktijk van het beroep waarvoor de studenten worden opgeleid. Zij zijn over het algemeen verantwoordelijk voor de praktijkonderdelen van de opleiding. Een instructeur geeft regelmatig zelfstandig les, maar altijd onder verantwoordelijkheid van een docent of het onderwijsteam.

4.8 Onderhouden bekwaamheidseisen

Het bevoegd gezag heeft van elk personeelslid, dat een functie of werkzaamheden verricht waarvoor bekwaamheidseisen zijn vastgesteld, een dossier met gegevens over de bekwaamheid en het onderhouden daarvan¹⁹⁸.

Als het bevoegd gezag van mening is dat de bekwaamheidseisen niet voldoende zijn onderhouden, kan dat gevolgen hebben voor de inzetbaarheid van de betreffende leraar, zowel qua vak als qua schoolsoort. Een geschil hierover is een zaak tussen werkgever en werknemer.

4.9 Buitenlandse diploma's

Een docent of instructeur met een buitenlands diploma moet erkenning van zijn of haar buitenlandse opleiding aanvragen. Deze aanvragen kunnen worden ingediend bij DUO, afdeling Diplomadiensten, Postbus 30157, 9700 LJ Groningen, tel. 050-5998036, e-mailadres: diplomadiensten@duo.nl. Zie ook de website van DUO: u-heeft-een-buitenlands-diploma/werken-in-het-onderwijs.

4.10 Meer informatie over docent worden

Meer informatie over leraar beroepsonderwijs en volwasseneneducatie kunt u vinden op de website van de rijksoverheid¹⁹⁹.

---

¹⁹² Artikel 2 Regeling aanwijzing getuigschrift voor onderwijsondersteunende werkzaamheden van instructeurs beroepsonderwijs: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0041267>

¹⁹³ Artikel 4.2.3 lid 2 Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625> en hoofdstuk 3 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹⁹⁴ Artikel 4.2.2. lid 1 onder c Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹⁹⁵ Artikel 3.10 Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹⁹⁶ Artikel 3.3 lid 1 onder a Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹⁹⁷ Artikel 3.3 lid 1 onder b en c Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018692>

¹⁹⁸ Artikel 4.2.3a Web: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0007625>

¹⁹⁹ Hoe word ik leraar in het beroepsonderwijs en volwasseneneducatie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/vraag-en-antwoord/leraar-beroepsonderwijs-en-volwasseneneducatie-bve>

4.11 Verschillende financiële regelingen

Er zijn verschillende regelingen/tegemoetkomingen om leraar te worden of het niveau te verhogen of de vakkennis te vergroten.

Meer informatie hierover kunt u vinden op de website van DUO. Zie: Tegemoetkomingen en subsidies lerarenopleiding.

5 Hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs (Whw)

5.1 Benoembaarheidseisen hbo

Per 1 januari 2006 zijn de wettelijke benoembaarheidseisen voor docenten aan de hbo-lerarenopleidingen en aan de overige hbo-opleidingen komen te vervallen. De instellingen kunnen wel zelf eisen stellen.

5.2 Benoembaarheidseisen wo

De universiteiten stelden altijd al hun eigen benoembaarheidseisen vast.

6 Bijlage 1. Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O

(Tekst geldend op: 31-07-2006)

Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.

De Minister van Onderwijs en Wetenschappen

Handelende in overeenstemming met de Minister van Landbouw en Visserij;
Gelet op de artikelen 108 tot en met 114 van de Overgangswet W.V.O. (Stb. 1967, 386);
Gezien de adviezen van de Academische Raad (advies van 22 april 1982, nr. AR-750) en van de HBO-Raad (advies van 24 november 1981, nr. 20.4200/81.1583 MT);
Gehoord de Onderwijsraad (advies van 1 maart 1982, nr. OR/176 W.V.O.);

Besluit:

Artikel 1. Vaststelling lijst van bewijzen van bekwaamheid Overgangswet W.V.O.

Aan de bewijzen van bekwaamheid genoemd in bijlage I bij deze regeling is de bevoegdheid verbonden tot het geven van voortgezet onderwijs aan de scholen en in de vakken in die bijlage aangegeven, onder de in die bijlage genoemde voorwaarden.

Artikel 2. Soorten van onderwijs

1. De scholen, afdelingen en leerjaren waarvoor de bevoegdheid geldt, worden aangegeven door een der coderingen 1, 2 of 2a, die de volgende betekenis hebben:
  1. alle scholen, afdelingen en leerjaren van vwo, havo, mavo, vbo, praktijkonderwijs, orthopedagogisch-didactisch centrum als bedoeld in artikel 10h, derde lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs.
  2. vwo (alleen de eerste drie leerjaren), havo (alleen de eerste drie leerjaren), mavo, vbo, praktijkonderwijs, orthopedagogisch-didactisch centrum als bedoeld in artikel 10h, derde lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs.
  - 2a. mavo, vbo, praktijkonderwijs, orthopedagogisch-didactisch centrum als bedoeld in artikel 10h, derde lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs.
2. Tenzij anders is of wordt bepaald worden onder scholen mede verstaan cursussen.

Artikel 3. Gemeenschappelijke leerjaren scholengemeenschappen

Hij die bevoegd is onderwijs te geven in een leerjaar van een school voor voortgezet onderwijs, is bovendien bevoegd onderwijs te geven in een gemeenschappelijk leerjaar van een scholengemeenschap waarvan dat leerjaar deel uitmaakt.

Artikel 3a. Scholengemeenschappen

Hij die bevoegd is onderwijs te geven aan een soort van onderwijs vallend onder de codering 2a, is bovendien bevoegd onderwijs te geven aan de andere soorten van onderwijs vallend onder de codering 2a die van de scholengemeenschap deel uitmaken.

Artikel 3b. Voorbereidend beroepsonderwijs

Hij die bevoegd is onderwijs te geven aan één of meer afdelingen van een school voor voorbereidend beroepsonderwijs, is bovendien bevoegd onderwijs te geven aan de andere afdelingen die van de school deel uitmaken.

Artikel 3c. Afdelingsvakken vmbo beroepsgerichte leerwegen en vmbo gemengde leerweg

Hij die bevoegd is onderwijs te geven in een of meer vakken waaruit een afdelingsvak, bedoeld in artikel 26h en artikel 26i, eerste lid, van het Inrichtingsbesluit WVO, is samengesteld, is bovendien bevoegd onderwijs te geven in het desbetreffende afdelingsvak.

Artikel 3d. Intrasectorale programma's vmbo beroepsgerichte leerwegen en vmbo gemengde leerweg

1. Hij die bevoegd is onderwijs te geven in de afdelingsvakken metaaltechniek en elektrotechniek, als bedoeld in artikel 26h en artikel 26i, eerste lid, van het Inrichtingsbesluit WVO, is bovendien bevoegd onderwijs te geven in het intrasectoraal programma metaalektro.
2. Hij die bevoegd is onderwijs te geven in het afdelingsvak bouwtechniek, als bedoeld in artikel 26h en artikel 26i, eerste lid, van het Inrichtingsbesluit WVO, is bovendien bevoegd onderwijs te geven in het intrasectoraal programma bouw-breed.
3. Hij die bevoegd is onderwijs te geven in de afdelingsvakken elektrotechniek en installatietechniek, als bedoeld in artikel 26h en artikel 26i, eerste lid, van het Inrichtingsbesluit WVO, is bovendien bevoegd onderwijs te geven in het intrasectoraal programma instalektro.
4. Hij die bevoegd is onderwijs te geven in het afdelingsvak verzorging, als bedoeld in artikel 26h en artikel 26i, eerste lid, van het Inrichtingsbesluit WVO, is bovendien bevoegd onderwijs te geven in het intrasectoraal programma zorg en welzijn.

5. Hij die bevoegd is onderwijs te geven in de afdelingsvakken administratie of handel en verkoop, als bedoeld in artikel 26h en artikel 26i, eerste lid, van het Inrichtingsbesluit WVO, is bovendien bevoegd onderwijs te geven in het intrasectoraal programma handel en administratie.
6. Hij die bevoegd is onderwijs te geven in het afdelingsvak consumptief, als bedoeld in artikel 26h en artikel 26i, eerste lid, van het Inrichtingsbesluit WVO, is bovendien bevoegd onderwijs te geven in het intrasectoraal programma consumptief-breed.
7. Hij die bevoegd is onderwijs te geven in het afdelingsvak landbouw en natuurlijke omgeving, als bedoeld in artikel 26h en artikel 26i, eerste lid, van het Inrichtingsbesluit WVO, is bovendien bevoegd onderwijs te geven in het intrasectoraal programma landbouw-breed.

Artikel 4. Getuigschriften en diploma's van het wetenschappelijk onderwijs en bijbehorende bewijzen van voldoende pedagogisch-didactische scholing

1. Tenzij uitdrukkelijk anders wordt bepaald, wordt in deze regeling en de bijbehorende bijlagen onder het getuigschrift van een met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen verstaan het desbetreffende getuigschrift bedoeld in het Academisch Statuut (Stb. 1963, 380) of het inhoudelijk daarmee overeenkomende getuigschrift bedoeld in het Academisch Statuut (Stb. 1921, 800).
2. Onder het bewijs van voldoende pedagogische en didactische voorbereiding, dat in de bijlagen bij deze regeling wordt aangegeven met "bewijs van p.d.v.", wordt verstaan de verklaring bedoeld in dan wel overeenkomstig die bedoeld in artikel 217 van het Academisch Statuut (Stb. 1963, 380), dat het bewijs is geleverd van voldoende pedagogisch-didactische scholing bedoeld in dan wel overeenkomstig die bedoeld in artikel 215 van dat Statuut, of de overeenkomstige verklaring op grond van het Academisch Statuut (Stb. 1921, 800) of het Technische Hogeschoolstatuut (Stb. 1958, 594).
3. In afwijking van het in het tweede lid bepaalde wordt, indien het betreft een getuigschrift of diploma van de Landbouwhogeschool, onder het bewijs van voldoende pedagogische en didactische voorbereiding verstaan de verklaring bedoeld in dan wel overeenkomstig die bedoeld in artikel 22f van het Landbouwhogeschoolstatuut, dat het bewijs is geleverd van voldoende pedagogisch-didactische scholing bedoeld in dan wel overeenkomstig die bedoeld in dat artikel.

Artikel 5. Diploma's van het hoger beroepsonderwijs en overeenkomstige diploma's en getuigschriften

1. Tenzij uitdrukkelijk anders wordt bepaald, wordt in deze regeling en de bijbehorende bijlagen onder het diploma van een school voor hoger beroepsonderwijs of kunstonderwijs verstaan het desbetreffende diploma bedoeld in artikel 29 van de Wet op het voortgezet onderwijs, dan wel het getuigschrift of diploma van een school of cursus die volgens de bepalingen van titel IV van de Overgangswet W.V.O. is omgezet in de desbetreffende school voor hoger beroepsonderwijs of kunstonderwijs.
2. Waar in de omschrijving van een bewijs van bekwaamheid, bedoeld in kolom II van de Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O. "opleiding tot leraar voortgezet onderwijs" is vermeld, wordt daaronder ook verstaan: studierichting leraar voortgezet onderwijs.

Artikel 6. Pedagogisch diploma, pedagogisch getuigschrift, akte Q

1. Onder het pedagogisch diploma, dat in de bijlagen bij deze regeling wordt aangegeven met "p.d." wordt verstaan: het pedagogisch diploma afgegeven door een van de avondscolen van het Nederlands Genootschap tot Opleiding van Leraren voor het Beroepsonderwijs of het pedagogisch getuigschrift voor het nijverheidsonderwijs verkregen ingevolge het Besluit Pedagogisch Getuigschrift NO.
2. Onder "Q" wordt verstaan: het bewijs van met goed gevolg afgelegd examen in de theorie van onderwijs en opvoeding verkregen ingevolge de desbetreffende bepalingen krachtens de

Middelbaar-onderwijswet.

Artikel 7. Vakken en onderdelen van vakken

1. Onder de vakken waarvoor de bevoegdheid geldt worden, tenzij anders wordt bepaald, mede verstaan de onder een andere benaming aan de scholen onderwezen vakken of onderdelen van vakken, die gezien hun inhoud tot de in de bijlagen bij deze regeling genoemde vakken gerekend kunnen worden.
2. Zonodig worden over de toepassing van het in het eerste lid bepaalde nadere voorschriften gegeven.

Artikel 8. Vakken op economisch gebied, w.o. statistiek

1. Het vak statistiek wordt, zoals aangegeven in bijlage I bij deze regeling, begrepen onder de vakken algemene economie, bedrijfseconomie, wiskunde en methoden en technieken van onderzoek.
2. Het vak economie wordt voor zover het betreft het voorbereidend beroepsonderwijs en het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs begrepen onder het vak algemene economie en het vak bedrijfseconomie.
3. Zonder daardoor afbreuk te doen aan het in het eerste en tweede lid bepaalde en aan de voorwaarden in [bijlage I](#) gesteld, worden onder algemene economie in elk geval mede verstaan de vakken economische wetenschappen I en recht (voorbereidend wetenschappelijk onderwijs) en economie (hoger algemeen voortgezet onderwijs).
4. Zonder daardoor afbreuk te doen aan het in het eerste, tweede en derde lid bepaalde worden onder bedrijfseconomie in elk geval mede verstaan de vakken economische wetenschappen II en recht (voorbereidend wetenschappelijk onderwijs) en handelswetenschappen en recht (hoger algemeen voortgezet onderwijs).
5. Zonder daardoor afbreuk te doen aan het in het eerste, tweede, derde en vierde lid bepaalde worden onder agrarische economie mede verstaan de economische vakken in het landbouwonderwijs, waaronder het vak handelskennis in het lager landbouwonderwijs.
6. Het vak management en organisatie (voorbereidend wetenschappelijk onderwijs en hoger algemeen voortgezet onderwijs) wordt begrepen onder het vak bedrijfseconomie..

Artikel 9. Vakken op technisch gebied

1. Onder de theoretisch-technische vakken (van een bepaald vakgebied) worden mede verstaan de vakken vaktekenen en technisch schetsen (met betrekking tot dat vakgebied).
2. De toevoeging "algemene" bij de technische vakgebieden duidt aan:
  - a. de vakken die onderdeel zijn van het betrokken technische vakgebied voor zover zij worden onderwezen in de eerste drie leerjaren van scholen voor voorbereidend beroepsonderwijs;
  - b. het betrokken technische vakgebied voor zover dat met inachtneming van de wettelijke voorschriften als geïntegreerd vakgebied, onder de desbetreffende benaming van dat vakgebied wordt onderwezen.
3. Onder bouwtechniek/bouwkunde worden in elk geval mede verstaan timmeren, metselen, schilderen en meubelmaken/fijnhoutbewerken/machinaal houtbewerken; schilderen als vakgebied binnen scholen voor middelbaar technisch onderwijs wordt echter niet gerekend tot bouwtechniek/bouwkunde.
4. Voor vakleer in cursussen in het kader van het leerlingwezen is bevoegd de leraar die bevoegd is voor de praktische of theoretisch-technische vakken of voor beide, in de desbetreffende vakrichting, tenzij anders is of wordt bepaald.

Artikel 9a. Techniek

Onder het vak techniek wordt mede verstaan het vak algemene technieken (techniek).

Artikel 9b. Vakkencombinaties gedurende de periode van basisvorming

1. Voor de combinatie van de vakken natuur- en scheikunde, biologie tot één vak gedurende de periode van basisvorming is bevoegd de leraar die bevoegd is voor een of meer van de vakken natuurkunde, scheikunde en biologie.
2. Voor de combinatie van twee of drie van de vakken geschiedenis en staatsinrichting, aardrijkskunde, economie tot één vak gedurende de periode van basisvorming is bevoegd:
  - a. de leraar die bevoegd is voor een of meer van de te combineren vakken;
  - b. de leraar die volgens de bijlage I bij deze regeling bevoegd is voor het onderwijs in het vak maatschappijleer.
  - c. de leraar die krachtens een verklaring op grond van artikel 114 van de Overgangswet W.V.O. bevoegd is voor het vak maatschappijleer en die tussen 1 augustus 1990 en 1 augustus 1993 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste veertig schoolweken aan een school voor voortgezet onderwijs in dat vak onderwijs heeft gegeven.
3. Voor de combinatie van twee of meer van de vakken tekenen, handvaardigheid/handenaarbeid, handvaardigheid/textiele werkvormen, fotografie, film en audiovisuele vorming tot één vak gedurende de periode van basisvorming is bevoegd de leraar die bevoegd is voor een of meer van de te combineren vakken.
4. Voor de combinatie van het vak informatiekunde en één van de vakken Nederlandse taal, economie, wiskunde, natuur- en scheikunde, techniek tot één vak gedurende de periode van basisvorming is bevoegd de leraar die bevoegd is voor het vak dat met het vak informatiekunde is gecombineerd.

Artikel 10. Vakken op het gebied van de natuur, waaronder anatomie en fysiologie

1. Voor het vak kennis der natuur is bevoegd de leraar die bevoegd is voor een of meer der vakken natuurkunde, scheikunde en biologie.
2. Zonder daardoor afbreuk te doen aan het voor het overige in deze regeling en de daarbij behorende bijlagen bepaalde, worden onder biologie in elk geval mede verstaan de vakken anatomie en fysiologie, echter met dien verstande, dat voor deze beide vakken - voor die scholen waar ze als zelfstandig vak worden onderwezen - niet bevoegd zijn de bezitters van een bewijs van bekwaamheid, waaraan onderwijsbevoegdheid voor biologie is verbonden, dat is opgenomen in een der onderdelen 3, 4, 5 en 13 van bijlage I bij deze regeling, een en ander zoals aangegeven in die bijlage.
3. Voor het vak "natuur- en scheikunde" is bevoegd de leraar die bevoegd is voor het vak natuurkunde of het vak scheikunde, of voor beide vakken.
4. Voor het onderwijs in de vakken natuur- en scheikunde I en natuur- en scheikunde II is bevoegd de leraar die bevoegd is voor het vak natuurkunde of het vak scheikunde, of voor beide vakken.

Artikel 11. Aardrijkskunde en geschiedenis

1. Onder geschiedenis wordt in elk geval mede verstaan het vak "geschiedenis en staatsinrichting".
2. Voor het vak "geschiedenis en aardrijkskunde" is bevoegd de leraar die bevoegd is voor het vak geschiedenis of het vak aardrijkskunde, of voor beide vakken.

Artikel 11a. Culturele en kunstzinnige vorming 1

1. Zonder daardoor afbreuk te doen aan het bepaalde onder nummer 16.16 in bijlage I van deze regeling is bovendien bevoegd voor het vak culturele en kunstzinnige vorming 1 hij die bevoegd is voor één van de vakken tekenen, handvaardigheid (handenarbeid) of handvaardigheid (textiele werkvormen), muziek, dans, drama, Nederlands, kunstgeschiedenis, Latijn en Grieks, moderne vreemde talen en Fries, voor de soorten van onderwijs vallend onder de codering 1.
2. De in het eerste lid bedoelde bevoegdheid is beperkt tot onderdelen van het vak culturele en kunstzinnige vorming 1 die aansluiten bij het desbetreffende bewijs van bekwaamheid.

Artikel 11b. Klassieke culturele vorming

Voor het vak klassieke culturele vorming (voorbereidend wetenschappelijk onderwijs) is bevoegd hij die bevoegd is voor de vakken Latijn en Grieks.

Artikel 12. Expressievakken

1. Voor de regeling van de bevoegdheid tot het geven van voortgezet onderwijs worden binnen het vak handvaardigheid onderscheiden de onderdelen handvaardigheid (handenarbeid) en handvaardigheid (textiele werkvormen), zoals aangegeven in bijlage I bij deze regeling. Indien aan een school deze beide onderdelen als geïntegreerd vak worden onderwezen, is voor dit vak bevoegd de leraar die bevoegd is voor het vak handvaardigheid (handenarbeid) of het vak handvaardigheid (textiele werkvormen), of voor beide vakken.
2. Onder drama worden in elk geval mede verstaan de vakken voordrachtskunst, toneelkunst, mime, expressie door woord en gebaar, dramatische expressie.

Artikel 13. Huishoudkunde, gezondheidskunde

1. Onder huishoudkunde worden in elk geval mede verstaan de vakken zorg voor de woning, de voeding en de kleding.
2. Zonder daardoor afbreuk te doen aan het voor het overige in deze regeling en de daarbij behorende bijlagen bepaalde, worden onder gezondheidskunde mede verstaan de vakken gezondheidszorg en gezondheidsleer. Het vak gezondheidsleer wordt, zoals aangegeven in bijlage I bij deze regeling, ook begrepen onder de beroepsgerichte vakken op het gebied van de geneeskunde en de diergeneeskunde.

Artikel 14. Maatschappijleer, waaronder maatschappelijke begeleiding

1. Onder maatschappijleer wordt in elk geval mede verstaan het vak maatschappelijke begeleiding.
2. Zonder daardoor afbreuk te doen aan de bevoegdheid die bezitters van een verklaring afgegeven op grond van artikel 114 van de Overgangswet W.V.O. voor dit vak bezitten, is de bevoegdheid voor het vak maatschappijleer slechts verbonden aan de desbetreffende in bijlage I genoemde getuigschriften van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen indien de bezitter van dat getuigschrift tevens in het bezit is van een afzonderlijke verklaring, afgegeven door of namens de subfaculteit der sociaal-culturele wetenschappen of daarmee overeenkomende subfaculteit of faculteit, of door of namens de faculteit der landbouwwetenschappen, waaruit blijkt, dat voldaan is aan de door deze gestelde vakinhoudelijke vereisten en aan de vereisten van pedagogisch-didactische scholing voor dit vak, deze laatste als bedoeld in artikel 4. Aan deze vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische vereisten kan worden voldaan voor of na het behalen van het getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen.

Artikel 15. Maatschappelijke- en beroepsvorming in het individueel beroepsonderwijs

Zonder daardoor afbreuk te doen aan de bevoegdheid verbonden aan de specifieke voor dit vak in bijlage I onder nummer 4.4. genoemde bewijzen van bekwaamheid is voor het geven van

voortgezet onderwijs in het vak maatschappelijke- en beroepsvorming bevoegd de leraar die in het bezit is van een bewijs van bekwaamheid dat bevoegdheid geeft voor het voorbereidend beroepsonderwijs en aan wie door het bevoegd gezag - met diens instemming - lessen in dit vak worden opgedragen.

Artikel 15a. Overgangsregeling onderwijsbevoegdheid voormalige leraren aan het svom en svo-mlk

- 1.** Aan de bewijzen van bekwaamheid, genoemd onder 3.2, 3.3, 3.4, 3.21, 14.1, 14.10, 17.2 en 17.4, in Bijlage I bij deze regeling, is tevens de bevoegdheid verbonden tot het geven van onderwijs in de vakken Nederlands, geschiedenis, aardrijkskunde, maatschappijleer, rekenen en wiskunde, muziek, tekenen, handvaardigheid, lichamelijke opvoeding, techniek en verzorging, aan de soorten van onderwijs, vallend onder de codering 2a, indien wordt voldaan aan de in het tweede lid genoemde voorwaarden.
- 2.** De bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid, geldt voor die vakken waarin in de afgelopen vijf jaren direct voorafgaand aan de samenvoeging van de school of afdeling voor svo met een school voor voortgezet onderwijs dan wel omzetting van die school of afdeling in een school of afdeling voor praktijkonderwijs of een orthopedagogisch-orthodidactisch centrum tenminste vijfhonderd uren is lesgegeven. Voor de vakken techniek en verzorging geldt bovendien dat de leraar in het bezit is van een individuele bevoegdheidsverklaring voor het vak algemene technieken of algemene technieken (techniek), respectievelijk algemene technieken of algemene technieken (verzorging), als bedoeld in artikel 3, zesde lid, van de Interimwet voor het speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. De bevoegdheid geldt voor de leerjaren 1 en 2 en voor leerjaar 3 voorzover het betreft vakken van de basisvorming. De bevoegdheid geldt voor alle leerjaren indien de vijfhonderd uren in het svo zijn gegeven aan leerlingen die zich voorbereiden op het eindexamen.
- 3.** De leraar, bedoeld in het tweede lid, kan in overeenstemming met het bevoegd gezag van de school of het bestuur van het orthopedagogisch-didactisch centrum, afstand doen van de onderwijsbevoegdheid verkregen op grond van dat lid. De overeenstemming wordt bereikt voor het tijdstip van de samenvoeging dan wel omzetting en wordt schriftelijk vastgelegd.
- 4.** Het tweede en derde lid zijn van overeenkomstige toepassing, indien het betreft een leraar aan een daar bedoelde school of afdeling wiens betrekking wordt opgeheven en er geen of nog geen samenvoeging of omzetting heeft plaatsgevonden. In dat geval werkt de periode van vijf jaar terug vanaf het moment van opheffing van de betrekking en wordt de overeenstemming over het afstand doen bereikt voor het tijdstip van indiensttreding.
- 5.** Het tweede en derde lid zijn van overeenkomstige toepassing op gewezen personeel dat op het moment van samenvoeging of omzetting niet meer in dienst is van het betreffende bevoegd gezag en in het genot is van een uitkering op grond van het Besluit werkloosheid onderwijs- of onderzoekspersoneel of wegens arbeidsongeschiktheid.
- 6.** Indien de leraar die in het bezit is van een bewijs van bekwaamheid bedoeld in het eerste lid, in een of meer van de vakken biologie, Engels, handvaardigheid (textiele werkvormen) en verzorging heeft lesgegeven zonder in het bezit te zijn van de daarvoor vereiste bevoegdheid, kan in overeenstemming tussen de belanghebbende en het bevoegd gezag van de school of het bestuur van het orthopedagogisch-didactisch centrum hiervoor een onderwijsbevoegdheid worden vastgesteld. Het tweede lid en de tweede volzin van het derde lid zijn hierbij van overeenkomstige toepassing.
- 7.** Indien op grond van de voorgaande leden voor een gewezen directeur of adjunct-directeur geen bevoegdheid voor ten minste drie vakken kan worden vastgesteld, kan deze vaststelling plaatsvinden in overeenstemming tussen de belanghebbende en het bevoegd gezag van de school of het bestuur van het orthopedagogisch-didactisch centrum. Hierbij wordt ook vastgesteld of de bevoegdheid geldt voor het eerste en het tweede leerjaar, en het derde leerjaar voor zover het de basisvorming betreft, dan wel voor alle leerjaren.
- 8.** Voor de toepassing van dit artikel wordt gebruik gemaakt van de modelverklaring zoals vastgesteld in de bijlage bij deze regeling en die door de minister beschikbaar wordt gesteld.

Artikel 15b. Onderwijsbevoegdheid leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs

1. Aan de bewijzen van bekwaamheid genoemd onder 3.2, 3.3, 3.4, 3.21, 14.1, 14.10, 17.2 en 17.4 in Bijlage I bij deze regeling, is de bevoegdheid verbonden tot het geven van onderwijs in de vakken Nederlands, Engels, wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde, biologie (incl. kennis der natuur), verzorging, muziek, handvaardigheid (textiele werkvormen) en tekenen, in de soorten van onderwijs vallend onder de codering 2a, voor zover dit onderwijs wordt gegeven aan groepen van uitsluitend geïndiceerde leerlingen in het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijkonderwijs.
2. Aan de bewijzen van bekwaamheid genoemd in het eerste lid is tevens de bevoegdheid verbonden tot het geven van onderwijs in de praktijk oriënterende vakken van het praktijkonderwijs.
3. Het eerste en tweede lid is van overeenkomstige toepassing op de akten van bekwaamheid genoemd onder 7.1 en 7.2, en de getuigschriften hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de ten minste vierjarige studierichting opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad genoemd onder 2.41, 7.3, 7.4 en 8.7, indien de bezitter in de afgelopen vijf jaren direct voorafgaand aan de samenvoeging van een school of afdeling voor svo met een school voor voortgezet onderwijs dan wel omzetting van die school of afdeling in een school of afdeling voor praktijkonderwijs of een orthopedagogisch-didactisch centrum aan de school of afdeling voor svo verbonden is geweest.

Artikel 16. Theorie en methoden (van de onderscheiden werkvelden) in het middelbaar dienstverlenings- en gezondheidszorgonderwijs

Aan de bewijzen van bekwaamheid genoemd in bijlage IIA bij deze regeling is de bevoegdheid verbonden tot het geven van onderwijs aan scholen voor middelbaar dienstverlenings- en gezondheidszorgonderwijs in het vak theorie en methoden (van enig werkveld), onder de in die bijlage genoemde voorwaarden.

Artikel 17. Esthetische vorming in het middelbaar economisch- en administratief- en het middelbaar middenstandsonderwijs

Voor het vak esthetische vorming is bevoegd de leraar die bevoegd is voor een of meer der volgende vakken: tekenen, handvaardigheid (handenarbeid), handvaardigheid (textiele werkvormen), textiele werkvormen, muziek, drama, dans, kunstgeschiedenis, reclametekenen, etaleren.

Artikel 18. Overgangsrecht bij inperking van bevoegdheid

1. De bevoegdheid tot het geven van voortgezet onderwijs geldt, voor in kolom V van bijlage I als zodanig aangegeven gevallen, indien de bezitter van het desbetreffende bewijs van bekwaamheid voldoet aan een van de volgende voorwaarden:
  - a. de bezitter is tussen 1 april 1980 en 1 april 1985 als rector, directeur, conrector, adjunct-directeur of leraar verbonden geweest aan een school voor voortgezet onderwijs;
  - b. de bezitter is tussen 1 april 1975 en 1 april 1980 met recht op enige wettelijke uitkering, ontslagen uit een betrekking als rector, directeur, conrector, adjunct-directeur of leraar bij een school voor voortgezet onderwijs;
  - c. de bezitter is tussen 1 april 1975 en 1 april 1980, zonder recht op enige wettelijke uitkering, ontslagen uit een betrekking als rector, directeur, conrector, adjunct-directeur of leraar bij een school voor voortgezet onderwijs.
2. De bevoegdheid heeft, indien het betreft de in het eerste lid onder a. en b. genoemde gevallen, betrekking op alle vakken waarvoor het desbetreffende bewijs van bekwaamheid, onder de in kolom V opgenomen voorwaarde, bevoegdheid verleent. Indien het betreft het geval in het eerste lid onder c. genoemd, geldt de bevoegdheid slechts indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid tussen 1 april 1975 en 1 april 1980 onderwijs heeft gegeven in het desbetreffende vak.

3. Het eerste en tweede lid zijn van overeenkomstige toepassing voor de bewijzen van bekwaamheid die in bijlage I niet zijn opgenomen, maar waaraan op 31 maart 1985 bij of krachtens de Overgangswet W.V.O. bevoegdheid tot het geven van onderwijs was verbonden.

Artikel 19. Intrekking bestaande beschikkingen

1. De eerdere beschikkingen krachtens artikel 108 en artikel 110, eerste lid, en artikel 111, tweede lid, van de Overgangswet W.V.O. met de bijbehorende bijlagen worden ingetrokken.
2. In afwijking van het in het eerste lid bepaalde blijven van kracht:
  - a. de beschikking van 26 april 1973, kenmerk DGO 1233 (Stcrt. 1973, 110), zoals gewijzigd bij beschikking van 24 maart 1975, kenmerk DGO 1253 (Stcrt. 1975, 64);
  - b. artikel 1, tweede lid, van de beschikking van 12 oktober 1981, kenmerk DGO 1289 (Stcrt. 1981, 208);
  - c. de artikelen 2, 4, tweede lid, 5, 6, 7 van de beschikking van 16 april 1984, kenmerk CO 1308 (Stcrt. 1984, 133).

Artikel 20. Publikatie en inwerkingtreding

Deze regeling, die in de Nederlandse Staatscourant zal worden geplaatst, treedt in werking met ingang van 1 april 1985.

Artikel 21. Citeertitel

Deze regeling met de bijbehorende bijlagen kan worden aangehaald als "Regeling bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O."

De Minister van Onderwijs en Wetenschappen, w.g.
Drs. W. J. Deetman

Bijlage I. Lijst van bewijzen van bekwaamheid O.W.V.O.

6.1 Indeling

1. Getuigschrift en diploma's van het wetenschappelijk onderwijs
2. Akten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs
3. Akten en diploma's voor het lager onderwijs
4. Diploma's en verklaringen van derde-graadsapplicatiecursussen en overeenkomstige opleidingen (w.o. bijscholingscursussen voor het lager beroepsonderwijs)
5. N-akten
6. Diploma's en verklaringen van tweede-graadsapplicatiecursussen en overeenkomstige opleidingen
7. Akten van bekwaamheid van de Nieuwe Lerarenopleidingen (m.u.v. NLO-Eindhoven)
8. Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van tekenen, handvaardigheid en textiele werkvormen
9. Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van muziek en dramatische en dansante expressievormen
10. Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van de techniek
11. Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van de laboratoriumtechniek
12. Specifieke bewijzen van bekwaamheid op nautisch gebied
13. Specifieke bewijzen van bekwaamheid op agrarisch gebied
14. Specifieke bewijzen van bekwaamheid op agogisch (andragogisch, pedagogisch) gebied
15. Officieren van landmacht, luchtmacht en marine
16. Overige Nederlandse bewijzen van bekwaamheid
17. Buitenlandse - w.o. Nederlands-Antilliaanse - bewijzen van bekwaamheid

6.2 1 Getuigschrift en diploma's van het wetenschappelijk onderwijs

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.1	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen in een der studierichtingen van de faculteit der wiskunde en natuurwetenschappen:	wiskunde (w.o. statistiek)	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak wiskunde (aantekening op getuigschrift), en indien tevens: - wiskunde hoofdvak was, of - technische mechanica hoofdvak was, of - wiskunde (in volle omvang) bijvak was
	a. wiskunde b. natuurkunde c. scheikunde d. farmacochemie			

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	e. biologie	natuurkunde	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak natuurkunde (aantekening op getuigschrift) en indien tevens: - natuurkunde hoofdvak was, of - technische natuurkunde of technische mechanica hoofdvak was, of - natuurkunde (in volle omvang) bijvak was
	f. sterrenkunde g. geologie h. geofysica i. farmacie (zie ook 1.20) j. technische mechanica k. technische natuurkunde l. technische scheikunde			
	m. informatica	scheikunde	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak scheikunde (aantekening op getuigschrift) en indien tevens: - scheikunde hoofdvak was, of - farmacochemie of technische scheikunde hoofdvak was, of - scheikunde (in volle omvang) bijvak was
		biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak biologie (aantekening op getuigschrift) en indien tevens: - biologie hoofdvak was, of - biologie (in volle omvang) bijvak was
		sterrenkunde	1	indien sterrenkunde deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- of van het doctoraalexamen (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		geologie	1	indien: - geologie of geofysica hoofdvak was, of - geologie (in volle omvang) bijvak was
		theoretisch-technische vakken in de vakrichting van het getuigschrift	1	indien technische mechanica, technische natuurkunde of technische scheikunde hoofdvak was; zie verder opmerkingen 1, 2 en 3 behorende bij theoretisch-technische vakken bij nr. 1.26.
		vakken die onderdelen zijn van een der hoofdvakken van de faculteit	1	indien het desbetreffende onderdeel vak was van het doctoraalexamen
1.2	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen in een der taal- en letterkundige studierichtingen van de faculteit der letteren:	Latijn, Grieks en oude geschiedenis	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor Latijn en Grieks (aantekening op getuigschrift) en indien tevens: - het doctoraalexamen is afgelegd in de studierichting klassieke taal- en letterkunde, of - het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting klassieke taal- en letterkunde, en tevens Latijn of Grieks bijvak was van het doctoraalexamen
	a. klassieke talen b. Nederlands c. Zuidafrikaans d. Frans e. Italiaans f. Spaans g. Portugees h. Duits			
	i. Engels	Nederlands	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak Nederlands (aantekening op getuigschrift) en indien: - het doctoraalexamen òf het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting Nederlandse taal- en letterkunde, of - Nederlandse taal- en letterkunde (in volle omvang) bijvak was van het doctoraalexamen

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	j. Scandinavische talen k. Fries l. Slavische talen m. Oud-Germaans n. een andere taal of taalgroep (en cultuur) o. algemene taalwetenschap p. Indo-Europese taalwetenschap			
	q. taalwetenschap van een andere taalfamilie	moderne vreemde taal (Engels, Frans, Duits of andere)	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor de desbetreffende taal (aantekening op getuigschrift; de voorwaarde geldt echter alleen voor Engels, Frans, Duits, Spaans en Russisch) en indien tevens: - het doctoraalexamen òf het kandidaatsexamen is afgelegd in de desbetreffende taal, of - indien de taal- en letterkunde van de taal (in volle omvang) bijvak was van het doctoraalexamen, en tevens, blijkens aantekening van de bevoegdheid op het getuigschrift, ter beoordeling van de betreffende subfaculteit voldoende bewijzen zijn geleverd van kennis der hedendaagse taal en vaardigheid in het gebruik daarvan (voor Italiaans moet het getuigschrift zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
	r. algemene literatuur-wetenschap			
		Fries	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak Fries (aantekening op getuigschrift) en indien tevens: - het doctoraalexamen is afgelegd in de studierichting Friese taal- en letterkunde, of - Friese taal- en letterkunde (in volle omvang) bijvak was van het doctoraalexamen

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		geschiedenis	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak geschiedenis (aantekening op getuigschrift) en indien tevens: - het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting geschiedenis, of - geschiedenis (in volle omvang) bijvak was van het doctoraalexamen
		kunstgeschiedenis	1	indien: - het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting kunstgeschiedenis en archeologie, of - kunstgeschiedenis (in volle omvang) bijvak was van het doctoraalexamen (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		Hebreeuws	1	indien Hebreeuws deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- of van het doctoraalexamen (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		algemene taalwetenschap	1	
		algemene literatuurwetenschap	1	
1.3	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen geschiedenis	geschiedenis	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak geschiedenis (aantekening op getuigschrift)
		maatschappijleer	1	indien is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	Opmerkingen
		Algemene economie (w.o. statistiek)	1	indien staathuishoudkunde (algemene) economie (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen en indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak geschiedenis (aantekening op getuigschrift) dan wel het bewijs van p.d.v. voor het vak algemene economie (aantekening op getuigschrift); de bevoegdheid voor het v.w.o. geldt slechts als het vak behalve van het doctoraalexamen tevens deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen of van een aanvullend examen na het doctoraalexamen (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		aardrijkskunde	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor aardrijkskunde (aantekening op getuigschrift); en indien tevens natuurkundige aardrijkskunde (fysische geografie) deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen en sociale aardrijkskunde (sociale geografie) deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen en van het doctoraalexamen
		Latijn en Grieks	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2
		Nederlands	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2
		moderne vreemde taal (Engels, Frans, Duits of andere)	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2 (voor Italiaans moet het getuigschrift zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		Fries	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2
		Hebreeuws	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2 (het doctoraal getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	Opmerkingen
		kunstgeschiedenis	1	indien: - het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting kunstgeschiedenis en archeologie, of - kunstgeschiedenis (in volle omvang) bijvak was van het doctoraalexamen (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		staatsinrichting publiekrecht	1	indien staats- en of administratief recht (bestuursrecht) of staatsinrichting deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- of van het doctoraalexamen
1.4	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen: a. kunstgeschiedenis en archeologie b. archeologie	kunstgeschiedenis	1	indien het doctoraalexamen of het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting kunstgeschiedenis en archeologie (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		archeologie	1	indien het doctoraalexamen is afgelegd in de studierichting archeologie
		geschiedenis	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak geschiedenis (aantekening op getuigschrift) en indien tevens: - het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting geschiedenis, of - geschiedenis (in volle omvang) bijvak was van het doctoraalexamen

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	Opmerkingen
		Latijn, Grieks en oude geschiedenis	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor Latijn en Grieks (aantekening op getuigschrift) en indien tevens het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting klassieke taal en letterkunde en tevens òf kunstgeschiedenis en archeologie der klassieke oudheid dan wel klassieke archeologie hoofdvak van het doctoraalexamen, òf Latijn of Grieks bijvak was van het doctoraalexamen
		Hebreeuws	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2 (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		Nederlands	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2
		moderne vreemde taal (Engels, Frans, Duits of andere)	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2 (voor Italiaans moet het getuigschrift zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		Fries	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2
1.5	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen muziekwetenschap	muziek	1	(het doctoraal getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		Latijn, Grieks en oude geschiedenis	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2
		Nederlands	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2
		moderne vreemde taal (Engels, Frans, Duits of andere)	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2 (voor Italiaans moet het getuigschrift zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		geschiedenis	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2
		kunstgeschiedenis	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2 (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	Opmerkingen
1.6	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen natuurkundige aardrijkskunde (fysische geografie)	aardrijkskunde	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak aardrijkskunde (aantekening op getuigschrift)
		geologie	1	
		wiskunde (w.o. statistiek)	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1
		natuurkunde	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1
		scheikunde	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1
		biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1
		sterrenkunde	1	indien sterrenkunde deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- of van het doctoraalexamen (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
1.7	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen sociale aardrijkskunde (sociale geografie)	aardrijkskunde	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak aardrijkskunde (aantekening op getuigschrift)
		planologie	1	indien planologie deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen dan wel gedurende drie jaar na het behalen van het getuigschrift praktijkervaring op dit gebied is verworven
		algemene economie (w.o. statistiek)	1	indien staathuishoudkunde/(algemene) economie (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen en indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak aardrijkskunde (aantekening op getuigschrift) dan wel het bewijs van p.d.v. voor het vak algemene economie (aantekening op getuigschrift) (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		geschiedenis	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak geschiedenis (aantekening op getuigschrift) en indien tevens dit vak (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	
		maatschappijleer	1	indien is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14
1.8	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen prehistorie			
	a.met kandidaatsexamen natuurkundige of sociale aardrijkskunde	aardrijkskunde	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak aardrijkskunde (aantekening op getuigschrift) en indien tevens natuurkundige of sociale aardrijkskunde deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen
		geologie	1	indien het kandidaatsexamen is afgelegd in de natuurkundige aardrijkskunde
	b.met kandidaatsexamen culturele antropologie	culturele antropologie	1	
	c.met kandidaatsexamen in de faculteit der wiskunde en natuurwetenschappen	wiskunde (w.o. statistiek)	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1
		natuurkunde	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1
		scheikunde	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1
		Biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		sterrenkunde	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1 (het doctoraal-getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		geologie	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1
		vakken die onderdelen zijn van een der hoofdvakken van de faculteit der wiskunde en natuurwetenschappen	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.1
	d.met kandidaatsexamen in de faculteit der letteren	geschiedenis	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2
		kunstgeschiedenis	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2 (het doctoraal-getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		Latijn, Grieks en oude geschiedenis	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2
		Hebreeuws	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.2 (het doctoraal-getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
1.9	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen planologie in de interfaculteit der aardrijkskunde en prehistorie	planologie	1	
		aardrijkskunde	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak aardrijkskunde (afzonderlijke verklaring waaruit blijkt dat is voldaan aan de algemene en aan de vakdidactische vereisten, incl. schoolpracticum /hospitium)
		maatschappijleer	1	indien is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		algemene economie (w.o. statistiek)	1	indien staathuishoudkunde/ (algemene) economie (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen; de bevoegdheid voor het v.w.o. geldt slechts als het vak behalve van het doctoraalexamen tevens deel heeft uitgemaakt van een aanvullend examen na het doctoraalexamen (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988).
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	
1.10	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen in een der studierichtingen van de subfaculteit der sociaal- culturele wetenschappen:	culturele antropologie	1	indien culturele antropologie en/of sociologie der niet-westerse volken hoofdvak was van het kandidaatsexamen of hoofd- of bijvak was van het doctoraalexamen
	a.culturele antropologie/sociologie der niet-westerse volken	sociologie	1	indien sociologie hoofdvak was van het kandidaatsexamen of hoofd- of bijvak van het doctoraalexamen
	b.sociologie c.politicologie d.planologie			
		politicologie	1	indien politicologie hoofdvak was van het kandidaatsexamen of hoofd- of bijvak van het doctoraalexamen
		planologie	1	indien planologie hoofd- of bijvak was van het doctoraalexamen, dan wel gedurende ten minste drie jaren na het behalen van het getuigschrift praktijkervaring op dit gebied is verworven
		maatschappijleer	1	indien is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		algemene economie (w.o. statistiek)	1	indien staathuishoudkunde/ (algemene) economie (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen; de bevoegdheid voor het v.w.o. geldt slechts als het vak behalve van het doctoraalexamen tevens deel heeft uitgemaakt van een aanvullend examen na het doctoraalexamen (het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	
		aardrijkskunde	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak aardrijkskunde (aantekening op getuigschrift) en indien tevens het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting sociale aardrijkskunde en bovendien dit vak bijvak was van het doctoraalexamen
		geschiedenis	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak geschiedenis (afzonderlijke verklaring waaruit blijkt dat is voldaan aan de algemene en vakdidactische vereisten, incl. schoolpracticum/ hospitium) en indien tevens het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting geschiedenis en dit vak (of een onderdeel daarvan) bijvak was van het doctoraalexamen
		psychologie	1	indien psychologie (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		onderwijskunde (w.o. algemene didactiek)	1	indien een of meer onderwijskundige vakken deel hebben uitgemaakt van het doctoraalexamen, dan wel na het examen in voldoende mate in onderwijskundige richting is gespecialiseerd
		pedagogiek (w.o. algemene didactiek)	1	indien pedagogiek deel heeft uit gemaakt van het kandidaats- en van het doctoraalexamen
		andragogie(k)/andragologie	1	indien andragogie(k) en/of andragologie deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- en van het doctoraalexamen
		agogie(k)/agogologie	1	indien pedagogie(k) of andragogie(k) of andragologie of agogie(k) of agologie deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen en tevens een van deze vakken deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen
		staatsinrichting/publiekrecht	1	indien staats- en/of administratief recht (bestuursrecht) of staatsinrichting deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- of van het doctoraalexamen
1.11	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen psychologie	psychologie	1	
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	
		pedagogiek (w.o. algemene didactiek)	1	zie de relevante voorwaarden onder 1.10
		andragogie(k)/andragologie	1	zie de relevante voorwaarden onder 1.10
		agogie(k)/agogologie	1	zie de relevante voorwaarden onder 1.10

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		maatschappijleer	1	indien is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14
		onderwijskunde (w.o. algemene didactiek)	1	indien een of meer onderwijskundige vakken deel hebben uitgemaakt van het doctoraalexamen, dan wel na het examen in voldoende mate in onderwijskundige richting is gespecialiseerd
1.12	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen in een der volgende studierichtingen:	agogie(k)/agogologie	1	
	a.pedagogische wetenschappen of opvoedkunde	pedagogiek (w.o. algemene didactiek)	1	indien pedagogie(k) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen
	b.andragogische wetenschappen	andragogie(k)/andragologie	1	indien andragogie(k) en/of andragologie deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- en van het doctoraalexamen
		onderwijskunde (w.o. algemene didactiek)	1	indien een of meer onderwijskundige vakken deel hebben uitgemaakt van het doctoraalexamen, dan wel na het examen in voldoende mate in onderwijskundige richting is gespecialiseerd
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	
		maatschappijleer	1	indien is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14
		psychologie	2	indien psychologie (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen heeft de bevoegdheid tevens betrekking op de groep van scholen aangeduid met 1

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		sociologie	1	indien sociologie (inleiding) deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen en tevens dit vak (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen
		filosofie (w.o. ethiek, antropologie)	1	indien het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting filosofie, of indien filosofie (inleiding) deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen en tevens dit vak (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen (het doctoraal-getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
1.13	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen in een der studierichtingen van de faculteit der economische wetenschappen:	algemene economie (w.o. statistiek)	1	(het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
	a.economie	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	1	(het doctoraal getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
	b.fiscaal-economische studierichting c.econometrie			
		privaatrecht	1	indien privaatrecht (of burgerlijk recht of handelsrecht) deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- of van het doctoraalexamen of van een aanvullend examen

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		staatsinrichting/ publiekrecht	1	indien staats- en/of administratief recht (bestuursrecht) of staatsinrichting deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- of van het doctoraalexamen of van een aanvullend examen dan wel indien de bezitter tussen 1 april 1980 en 1 april 1985 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste 40 schoolweken onderwijs in dit vak heeft gegeven
		belastingrecht	1	indien belastingrecht deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- of van het doctoraalexamen of van een aanvullend examen
		recht	1	alleen voor die scholen waar het vak recht (als geïntegreerd vak onder die benaming, dus niet specifieke onderdelen als afzonderlijk vak) als zodanig in de lessentabel voorkomt
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	
		maatschappijleer	1	indien is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14
		planologie	1	indien planologie deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen dan wel gedurende ten minste drie jaren na het behalen van het getuigschrift praktijkervaring op dit gebied is verworven
1.14	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen in een der studierichtingen van de interfaculteit der actuariële wetenschappen en econometrie:	wiskunde (w.o. statistiek)	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak wiskunde

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	a.actuariële wetenschappen	algemene economie (w.o. 1 statistiek)		(het doctoraal-getuigschrift moet uitgereikt zijn vóór 1 september 1988)
	b.econometrie	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	1	(het doctoraal-getuigschrift moet uitgereikt zijn vóór 1 september 1988).
		privaatrecht	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.13
		staatsinrichting/ publiekrecht	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.13
		belastingrecht	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.13
		recht	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.13
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.13
		planologie	1	zie de relevante voorwaarden bij 1.13
1.15	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen in een der studierichtingen van de faculteit der rechtsgeleerdheid:	recht (w.o. privaatrecht, staatsinrichting/ publiekrecht, belastingrecht)	1	
	a.Nederlands recht	algemene economie (w.o. statistiek)	1	indien staathuishoudkunde/(algemene) economie (in volle omvang, en niet slechts de beginselen der economie), deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen, of, alleen voor zover het betreft de studierichting Nederlands recht (genoemd onder a) van een aanvullend examen (het doctoraal getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	b. notariële studierichting c. fiscaal-juridische studierichting d. staatkundige studierichtingen, internationale richting e. staatkundige studierichtingen, bestuurswetenschappelijke richting f. staatkundige studierichtingen, richting politieke wetenschap g. Antilliaans recht h. Zuidafrikaans recht			
		maatschappijleer	1	indien is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14
		politicologie	1	indien politicologie/ politieke wetenschap deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen
1.16	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen godgeleerdheid (theologie), afgegeven door:	theologie (w.o. ethiek, antropologie)	1	
	1. een der uit 's Rijks kas bekostigde universiteiten;	cultuur-geschiedenis van het Christendom	1	(het doctoraalgetuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
	2. een der instellingen van wetenschappelijk onderwijs die op grond van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs zijn aangewezen als gelijkgesteld met de Rijksuniversiteiten ten aanzien van de te verlenen getuigschriften van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen:	godsdienst-geschiedenis	1	
		kerkgeschiedenis	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		Hebreeuws	1	indien Hebreeuws dan wel de uitlegging van de geschriften van het Oude Testament (oud-testamentische wetenschap) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen of van een aanvullend examen
	- Theologische Faculteit, Tilburg			
	- Katholieke Theologische Hogeschool, Amsterdam			
	- Hogeschool voor Theologie en Pastoraat, Heerlen (uitgaande van de stichting gevestigd te Roermond)	maatschappijleer	1	indien het vak ethiek en een der vakken sociologie, politicologie, culturele antropologie of sociologie der niet-westerse volken deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen en/of van een aanvullend examen, en indien tevens is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14
	- Theologische Hogeschool Ger. Kerken in Nederland, Kampen (Oudestraat 6)	filosofie (w.o. ethiek, antropologie)	1	indien filosofie of een onderdeel daarvan deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen (het doctoraal getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
	- Theologische Hogeschool Ger. Kerken in Nederland, Kampen (Broederweg 15)			
	- Katholieke Theologische Hogeschool, Utrecht			
	- Theologische Hogeschool Chr. Ger. Kerken in Nederland, Apeldoorn			

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.17	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen bedrijfskunde	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	1	indien het kandidaatsexamen is afgelegd in een der studierichtingen van de faculteit der economische wetenschappen of van de interfaculteit der actuariële wetenschappen en econometrie (het doctoraal getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		bedrijfskunde	1	
		recht (w.o. privaatrecht, staatsinrichting/ publiekrecht, belastingrecht)	1	indien het kandidaatsexamen is afgelegd in een der studierichtingen van de faculteit der rechtsgeleerdheid
		culturele antropologie	1	indien het kandidaatsexamen is afgelegd met hoofdvak culturele antropologie en/of sociologie der niet-westerse volken
		sociologie	1	indien het kandidaatsexamen is afgelegd met hoofdvak sociologie
		politicologie	1	indien het kandidaatsexamen is afgelegd met hoofdvak politicologie
		maatschappijleer	1	indien is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14 en indien tevens een kandidaatsexamen is afgelegd dat als grondslag kan dienen voor een der elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid genoemde getuigschriften van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen waaraan de onderwijsbevoegdheid voor maatschappijleer kan zijn verbonden
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	indien het kandidaatsexamen is afgelegd in een der studierichtingen van de faculteit der sociale wetenschappen of der economische wetenschappen of van de interfaculteit der actuariële wetenschappen en econometrie

1.18	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen geneeskunde	praktische en theoretische beroepsgerichte vakken op het gebied van de geneeskunde (waaronder gezondheidsleer) en de bijbehorende funderende vakken (waaronder anatomie, fysiologie)	1	voor de praktische vakken (waaronder: ehbo; praktijkscholing in het middelbaar dienstverlenings- en gezondheidszorgonderwijs, afdeling AG/DA): indien tevens in het bezit van het diploma van arts
1.19	diploma van tandarts	praktische en theoretische beroepsgerichte vakken op het gebied van de tandheelkunde en de bijbehorende funderende vakken	1	tot de bijbehorende funderende vakken behoren tandheelkundige anatomie en tandheelkundige fysiologie
1.20	diploma van apotheker	praktische en theoretische beroepsgerichte vakken op het gebied van de artsnijbereidkunde en de bijbehorende funderende vakken	1	tot de bijbehorende funderende vakken behoren scheikunde, biologie en natuurkunde, voor zover ze voorkomen in het leerplan van beroepsgerichte opleidingen op farmaceutisch gebied (waaronder het middelbaar dienstverlenings- en gezondheidszorgonderwijs, afdeling AG/AA)
1.21	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen diergeneeskunde	praktische en theoretische beroepsgerichte vakken op het gebied van de diergeneeskunde (w.o. gezondheidsleer) en de bijbehorende funderende vakken (w.o. anatomie, fysiologie)	1	
1.22	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen lichamelijke opvoeding	medisch-biologische vakken op het gebied van de lichamelijke opvoeding	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. (afzonderlijke verklaring afgegeven door de interfaculteit der lichamelijke opvoeding) en indien tevens afgestudeerd in de medisch-biologische richting

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		anatomie	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. (afzonderlijke verklaring afgegeven door de interfaculteit der lichamelijke opvoeding) en indien tevens afgestudeerd in de medisch-biologische richting en tevens anatomie deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen
		fysiologie	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. (afzonderlijke verklaring afgegeven door de interfaculteit der lichamelijke opvoeding) en indien tevens afgestudeerd in de medisch-biologische richting en tevens fysiologie deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen
		agogische (andragogische, pedagogische), psychologische en sociologische vakken op het gebied van de lichamelijke opvoeding	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. (afzonderlijke verklaring afgegeven door de interfaculteit der lichamelijke opvoeding) en indien tevens afgestudeerd in de pedagogisch-psychologische richting
1.23	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen wijsbegeerte (filosofie)	filosofie (w.o. ethiek, antropologie)	1	(het doctoraal getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		maatschappijleer	1	indien is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		<p>een ander vak, voor zover dat vak ook elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid wordt genoemd</p>	1	<p>indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het desbetreffende vak (alleen voor zover dat voor dit vak ook elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid wordt geëist bij de desbetreffende getuigschriften van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen) en tevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> - indien het kandidaatsexamen is afgelegd in een andere studierichting dan die der wijsbegeerte: indien is voldaan aan de voorwaarden die ten aanzien van het desbetreffende vak zijn gesteld bij de vermelding elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid van het getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen in de studierichting die overeenkomt met de studierichting waarin het kandidaatsexamen is afgelegd; - indien het kandidaatsexamen is afgelegd in de studierichting der wijsbegeerte: indien het desbetreffende vak (in volle omvang) als bijvak deel heeft uitgemaakt van het kandidaats- en van het doctoraalexamen

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.24	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen vrije studierichting bedoeld in de artikelen 174 t/m 179 van het Academisch Statuut (Stb.1963, 380)	een vak, voor zover dat vak ook elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid wordt genoemd	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het desbetreffende vak (alleen voor zover dat voor dit vak ook elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid wordt geëist bij de desbetreffende getuigschriften van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen) en indien tevens is voldaan aan de voorwaarden die ten aanzien van het desbetreffende vak zijn gesteld bij de vermelding elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid van het getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen in de studierichting die overeenkomt met de studierichting waarin het kandidaatsexamen is afgelegd
1.25	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd aanvullend examen bedoeld in artikel 193 van het Academisch Statuut, (Stb.1963, 380) of artikel 54 van het Academisch Statuut (Stb. 1981, 653)	een vak voor zover dat vak ook elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid wordt genoemd	1	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het desbetreffende vak (alleen voor zover dat voor dit vak ook elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid wordt geëist bij de desbetreffende getuigschriften van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen) en indien tevens het vak (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het doctoraalexamen en het vak (in volle omvang) deel heeft uitgemaakt van het aanvullend examen (Indien het betreft een vak waarvoor op grond van artikel 34 van de W.V.O. een universitaire lerarenopleiding is aangewezen moet het getuigschrift van een met goed gevolg afgelegd aanvullend examen zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.26	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen in een der studierichtingen van een technische hogeschool (of overeenkomstig diploma van ingenieur)	theoretisch-technische vakken in de vakrichting van het getuigschrift/diploma	1	1. voor de bevoegdheid voor de theoretisch-technische vakken in de vakrichting van het getuigschrift/diploma is vereist, dat de bezitter beschikt over drie jaar praktijkervaring in de desbetreffende vakrichting, al of niet na het behalen van het getuigschrift/diploma
	a. wiskunde			
	b. civiele techniek (weg- en waterbouwkunde)			2. tot de theoretisch-technische vakken in de vakrichting van het getuigschrift/diploma behoren in elk geval de vakken die behoren tot het algemene vakgebied van de desbetreffende studierichting, en daarnaast in voorkomende gevallen vakken die specifiek behoren tot bijzondere afstudeer-richtingen binnen die studierichting
	c. geodesie d. bouwkunde e. werktuigbouwkunde f. electrotechniek g. scheikundige technologie h. scheikunde i. mijnbouwkunde			
	j. technische natuurkunde			3. een bewijs van p.d.v. is voor de theoretisch-technische vakken niet vereist
	k. natuurkunde			
	l. scheepsbouw- en (scheepvaart)kunde			

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	m. luchtvaart- en ruimtevaart-techniek (vliegtuigbouwkunde)	planologie	1	indien afgestudeerd in een der volgende studierichtingen als vermeld in kolom II: b, c, d; en indien tevens planologie deel heeft uitgemaakt van het examen, dan wel gedurende ten minste drie jaren na het behalen van het getuigschrift/ diploma praktijkervaring op dit gebied is verworven
	n. bedrijfskunde (art. 169 ter Academisch Statuut) o. metaalkunde p. industriële vormgeving q. informatica (art. 149 quater Academisch Statuut)			

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		wiskunde (w.o. statistiek)	1	<p>1. indien afgestudeerd in een der studierichtingen a, b, c, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, q (als vermeld in kolom II) en indien, blijkens aantekening van de bevoegdheid op het getuigschrift/diploma, voldaan is aan de terzake van de onderwijsbevoegdheid wiskunde gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied; voorzover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht gelden deze vereisten niet voor wat betreft het beroepsonderwijs;</p> <p>2. indien de bezitter van het getuigschrift/diploma is afgestudeerd in de studierichting bouwkunde en voor zover hij tevens voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht is hij bevoegd</p> <ul style="list-style-type: none"> - zonder dat de onder opmerking 1 genoemde voorwaarden van toepassing zijn - voor de volgende scholen en leerjaren: vwo (alleen eerste drie leerjaren van dagscholen), havo (idem), mavo, lavo, lager- en middelbaar beroepsonderwijs; <p>3. indien de bezitter van het getuigschrift/diploma vóór 5 september 1961 is afgestudeerd in een der studierichtingen scheikundige technologie of mijnbouwkunde en tevens voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht, is het bezit van het bewijs van p.d.v. niet vereist (Besluit van 27 september 1967, Stb.485).</p>

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		natuurkunde	1	<p>1. indien afgestudeerd in een der studierichtingen a, e, f, g, h, i, j, k, l, m, o (als vermeld in kolom II) en indien, blijkens aantekening van de bevoegdheid op het getuigschrift/diploma, voldaan is aan de terzake van de onderwijsbevoegdheid natuurkunde gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied; voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht gelden deze vereisten niet voor wat betreft het beroepsonderwijs;</p> <p>2. indien de bezitter van het getuigschrift/diploma is afgestudeerd in een der studierichtingen civiele techniek of geodesie en voor zover hij tevens voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht is hij bevoegd - zonder dat de onder opmerking 1 genoemde voorwaarden van toepassing zijn - voor de volgende scholen en leerjaren; vwo (alleen eerste drie leerjaren van dagscholen), havo (idem), mavo, lavo, lager- en middelbaar beroepsonderwijs;</p> <p>3. indien de bezitter van het getuigschrift/diploma is afgestudeerd in de studierichting bouwkunde en voor zover hij tevens voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht is hij bevoegd - zonder dat de onder opmerking 1 genoemde voorwaarden van toepassing zijn - voor de volgende scholen:</p>

				mavo, lavo, lto, mto; 4. indien de bezitter van het getuigschrift/ diploma vóór 5 september 1961 is afgestudeerd in een der studierichtingen a, e, i, l, m (als vermeld in kolom II) en tevens voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht, is het bezit van het bewijs van p.d.v. niet vereist (Besluit van 27 september 1967, Stb.485).
		scheikunde	1	indien afgestudeerd in een der studierichtingen g, h, o (als vermeld in kolom II) en indien, blijkens aantekening van de bevoegdheid op het getuigschrift/ diploma, voldaan is aan de terzake van de onderwijs-bevoegdheid scheikunde gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied; voor zover de bezitter tevens voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht gelden deze vereisten niet voor wat betreft het beroepsonderwijs
		geologie	1	indien afgestudeerd in de studierichting mijnbouwkunde
		sterrenkunde	1	indien afgestudeerd in de studierichting geodesie (het doctoraal getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
1.27	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd baccalaureaats-examen	theoretisch-technische vakken in de vakrichting van het getuigschrift	2	alleen voor de richtingen d, e, f en g (als vermeld in kolom II); zie verder de opmerkingen 1, 2 en 3 terzake van de bevoegdheid voor de theoretisch-technische vakken bij nr. 1.26
	a. scheikunde b. toegepaste wiskunde c. economie			

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	d. electrotechniek	wiskunde (w.o. statistiek)	2	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak wiskunde (afzonderlijke verklaring waaruit blijkt dat is voldaan aan de algemene en aan de vakdidactische vereisten, incl. schoolpracticum/ hospitium) en indien afgestudeerd in een der richtingen a, b, d, e, f, g (als vermeld in kolom II)
	e. technische natuurkunde f. scheikundige technologie g. werktuigbouwkunde			
		natuurkunde	2	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak natuurkunde (afzonderlijke verklaring waaruit blijkt dat is voldaan aan de algemene en aan de vakdidactische vereisten, incl. schoolpracticum/ hospitium) en indien afgestudeerd in een der richtingen a, b, d, e, f, g (als vermeld in kolom II)
		scheikunde	2	indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak scheikunde (afzonderlijke verklaring waaruit blijkt dat is voldaan aan de algemene en aan de vakdidactische vereisten, incl. schoolpracticum/ hospitium) en indien afgestudeerd in een der richtingen a, f (als vermeld in kolom II)
		algemene economie (w.o. statistiek)	2	indien afgestudeerd in de richting c (als vermeld in kolom II) (het baccalaureaats-getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2	indien afgestudeerd in de richting c (als vermeld in kolom II) (het baccalaureaats-getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.28 (A)	diploma van landbouwkundig ingenieur verkregen o.g.v. een examen afgelegd volgens het Landbouwhoge schoolstatuut 1935 (Besluit van 4 mei 1935, Stb. 95, zoals gewijzigd bij Besluit van 27 juni 1950, K 271 en van 24 juli 1954, Stb. 370):	theoretisch-technische - voor wat betreft het landbouwonderwijs ook: praktische - vakken in de vakrichting van het diploma/getuigschrift	1	zie de opmerkingen bij 1.28 (C)
		biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	1	indien, blijktens aantekening van de bevoegdheid op het diploma, voldaan is aan de overeenkomstig artikel IV van het Besluit van 21 augustus 1965, Stb.386, terzake van de onderwijsbevoegdheid biologie gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied
	I akker- en weidebouw (L I) II veeteelt (L II) III zuivelbereiding (L III) IV landhuishoudkunde (economie, L IV) V cultuurtechniek (L V) VI tropische landbouw (K I)	scheikunde	1	indien het diploma is behaald op of na 1 september 1954 en indien, blijktens aantekening van de bevoegdheid op het diploma, voldaan is aan de overeenkomstig artikel IV van het Besluit van 21 augustus 1965, Stb.386, terzake van de onderwijsbevoegdheid scheikunde gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied
	VII tropische veeteelt (K II) VIII tropische landhuishoudkunde (economie, K III) IX tuinbouw (plantenteelt) (T I) X tuin- en landschapsarchitectuur (T II) XI bosbouw (B) XII tropische bosbouw (KB) XIII landbouwhuishoudkunde	algemene economie (w.o. statistiek)	1	indien: - afgestudeerd in een der richtingen IV of VIII en indien tevens staathuishoudkunde deel heeft uitgemaakt van het ingenieursexamen of van een aanvullend tentamen, of - afgestudeerd in de richting XIV en indien tevens staathuishoudkunde en een der vakken landhuishoudkunde, tropische landhuishoudkunde en sociale en economische

	(huishoudtechnische richting) XIV landbouwhuishoudkunde (maatschappelijke richting)			geschiedenis deel heeft uitgemaakt van het ingenieursexamen of van een aanvullend tentamen (het doctoraalgetuig-schrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		agrarische economie	1	
		huishoudkunde	1	indien afgestudeerd in een der richtingen XIII of XIV
		planologie	1	indien planologie deel heeft uitgemaakt van het examen, dan wel gedurende tenminste drie jaren na het behalen van het diploma praktijkervaring op dit gebied is verworven
		sociologie	1	indien afgestudeerd in de richting XIV
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	indien afgestudeerd in een der richtingen IV, VIII, XIV
		maatschappijleer	1	indien afgestudeerd in een der richtingen IV, VIII of XIV en indien tevens is voldaan aan de vereisten omschreven in artikel 14
		biologie (w.o. anatomie, fysiologie), scheikunde, natuurkunde, wiskunde (w.o. statistiek), algemene economie (w.o. statistiek)	2	1. voor het lager en middelbaar landbouwonderwijs: indien het desbetreffende vak blijktens bijlage IIB deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen (bewijs van p.d.v. is niet vereist) 2. voor mavo, lavo en lager- en middelbaar beroepsonderwijs (met uitzondering van het landbouwonderwijs); alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht en alleen indien tevens het desbetreffende vak blijktens bijlage IIB deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen (bewijs van p.d.v. is niet vereist) 3. de onderwijsbevoegdheid geldt niet voor scholen voor vwo en havo
		verzorging	1	Indien afgestudeerd in één der richtingen XIII of XIV

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.28 (B)	diploma van landbouwkundig ingenieur verkregen o.g.v. een examen afgelegd volgens het Landbouwhogeschoolstatuut 1956 (Besluit van 19 juli 1956, Stb.417, zoals gewijzigd bij Besluit van 22 augustus 1962, Stb.326):	theoretisch-technische - voor wat betreft het landbouw-onderwijs ook: praktische - vakken in de vakrichting van het diploma/getuigschrift	1	zie de opmerkingen bij 1.28 (C)
	I akker- en weidebouw II tropische landbouw-plantenteelt III veeteelt IV tropische veeteelt V zuivelbereiding VI tuinbouw-plantenteelt	biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	1	indien afgestudeerd in een der richtingen I, II, III, IV, V, VI, VII, XIV, XV en indien, blijkens aantekening van de bevoegdheid op het diploma, voldaan is aan de terzake van de onderwijsbevoegdheid biologie gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied
	VII bosbouw (houtteeltkundige richting) VIII bosbouw (technisch-economische richting) IX landhuishoudkunde X tropische landhuishoudkunde	scheikunde	1	indien afgestudeerd in een der richtingen I, II, III, IV, V, XI, XV, XVI, XVIII en indien, blijkens aantekening van de bevoegdheid op het diploma, voldaan is aan de terzake van de onderwijsbevoegdheid scheikunde gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied
	XI cultuurtechniek XII tropische cultuurtechniek XIII tuin- en landschaps-architectuur XIV plantenveredeling XV plantenziektenkunde	natuurkunde	1	indien afgestudeerd in de richting XVIII en indien, blijkens aantekening van de bevoegdheid op het diploma, voldaan is aan de terzake van de onderwijsbevoegdheid natuurkunde gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied
	XVI bodemkunde en bemestingsleer XVII landbouwwerktuigkunde	geologie	1	indien afgestudeerd in de richting XVI

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	XVIII levensmiddelen-technologie (landbouw-technologie)	algemene economie (w.o. statistiek)	1	indien afgestudeerd in een der richtingen IX, X, XIX, XX, XXII en indien, blijkens aantekening van de bevoegdheid op het diploma, tevens voldaan is aan de terzake van de onderwijsbevoegdheid economie gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied (het doctoraal-getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
	XIX agrarische sociologie XX agrarische sociologie van niet-Westerse gebieden XXI landbouwhuishoudwetenschappen (technische richting)	algemene economie (w.o. statistiek)		
	XXII landbouwhuishoudwetenschappen (sociaal-economische richting)	huishoudkunde	1	indien afgestudeerd in een der richtingen XXI, XXII
		agrarische economie	1	
		planologie	1	indien planologie deel heeft uitgemaakt van het examen, dan wel gedurende ten minste drie jaren na het behalen van het diploma praktijkervaring op dit gebied is verworven
		sociologie	1	indien afgestudeerd in een der richtingen XIX, XXI, XXII
		culturele antropologie	1	indien afgestudeerd in de richting XX
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	indien afgestudeerd in een der richtingen IX, X, XIX, XXII
		maatschappijleer	1	indien afgestudeerd in een der richtingen IX, X, XIX, XX, XXII en indien tevens voldaan is aan de vereisten omschreven in artikel 14

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		Biologie (w.o. anatomie, fysiologie), scheikunde, natuurkunde, wiskunde (w.o. statistiek), algemene economie (w.o. statistiek)	2	1. voor het lager en middelbaar landbouw-onderwijs: indien het desbetreffende vak blijkens bijlage IIB deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen (bewijs van p.d.v. is niet vereist) 2. voor mavo, lavo en lager- en middelbaar beroepsonderwijs (met uitzondering van het landbouw-onderwijs): alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht en alleen indien tevens het desbetreffende vak blijkens bijlage IIB deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen (bewijs van p.d.v. is niet vereist) 3. de bevoegdheid geldt niet voor scholen voor vwo en havo
		verzorging	1	Indien afgestudeerd in één der richtingen XXI, XXII
1.28 (C)	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen verkregen o.g.v. een examen afgelegd volgens het Academisch Statuut (Besluit van 11 september 1963, Stb.380, zoals terzake gewijzigd bij Besluit van 24 oktober 1970, Stb.507) in een der studierichtingen van de faculteit der landbouwwetenschappen zoals bedoeld in de artikelen 173 a t/m r van genoemd Statuut	theoretisch-technische - voor wat betreft het landbouw-onderwijs ook: praktische - vakken in de vakrichting van het getuigschrift/diploma	1	1. tot de theoretisch-technische vakken in de vakrichting van het getuigschrift/diploma behoren in elk geval de vakken die behoren tot het algemene vakgebied van de desbetreffende studierichting, en daarnaast in voorkomende gevallen vakken die specifiek behoren tot bijzondere afstudeer-richtingen binnen die studierichting 2. een bewijs van p.d.v. is voor de theoretisch-technische (en de praktische) vakken niet vereist
	N10 landbouwplanten-teelt N11 tropische plantenteelt			

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	N12 tuinbouwplantenteelt	biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	1	indien: - afgestudeerd in een der studierichtingen N10, 11, 12, 13, 14, 15, 20, 40 en indien, blijkt aantekening van de bevoegdheid op het getuigschrift, voldaan is aan de terzake van de onderwijsbevoegdheid biologie gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied, of - afgestudeerd in de studierichting B, en indien tevens in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak biologie (afzonderlijke verklaring)
	N13 plantenveredeling N14 plantenziektenkunde N15 bosbouw N20 zooteknik N30 cultuurtekniek-B N31 tropische cultuurtekniek N32 landbouwtekniek N33 bodemkunde en bemestingsleer N40 levensmiddelen-technologie N41 voeding			
	N42 milieuhygiëne/waterzuivering	scheikunde	1	indien: - afgestudeerd in een der studierichtingen N10, 11, 14, 20, 33, 40, 42 en indien, blijkt aantekening van de bevoegdheid op het getuigschrift, voldaan is aan de terzake van de onderwijsbevoegdheid scheikunde gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied, of - afgestudeerd in de studierichting N43, en indien tevens in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het vak scheikunde (afzonderlijke verklaring)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	N43 moleculaire wetenschappen NM10 economie NM20 tuin- en landschaps-architectuur NM21 cultuurtechniek-A NM30 sociologie van de Westerse gebieden NM31 agrarische sociologie van de niet-Westerse gebieden NM40 huishoudwetenschappen B biologie			
		natuurkunde	1	indien afgestudeerd in de studierichting N40 en indien, blijkt aantekening van de bevoegdheid op het getuigschrift, voldaan is aan de terzake van de onderwijsbevoegdheid natuurkunde gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied
		geologie	1	indien afgestudeerd in de studierichting N33
		algemene economie (w.o. statistiek)	1	indien afgestudeerd in een der studierichtingen NM10, 30, 31, 40 en indien, blijkt aantekening van de bevoegdheid op het getuigschrift, voldaan is aan de terzake van de onderwijsbevoegdheid economie gestelde vereisten op vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch gebied (het doctoraal-getuigschrift moet zijn uitgereikt vóór 1 september 1988)
		huishoudkunde	1	indien afgestudeerd in de studierichting NM40
		planologie	1	indien planologie deel heeft uitgemaakt van het examen, dan wel gedurende ten minste drie jaren na het behalen van het diploma praktijkervaring op dit gebied is verworven

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	Opmerkingen
		sociologie	1	indien: - afgestudeerd in een der studierichtingen NM30 of 31, of - afgestudeerd in de studierichting NM40 en indien tevens sociologie deel heeft uitgemaakt van het examen
		culturele antropologie	1	indien afgestudeerd in de studierichting NM31
		methoden en technieken van onderzoek (w.o. statistiek)	1	indien afgestudeerd in een der studierichtingen NM10, 30, 31, 40
		maatschappijleer	1	indien afgestudeerd in een der studierichtingen NM10, 30, 31, 40 en indien tevens voldaan is aan de vereisten omschreven in artikel 14
		biologie (w.o. anatomie, fysiologie), scheikunde, natuurkunde, wiskunde (w.o. statistiek), algemene economie (w.o. statistiek)	2	1. voor het lager en middelbaar landbouw-onderwijs: indien het desbetreffende vak blijkens bijlage IIB deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen (bewijs van p.d.v. is niet vereist) 2. voor mavo, lavo en lager- en middelbaar beroepsonderwijs (met uitzondering van het landbouw-onderwijs): alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht en alleen indien tevens het desbetreffende vak blijkens bijlage IIB deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen (bewijs van p.d.v. is niet vereist) 3. de onderwijsbevoegdheid geldt niet voor scholen voor vwo en havo
		agrarische economie	1	
		verzorging	1	Indien afgestudeerd in de studierichting NM40

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.29	de verklaring, bedoeld in artikel 87, tweede lid, van het Academisch Statuut 1981 (Besluit van 26 oktober 1981, Stb.653) waarop de aantekening, bedoeld in artikel 101, eerste lid, van dat statuut is geplaatst, ten bewijze dat met goed gevolg is afgelegd het examen tot leraar in:			
	a. fysiotherapie	fysiotherapie	1	
	b. logopedie	Logopedie (w.o. spraakverbetering)	1	
	c. ergotherapie	ergotherapie	1	
	d. diëtetiek	praktische en theoretische vakken op het gebied van de voeding, w.o. diëtetiek (maar met uitzondering van "koken en serveren")	1	
	e. verpleegkunde	verpleegkunde (waaronder e.h.b.o.)	1	
		anatomie	2	
		fysiologie	2	
1.30	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen maatschappijgeschiedenis of geschiedenis waarop de aantekening, bedoeld in artikel 101, eerste lid, van het Academisch Statuut 1981 (Besluit van 26 oktober 1981, Stb.653) is geplaatst ten bewijze dat met goed gevolg is afgelegd het examen tot leraar in de geschiedenis en	geschiedenis	1	

	staatsinrichting (overeenkomstig goedkeuring bij brief van 2 september 1982, kenmerk HW/J- 406.432)			
1.31	getuigschriften van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen volgens het Academisch Statuut 1981 (Stb.1981, 653 en Stb.1982, 318) behaald vóór 1 september 1986.	een ook elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid vermeld vak, waarvoor een bewijs van p.d.v. is vereist.	1	<p>1. indien in het bezit van het bewijs van p.d.v. voor het desbetreffende vak, behaald vóór 1 september 1986 en indien tevens is voldaan aan de voorwaarden die ten aanzien van het desbetreffende vak zijn gesteld bij de vermelding elders in deze lijst bij het overeenkomstige getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen volgens het Academisch Statuut 1963 (Stb.1963, 380).</p> <p>2. de getuigschriften van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen fonetiek, theaterwetenschap, en Nieuwgriekse taal en letterkunde komen overeen met het getuigschrift genoemd onder nummer 1.2 van deze lijst.</p> <ul style="list-style-type: none"> - de getuigschriften van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen communicatiewetenschap en bestuurskunde komen overeen met het getuigschrift genoemd onder nummer 1.10 van deze lijst. - het getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen onderwijskunde komt overeen met het getuigschrift genoemd onder nummer 1.12 van deze lijst.

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.32	<p>getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen als bedoeld in het Academisch Statuut 1963 (Stb.1963, 380) waarop de aantekening bedoeld in artikel 101, eerste lid, van het Academisch Statuut 1981 (Stb.1981, 653 en Stb.1982, 318) is geplaatst ten bewijze dat met goed gevolg is afgelegd het examen tot leraar in een van de vakken:</p> <ul style="list-style-type: none"> · wiskunde · natuurkunde · scheikunde · biologie · Nederlands · Engels · Duits · Frans · Spaans · Russisch · Fries · Latijn en Grieks · geschiedenis · aardrijkskunde · maatschappijleer · medisch-biologisch, agogische (andragogische, pedagogische), psychologische en sociologische vakken op het gebied van de lichamelijke opvoeding; anatomie; fysiologie. 	het in de aantekening vermelde vak	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.33	<p>getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen als bedoeld in het Academisch Statuut (Stb.1981, 653 en Stb.1982, 318) waarop de aantekening bedoeld in art. 101, eerste lid, van dat Statuut is geplaatst ten bewijze dat met goed gevolg is afgelegd het examen tot leraar in een van de vakken:</p> <ul style="list-style-type: none"> · wiskunde · natuurkunde · scheikunde · biologie · Nederlands · Engels · Duits · Frans · Spaans · Russisch · Fries · Latijn en Grieks · geschiedenis · aardrijkskunde · maatschappijleer · algemene economie (w.o. statistiek) · medisch-biologische, agogische (andragogische, pedagogische), psychologische en sociologische vakken op het gebied van de lichamelijke opvoeding; anatomie; fysiologie. 	het in de aantekening vermelde vak	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.34	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen volgens het Academisch Statuut 1981 (Stb.1981, 653 en Stb.1982, 318).	een ook elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid vermeld vak, waarvoor geen bewijs van p.d.v. is vereist.	1	<p>1. indien het doctoraalexamen overeenkomt met een elders in deze lijst van bewijzen van bekwaamheid genoemd doctoraal examen afgelegd volgens het Academisch Statuut 1963 (Stb.1963, 380) en indien op overeenkomstige wijze is voldaan aan de voorwaarden die bij dit eerdergenoemde doctoraalexamen en het betreffende vak zijn gesteld. Zie ook opmerking 2 onder 1.31.</p> <p>2. de bepaling geldt niet voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> a algemene economie (w.o. statistiek) en b de bevoegdheden, verbonden aan de getuigschriften vermeld onder de nummers 1.28A, 1.28B en 1.28C van de lijst voor de theoretisch-technische en praktische vakken in de vakrichting van het diploma/ getuigschrift, en voor de vakken biologie (w.o. anatomie, fysiologie), scheikunde, natuurkunde en wiskunde (w.o. statistiek). <p>3. indien het getuigschrift is uitgereikt na 1 september 1988 geldt de bepaling evenmin voor de vakken:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. bedrijfseconomie (w.o. statistiek), b. bijbelkennis en cultuur-geschiedenis van het Christendom, c. filosofie, d. Hebreeuws, e. Italiaans, f. kunst-geschiedenis, g. muziek, h. sterrenkunde.

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
1.35	getuigschrift van de door de staatssecretaris van onderwijs, cultuur en wetenschappen aangewezen omscholingscursus Algemene natuurwetenschappen	algemene natuurwetenschappen	1	de bezitter van het getuigschrift is alleen bevoegd indien hij tevens bevoegd is voor natuurkunde, scheikunde of biologie voor de groep van scholen vallend onder de codering 1, of indien hij tevens bevoegd is voor aardrijkskunde, voor de groep van scholen aangeduid met 1 en deze laatste bevoegdheid wordt ontleend aan het bezit van het getuigschrift van met goed gevolg afgelegd doctoraalexamen natuurkundige aardrijkskunde (fysische geografie).

6.3 2 Akten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
2.1	akte van bekwaamheid B tot het geven van middelbaar onderwijs in de wiskunde + het daarbij behorende bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	wiskunde (w.o. statistiek)	1	
		sterrenkunde	1	indien op de akte de aantekening voor onderwijsbevoegdheid kosmografie is vermeld
2.2	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de wiskunde + Q (schoolakte K V)	wiskunde (w.o. statistiek)	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
2.3	akte van bekwaamheid A tot het geven van middelbaar onderwijs in de wiskunde + het daarbij behorende bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	wiskunde (w.o. statistiek)	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was: ook voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo
2.4	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de wiskunde + Q (schoolakte K I)	wiskunde (w.o. statistiek)	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was, dan wel in vaste dienst was verbonden als leraar in het vak wiskunde aan een middelbare school voor meisjes of een handelsdagschool met vierjarige cursus: tevens voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo
2.5	akte van bekwaamheid B tot het geven van middelbaar onderwijs in de natuurkunde + het daarbij behorende bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	natuurkunde	1	
		sterrenkunde	1	indien op de akte de aantekening voor onderwijsbevoegdheid kosmografie is vermeld
2.6	akte van bekwaamheid B tot het geven van middelbaar onderwijs in de scheikunde + het daarbij behorende bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	scheikunde	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
2.7	akte van bekwaamheid A tot het geven van middelbaar onderwijs in de natuurkunde en de scheikunde + het daarbij behorende bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	natuurkunde	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was: ook voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo (natuurkunde en scheikunde)
		scheikunde	2	
2.8	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de natuurkunde, de scheikunde en de kosmografie + Q (schoolakte K III)	natuurkunde	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was dan wel in vaste dienst was verbonden als leraar in het vak natuurkunde resp. scheikunde aan een middelbare school voor meisjes of een handelsdagschool met vierjarige cursus: tevens voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo
		scheikunde	2	
		sterrenkunde	1	
2.9	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de plant- en dierkunde + het daarbij behorende bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	1	
2.10	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de plant- en dierkunde + Q (schoolakte K IV)	biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	1	
2.11	akte van bekwaamheid B tot het geven van middelbaar onderwijs in de Nederlandse taal en letterkunde + Q (schoolakte)	Nederlands	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
2.12	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de Nederlandse taal en letterkunde + Q (schoolakte)	Nederlands	1	
2.13	akte van bekwaamheid A tot het geven van middelbaar onderwijs in de Nederlandse taal en letterkunde + Q (schoolakte)	Nederlands	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was: ook voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo
2.14	akte van bekwaamheid B tot het geven van middelbaar onderwijs in de Franse taal en letterkunde + Q (schoolakte Frans m.o. B)	Frans	1	
2.15	akte van bekwaamheid A tot het geven van middelbaar onderwijs in de Franse taal en letterkunde + Q (schoolakte Frans m.o. A)	Frans	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was: ook voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo
2.16	akte van bekwaamheid B tot het geven van middelbaar onderwijs in de Engelse taal en letterkunde + Q (schoolakte Engels m.o. B)	Engels	1	
2.17	akte van bekwaamheid A tot het geven van middelbaar onderwijs in de Engelse taal en letterkunde + Q (schoolakte Engels m.o. A)	Engels	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was: ook voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
2.18	akte van bekwaamheid B tot het geven van middelbaar onderwijs in de Duitse taal en letterkunde + Q (schoolakte Duits m.o. B)	Duits	1	
2.19	akte van bekwaamheid A tot het geven van middelbaar onderwijs in de Duitse taal en letterkunde + Q (schoolakte Duits m.o. A)	Duits	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was: ook voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo
2.20	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de Spaanse taal en letterkunde + Q	Spaans	1	
2.21	akte van bekwaamheid B tot het geven van middelbaar onderwijs in de Friese taal en letterkunde + het daarbij behorende bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	Fries	1	
2.22	akte van bekwaamheid A tot het geven van middelbaar onderwijs in de Friese taal en letterkunde + het daarbij behorende bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	Fries	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was: ook voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo
2.23	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in een andere taal + Q	de desbetreffende taal	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
2.24	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de geschiedenis + Q (schoolakte)	geschiedenis	1	
		maatschappijleer	1	1. indien behaald voor 1 augustus 1982: zonder nadere voorwaarden 2. indien behaald op of na 1 augustus 1982: indien de bezitter tevens in het bezit is van de "Verklaring maatschappijleer/maatschappelijke begeleiding" afgegeven door de betrokken examencommissie
2.25	bewijs van met gunstig gevolg afgelegd examen geschiedenis m.o. eerste gedeelte (Stcrt.1971, 184)	geschiedenis	2	
2.26	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de aardrijkskunde + Q (schoolakte)	aardrijkskunde	1	
		maatschappijleer	1	1. indien behaald voor 1 augustus 1982: zonder nadere voorwaarden 2. indien behaald op of na 1 augustus 1982: indien de bezitter tevens in het bezit is van de "Verklaring maatschappijleer/maatschappelijke begeleiding" afgegeven door de betrokken examencommissie
2.27	bewijs van met gunstig gevolg afgelegd examen aardrijkskunde m.o. eerste gedeelte (Stcrt.1971, 207)	aardrijkskunde	2	
2.28	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de staathuishoudkunde en de statistiek + Q (schoolakte K X)	algemene economie (w.o. statistiek)	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		maatschappijleer	1	1. indien behaald voor 1 augustus 1982: zonder nadere voorwaarden 2. indien behaald op of na 1 augustus 1982: indien de bezitter tevens in het bezit is van de "Verklaring maatschappijleer/ maatschappelijke begeleiding" afgegeven door de betrokken examencommissie
2.29	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de handelswetenschappen + het daarbij behorende bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	1	
		privaatrecht	1	
		staatsinrichting/ publiekrecht	2	alleen indien de bezitter van de akte tussen 1 april 1980 en 1 april 1985 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste 40 schoolweken onderwijs in dit vak heeft gegeven
		recht	1	alleen voor die scholen waar het vak recht (als geïntegreerd vak onder die benaming, dus niet specifieke onderdelen als afzonderlijk vak) als zodanig in de lessentabel voorkomt
2.30	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in het boekhouden + het daarbij behorende bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2	
		privaatrecht	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		staatsinrichting/ publiekrecht	2	alleen indien de bezitter van de akte tussen 1 april 1980 en 1 april 1985 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste 40 schoolweken onderwijs in dit vak heeft gegeven
		recht	2	alleen voor die scholen waar het vak recht (als geïntegreerd vak onder die benaming, dus niet specifieke onderdelen als afzonderlijk vak) als zodanig in de lessentabel voorkomt
2.31	akte van bekwaamheid B tot het geven van middelbaar onderwijs in de handelswetenschappen + Q (schoolakte K XII B)	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	1	
		privaatrecht	1	
		staatsinrichting/ publiekrecht	2	alleen indien de bezitter van de akte tussen 1 april 1980 en 1 april 1985 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste 40 schoolweken onderwijs in dit vak heeft gegeven
		recht	1	alleen voor die scholen waar het vak recht (als geïntegreerd vak onder die benaming, dus niet specifieke onderdelen als afzonderlijk vak) als zodanig in de lessentabel voorkomt
2.32	akte van bekwaamheid A tot het geven van middelbaar onderwijs in de handelswetenschappen + Q (schoolakte K XII A)	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2	
		privaatrecht	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		staatsinrichting/ publiekrecht	2	alleen indien de bezitter van de akte tussen 1 april 1980 en 1 april 1985 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste 40 schoolweken onderwijs in dit vak heeft gegeven
		recht	2	alleen voor die scholen waar het vak recht (als geïntegreerd vak onder die benaming, dus niet specifieke onderdelen als afzonderlijk vak) als zodanig in de lessentabel voorkomt
2.33	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de staatsinrichting + Q (schoolakte K XI)	staatsinrichting/ publiekrecht	1	
2.34	akte van bekwaamheid B tot het geven van middelbaar onderwijs in het tekenen, tevens zijnde bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	tekenen	1	
		kunstgeschiedenis	1	
2.35	akte van bekwaamheid A tot het geven van middelbaar onderwijs in het tekenen, tevens zijnde bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	tekenen	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was: ook voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo
		kunstgeschiedenis	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
2.36	akten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in het hand- en lijntekenen, tevens zijnde Q, volgens het programma vastgesteld bij van 29.11.1932, Koninklijk besluit Stb.566 of Koninklijk besluit van 28.5.1936, Stb.366			
	a. akte MA	tekenen	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het kweekschool-onderwijs werkzaam was: ook voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo
		kunstgeschiedenis	2	
	b. akte MA + MB	tekenen	1	
		kunstgeschiedenis	1	
2.37	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de lichamelijke oefening, tevens zijnde bewijs van pedagogische en didactische voorbereiding	lichamelijke opvoeding	1	
2.38	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de lichamelijke oefening, tevens zijnde Q (schoolakte P)	lichamelijke opvoeding	1	
2.39	akte van bekwaamheid tot het geven van schoolonderwijs in het schoonschrijven	schrijven	1	
2.40	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad in lichamelijke oefening	lichamelijke opvoeding	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
2.41	vervallen			
2.42	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad in:			
	a.aardrijkskunde	aardrijkskunde	1	
		maatschappijleer	1	indien blijkt aantekening op de achterzijde van het getuigschrift het aanvullend programmamaatschappijleer/maatschappelijke begeleiding deel heeft uitgemaakt van het examen.
	b.biologie	biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	1	
	c.Duits	Duits	1	
	d.Engels	Engels	1	
	e.Frans	Frans	1	
	f.Fries	Fries	1	
	g.geschiedenis	geschiedenis	1	
		maatschappijleer	1	indien blijkt aantekening op de achterzijde van het getuigschrift het aanvullend programma maatschappijleer/maatschappelijke begeleiding deel heeft uitgemaakt van het examen.
	h.natuurkunde	natuurkunde	1	
	i. Nederlands	Nederlands	1	
	j.scheikunde	scheikunde	1	
	k.Spaans	Spaans	1	
	l.wiskunde	wiskunde (w.o. statistiek)	1	
	m.pedagogiek	pedagogiek (w.o. algemene didactiek)	1	
		agogie(k)/agologie	1	
		onderwijskunde (w.o. algemene didactiek)	1	
		psychologie	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		maatschappijleer	1	indien blijkt aantekening op de achterzijde van het getuigschrift het aanvullend programma maatschappijleer/maatschappelijke begeleiding deel heeft uitgemaakt van het examen
	n.algemene economie	algemene economie (w.o. statistiek)	1	
		maatschappijleer	1	indien blijkt aantekening op de achterzijde van het getuigschrift het aanvullend programma maatschappijleer/maatschappelijke begeleiding deel heeft uitgemaakt van het examen
		recht	1	alleen voor die scholen waar het vak recht (als geïntegreerd vak onder die benaming, dus niet specifieke onderdelen als afzonderlijk vak) als zodanig in de lessentabel voorkomt
	o.bedrijfseconomie	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	1	
		maatschappijleer	1	indien blijkt aantekening op de achterzijde van het getuigschrift het aanvullend programma van het examen
		recht	1	alleen voor die scholen waar het vak recht (als geïntegreerd vak onder die benaming, dus niet specifieke onderdelen als afzonderlijk vak) als zodanig in de lessentabel voorkomt
		privaatrecht	1	
	p. maatschappijleer	maatschappijleer	1	
	q. Arabisch	Arabisch	1	
	r. Turks	Turks	1	
2.43	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in het vak techniek	techniek	2	

6.4 3 Akten en diploma's voor het lager onderwijs

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
3.1	akte van bekwaamheid als onderwijzer, bedoeld in artikel 77 onder a van de wet van 17 augustus 1878, Stb. 127	Nederlands	2a	alleen voor zover de bezitter van de akte voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht; bovendien geldt de bevoegdheid alleen voor scholen voor mavo en lavo en, indien de bezitter van de akte voor 1 augustus 1968 bij het vglo werkzaam is geweest, ook voor scholen voor lhno en leao
		rekenen	2a	zie de opmerking bij het vak Nederlands
		geschiedenis	2a	zie de opmerking bij het vak Nederlands
		aardrijkskunde	2a	zie de opmerking bij het vak Nederlands
		biologie	2a	alleen voor zover de bezitter van de akte voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht; bovendien geldt de bevoegdheid alleen voor scholen voor mavo
		natuurkunde	2a	alleen voor scholen voor mavo en alleen indien 1. de bezitter van de akte tussen 1 augustus 1978 en 1 augustus 1983 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste 40 schoolweken belast is geweest met lessen in natuur- en scheikunde I/ natuurkunde, dan wel 2. in het bezit is van het bewijs dat hij de cursus natuurkunde, tot 1 januari 1970 uitgegaan van het Mulo-Verband, heeft gevolgd

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		scheikunde	2a	alleen voor scholen voor mavo en alleen indien 1. de bezitter van de akte tussen 1 augustus 1978 en 1 augustus 1983 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste 40 schoolweken belast is geweest met lessen in natuur- en scheikunde II/ scheikunde, dan wel 2. in het bezit is van het bewijs dat hij de cursus scheikunde, tot 1 januari 1970 uitgegaan van het Mulo-Verband, heeft gevolgd
	idem met aantekening r	handvaardigheid (handenarbeid)	2a	zie de opmerking bij het vak Nederlands
3.2	akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer, bedoeld in artikel 77 onder b van de wet van 17 augustus 1878, Stb. 127	Nederlands	2	1. met uitzondering van scholen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.e.a.o. en m.m.o.; 2. de opmerking vermeld onder 1 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 of 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
		rekenen	2	
		geschiedenis	2	1. alleen voor zover de bezitter van de akte voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht 2. de bevoegdheid geldt niet voor scholen voor v.w.o., h.a.v.o., m.e.a.o. en m.m.o. 3. de opmerking vermeld onder 2 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 tot 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		aardrijkskunde	2	<p>1. alleen voor zover de bezitter van de akte voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht</p> <p>2. de bevoegdheid geldt niet voor scholen voor v.w.o., h.a.v.o., m.e.a.o. en m.m.o.</p> <p>3. de opmerking vermeld onder 2 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 tot 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.</p>
		biologie	2	<p>alleen voor zover de bezitter van de akte voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht; bovendien geldt de bevoegdheid niet voor scholen voor vwo, havo en lager- en middelbaar landbouw-onderwijs</p>
		natuurkunde	2a	<p>alleen voor scholen voor mavo en alleen indien</p> <p>1. de bezitter van de akte tussen 1 augustus 1978 en 1 augustus 1983 in een al dan niet aaneengesloten periode van tenminste 40 schoolweken belast is geweest met lessen in natuur- en scheikunde I/ natuurkunde, dan wel</p> <p>2. in het bezit is van het bewijs dat hij de cursus natuurkunde, tot 1 januari 1970 uitgegaan van het Mulo-Verband, heeft gevolgd</p>
		scheikunde	2a	<p>alleen voor scholen voor mavo en alleen indien</p> <p>1. de bezitter van de akte tussen 1 augustus 1978 en 1 augustus 1983 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste 40 schoolweken belast is geweest met lessen in natuur- en scheikunde II/ scheikunde, dan wel</p>

				2. in het bezit is van het bewijs dat hij de cursus scheikunde, tot 1 januari 1970 uitgegaan van het Mulo-Verband, heeft gevolgd
3.3	akte van volledig bevoegd onderwijzer, als bedoeld in artikel 41 onder b van de Kweekschoolwet en artikel 129 bis van de Lager- onderwijswet 1920	Nederlands	2	1. met uitzondering van scholen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.e.a.o. en m.m.o.; 2. de opmerking vermeld onder 1 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 of 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
		rekenen	2	
		geschiedenis	2	1. alleen voor zover de bezitter van de akte voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht en indien hij bovendien - op 31 juli 1968 was verbonden aan een school voor v.g.l.o., u.l.o. (in Nederland, de Nederlandse Antillen of Suriname) of lager nijverheids- of agrarisch onderwijs, of - op 31 juli 1968 was verbonden aan een school of afdeling voor voortgezet buitengewoon onderwijs, of - in de periode tussen 1 februari 1968 en 1 augustus 1968 in militaire dienst was en binnen zes maanden na ontslag uit militaire dienst een betrekking bij het voortgezet onderwijs heeft aanvaard 2. de bevoegdheid geldt niet voor scholen voor v.w.o., h.a.v.o., m.e.a.o. en m.m.o. 3. de opmerking vermeld onder 2 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 tot 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		aardrijkskunde	2	1. zie opmerking 1 bij het vak geschiedenis 2. de bevoegdheid geldt niet voor scholen voor v.w.o., h.a.v.o., m.e.a.o. en m.m.o. 3. de opmerking vermeld onder 2 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 tot 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
		biologie	2	zie opmerking 1 bij het vak geschiedenis; de bevoegdheid geldt niet voor scholen voor vwo, havo en lager- en middelbaar landbouw-onderwijs
		natuurkunde	2a	alleen voor scholen voor mavo en alleen indien 1. de bezitter van de akte tussen 1 augustus 1978 en 1 augustus 1983 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste 40 schoolweken, bevoegd zijnde voor natuur- en scheikunde, belast is geweest met lessen in natuur- en scheikunde I/ natuurkunde, dan wel 2. in het bezit is van het bewijs dat hij de cursus natuurkunde, tot 1 januari 1970 uitgegaan van het Mulo-Verband, heeft gevolgd
		scheikunde	2a	alleen voor scholen voor mavo en alleen indien 1. de bezitter van de akte tussen 1 augustus 1978 en 1 augustus 1983 in een al dan niet aaneengesloten periode van ten minste 40 schoolweken, bevoegd zijnde voor natuur- en scheikunde, belast is geweest met lessen in natuur- en scheikunde II/ scheikunde, dan wel 2. in het bezit is van het bewijs dat hij de cursus scheikunde, tot 1 januari 1970 uitgegaan van het

				Mulo-Verband, heeft gevolgd
3.4	diploma van de applicatiecursus voor volledig bevoegd onderwijzer, dan wel diploma van de applicatiecursus volledig bevoegd onderwijzer voor buitenlandse onderwijs-gevenden, uitgereikt door een rijks- of van rijkswege bekostigde opleidingsschool voor kleuterleidsters of opleidingsschool voor onderwijzers of opleidingsschool voor leraren basisonderwijs vóór 1 januari 1988	Nederlands	2	1. met uitzondering van scholen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.e.a.o. en m.m.o.; 2. de opmerking vermeld onder 1 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 of 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
		rekenen	2	
3.5	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in het tekenen (akte i)	tekenen	2a	
		kunstgeschiedenis	2a	
3.6	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de lichamelijke oefening (akte j)	lichamelijke opvoeding	2a	
3.7	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de Franse taal (akte l)	Frans	2	1. met uitzondering van scholen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.e.a.o. en m.m.o.; 2. de opmerking vermeld onder 1 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 of 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
3.8	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de Duitse taal (akte m)	Duits	2	1. met uitzondering van scholen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.e.a.o. en m.m.o.; 2. de opmerking vermeld onder 1 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 of 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
3.9	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de Engelse taal (akte n)	Engels	2	1. met uitzondering van scholen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.e.a.o. en m.m.o.; 2. de opmerking vermeld onder 1 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 of 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
3.10	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de wiskunde (akte o)	wiskunde (w.o. statistiek)	2a	tevens voor scholen voor mto en mdgo
3.11	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de handelskennis (akte p)	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2a	tevens voor scholen voor mto en mdgo en, indien de bezitter van de akte in het schooljaar 1967-1968 onderwijs heeft gegeven aan een opleiding voor middelbaar detailhandelonderwijs in een bedrijfseconomisch vak, tevens voor het mmo
		recht	2a	idem
3.12	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de handenarbeid (akte r)	handvaardigheid (handenarbeid)	2a	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		kunstgeschiedenis	2a	
3.13	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de landbouwkunde (akte s)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking en van de dierenhouderij en verwerking	2	met uitzondering van het middelbaar landbouw-onderwijs
		biologie	2a	tevens voor scholen voor mdgo
		natuurkunde	2a	idem
		scheikunde	2a	idem
3.14	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de tuinbouwkunde (akte t)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking	2	met uitzondering van het middelbaar landbouw-onderwijs
		biologie	2a	tevens voor scholen voor mdgo
		natuurkunde	2a	idem
		scheikunde	2a	idem
3.15	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de vrouwelijke handwerken (akte u)	handvaardigheid (textiele werkvormen)	2a	indien de bezitter van de akte op 31 juli 1968 in vaste dienst was verbonden als leraar in het vak handwerken aan een middelbare school voor meisjes geldt de bevoegdheid tevens voor de eerste drie leerjaren van dagscholen voor havo en vwo
		textiele werkvormen	2a	idem
		kunstgeschiedenis	2a	idem
		praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van mode en kleding	2a	
3.16	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de huishoudkunde (akte v)	huishoudkunde	2a	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		verzorging	2a	
3.17	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de Friese taal (akte w)	Fries	2	1. met uitzondering van scholen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.e.a.o. en m.m.o.; 2. de opmerking vermeld onder 1 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 of 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
3.18	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de Spaanse taal (akte x)	Spaans	2	1. met uitzondering van scholen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.e.a.o. en m.m.o.; 2. de opmerking vermeld onder 1 geldt voor wat betreft het m.m.o. niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 of 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
3.19	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in het Esperanto (akte ij)	Esperanto	1	
3.20	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in de gymnastiek (akte S)	lichamelijke opvoeding	2a	
3.21	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding tot leraar basisonderwijs	Nederlands	2a)	Indien wordt voldaan aan de voorwaarden genoemd in artikel 15 a
		geschiedenis	2a)	
		aardrijkskunde	2a)	
		maatschappijleer	2a)	
		rekenen en wiskunde	2a)	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		muziek	2a)	
		tekenen	2a)	
		handvaardigheid	2a)	
		lichamelijke opvoeding	2a)	

6.5 4 Diploma's en verklaringen van derde-graadsapplicatiecursussen en overeenkomstige opleidingen (w.o. bijscholingscursussen voor het lager beroepsonderwijs)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
4.1	verklaring/ diploma van de door de Minister Onderwijs en van Wetenschappen aangewezen applicatiecursussen voor scholen waarvoor een van de derde graad is vereist - derde graadsapplicatiecursussen - cursussen tot 1 januari 1970 uitgegaan van het Mulo-Verband (cursus natuurkunde tezamen met cursus scheikunde; cursus biologie) - cursussen uitgaande van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen - applicatiecursus georganiseerd door de Algemene Nederlandse Onderwijs-federatie en de drie Pedagogische Centra in de jaren 1969-1976, goedgekeurd bij brief van 28 juli 1969, kenmerk OP/9622 (kantoor- en winkelpraktijk)			
	a. aardrijkskunde	aardrijkskunde	2a	
	b. geschiedenis/ geschiedenis en staatsinrichting	geschiedenis	2a	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	c. natuur- en scheikunde	natuurkunde	2a	
		scheikunde	2a	
	d. biologie	biologie	2a	
	e. wiskunde	wiskunde (w.o. statistiek)	2a	
	f. muziek	muziek	2a	
	g. kantoor- en winkelpraktijk	kantoorpraktijk	2a	
		verkooppraktijk	2a	
	h. kantoorpraktijk	kantoorpraktijk	2a	
	i. verkooppraktijk	verkooppraktijk	2a	
		verkoopbevordering	2a	met uitzondering van het cursorisch middenstands-onderwijs
4.2	diploma applicatiecursus algemene handvaardigheid, uitgereikt door een academie voor beeldende kunsten of een school voor opleiding van onderwijzend personeel op het gebied van de beeldende vorming + p.d.	handvaardigheid (handenarbeid)	2a	
4.3	de verklaring dat de bijscholingscursus in verband met de "verbrede afdelingen" is gevolgd:			Algemene opmerking: 1. de bevoegdheid geldt niet voor het b.b.o. 2. de opmerking onder 1 geldt niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid: a. tussen 1 maart 1984 en 1 maart 1989 op grond van dit bewijs als directeur, adjunct-directeur of leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs, of b. tussen 1 maart 1979 en 1 maart 1989 op grond van dit bewijs als directeur, adjunct-directeur of leraar met recht op enige wettelijke uitkering is ontslagen uit een betrekking bij een school voor voortgezet onderwijs

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	a. bouwtechniek	praktische vakken op het gebied van de bouwtechniek/bouwkunde	2a	zie de algemene opmerking
	b. mechanische techniek	praktische vakken op het gebied van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2a	zie de algemene opmerking
	c. grafische techniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de grafische techniek	2a	zie de algemene opmerking
	d. installatietechniek	praktische vakken op het gebied van de installatietechniek	2a	zie de algemene opmerking
	e. consumptieve techniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek, van het banketbakken, het brood-banketbakken en het koken en serveren	2a	zie de algemene opmerking
4.4	I. diploma van een uit 's Rijks kas bekostigde bijscholingscursus voor I.H.N.O.-docenten II. diploma van de uit 's Rijks kas bekostigde cursus voor I.T.O. - docenten III. diploma van de uit 's Rijks kas bekostigde tijdelijke derdegraads applicatiecursus individueel beroepsonderwijs (I.B.O.)	maatschappelijke- en beroepsvorming	2a	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
4.5	Verklaring uitgereikt in de jaren 1988 tot en met 1990 door het bevoegd gezag van de Hogeschool Holland te Diemen, de Hogeschool Interstudie te Arnhem, de Hogeschool Katholieke Leergangen te Tilburg, de Noordelijke Hogeschool te Leeuwarden of de Hogeschool Rotterdam e.o. te Rotterdam dat met goed gevolg het examen is afgelegd van de omscholings-cursus verkooppraktijk bekostigd door de minister van onderwijs en wetenschappen volgens de brief van 4 november 1988 (kenmerk DI/VZ/B-305.279-1 t/m 5)	verkooppraktijk	2a	alleen indien de bezitter van deze verklaring tevens in het bezit is van een bewijs van bekwaamheid elders in deze lijst genoemd, waaraan onderwijs-bevoegdheid voor hetzij algemene economie hetzij bedrijfseconomie is verbonden danwel een bewijs van bekwaamheid opgenomen in de Bijlage bij het Besluit onderwijsbevoegdheden W.V.O. (Stb.1985, 506), waaraan onderwijs-bevoegdheid voor hetzij algemene economie hetzij bedrijfseconomie is verbonden
		verkoop-bevordering	2a	idem, de bevoegdheid geldt niet voor het cursorisch middenstands onderwijs

6.6 5 N-akten

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
5.1	Na + p.d. (naaldvakken)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van mode en kleding	1	
		textiele werkvormen	2a	
5.2	Nb + p.d. (timmeren)	praktische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek en van het timmeren/machinaal houtbewerken	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
5.3	Nc + p.d. (metselen)	praktische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek en van het metselen	1	
5.4	Nd + p.d. (handwerken, stofversieren)	handvaardigheid (textiele werkvormen)	2	
		textiele werkvormen	2	
		tekenen	2a	
		kunstgeschiedenis	2a	
5.5	Ne + p.d. (schilderen)	praktische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek en praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het schilderen	1	
5.6	Nf + p.d. (meubelmaken)	praktische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek en van het meubelmaken/ fijnhout bewerken/ machinaal houtbewerken	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van het meubelmaken	2	
5.7	Ngy + p.d. (lichamelijke oefening)	lichamelijke opvoeding (met uitzondering van zwemmen)	2a	
5.8	Nh + p.d. (constructive-bankwerken)	praktische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek en van de niet-verspanende technieken (w.o. constructiebancwerken, lassen), alsmede theoretisch-technische vakken op het gebied van het lassen	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
5.9	Nht + p.d. (handvaardigheid/ tekenen)	handvaardigheid (handenarbeid)	2	
		tekenen	2	
		kunstgeschiedenis	2	
5.10	Ni + p.d. (lassen)	praktische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek en van de niet- verspanende technieken (w.o. constructiebank- werken, lassen), alsmede theoretisch- technische vakken op het gebied van het lassen	1	
5.11	Nj + p.d. (metaalbewerken)	praktische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek en van de verspanende technieken (w.o. metaalbewerken, fijnmetaal bewerken)	1	
5.12	Nk + p.d. (fijnmetaal- bewerken)	praktische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek en van de verspanende technieken (w.o. metaalbewerken, fijnmetaal bewerken)	1	
5.13	Nl + p.d. (letterzetten)	praktische en theoretisch- technische vakken op het gebied van de algemene grafische techniek en van het letterzetten	1	
5.14	Nm + p.d. (boekdrukken)	praktische en theoretisch- technische vakken op het gebied van de algemene grafische techniek en van het boekdrukken	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	Vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
5.15	No + p.d. (kleermaken)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van mode en kleding	1	
5.16	Nph + p.d. (handschoenmaken)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het schoenmaken	1	
5.17	Npm + p.d. (machinaal-schoenmaken)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het schoenmaken	1	
5.18	Nq + p.d. (naaldvakken)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van mode en kleding	1	
		textiele werkvormen	2	
5.19	Nr + p.d. (naaldvakken)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van mode en kleding	1	
		textiele werkvormen	2	
5.20	Ns + p.d. (handwerken, stofversieren)	handvaardigheid (textiele werkvormen)	1	
		textiele werkvormen	1	
		kunstgeschiedenis	1	
5.21	Nt + p.d. (boetseren)	boetseren	1	
5.22	Nu + p.d. (elektromontage)	praktische vakken op het gebied van de elektrotechniek	1	
5.23	Nw + p.d. (motorvoertuigenmontage)	praktische vakken op het gebied van de motorvoertuigentechniek	1	
5.24	Nz + p.d. (installatiemontage)	praktische vakken op het gebied van de installatietechniek	1	
5.25	NI + p.d. (wis- en natuurkunde)	natuurkunde	2	met uitzondering van scholen voor vwo en havo

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	Vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		wiskunde	2a	
5.26	NI (oud) + p.d. (natuurkunde)	natuurkunde	2	met uitzondering van scholen voor vwo en havo
		wiskunde	2a	indien in het bezit van het bewijs van te zijn geslaagd voor het aanvullend examen wiskunde
5.27	NII a+ p.d. (technisch schetsen)	tekenen	2	met uitzondering van scholen voor vwo en havo
		technisch schetsen	2	
5.28	NII b+ p.d. (decoratief tekenen)	tekenen	2	met uitzondering van scholen voor vwo en havo
		reclametekenen	2	
		kunstgeschiedenis	2	met uitzondering van scholen voor vwo en havo
5.29	NIII + p.d. (bouwkunde)	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	
5.30	NIII a+ p.d. (bouwkunde)	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	1	
5.31	NIV + p.d. (werktuigbouwkunde)	theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	2	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	2	alleen indien de bezitter van de akte tussen 1 augustus 1970 en 1 augustus 1980 in een al dan niet aaneengesloten periode van twee schooljaren (of in geval van acht- maands cursussen gedurende drie cursusjaren) in die vakken onderwijs heeft gegeven aan een school voor lto
5.32	NIV w+ p.d. (theorie motorvoertuigen-techniek)	theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuigen-techniek	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
5.33	NIV z+ p.d. (theorie installatietechniek)	theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	1	
5.34	NV + p.d. (theorie elektrotechniek)	theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2	
5.35	NVI + p.d. (binnenvaartkunde)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de binnenvaart	2	
5.36	NVII + p.d. (huishoudkunde)	huishoudkunde	1	
		gezondheidskunde	1	
		verzorging	2	
5.37	NVIII + p.d. (huishoudkunde)	huishoudkunde	2	indien de bezitter van de akte tevens in het bezit is van het aanvullingsgetuigschrift geldt de bevoegdheid voor de groep van scholen aangeduid met 1
		gezondheidskunde	1	alleen indien de bezitter van de akte tevens in het bezit is van het aanvullingsgetuigschrift
		verzorging	2	
5.38	NX + p.d. (theorie meubelmaken)	theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek en van het meubelmaken	1	
5.39	NXI + p.d. (modetekenen)	tekenen	1	
		kunstgeschiedenis	1	
		modetekenen	1	
5.40	NXII + p.d. (huishoudkunde)	huishoudkunde	1	
		gezondheidskunde	1	
		verzorging	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
5.41	NXIII + p.d. (scheepswerktuig- kunde)	praktische en theoretisch- technische vakken op het gebied van de scheeps- werktuigkunde	1	
		theoretisch- technische vakken op het gebied van de scheeps-bouwkunde en van de mechanische techniek/ werktuig- bouwkunde	2	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)
5.42	NXV + p.d. (zeemanschap)	praktische en theoretisch- technische vakken op het gebied van het zeemanschap	1	
		praktische en theoretisch- technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde	2	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)
5.43	NXVI + p.d. (zeevaartkunde)	praktische en theoretisch- technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde	1	
		praktische en theoretisch- technische vakken op het gebied van het zeemanschap	2	
		wiskunde (w.o. statistiek)	1	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
5.44	NXVI a+ p.d. (radiokunde)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de radiokunde	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2	
		wiskunde	1	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)
5.45	NXVII + p.d. (huishoudkunde)	huishoudkunde	1	
		gezondheidskunde	1	
		verzorging	2	
5.46	NXVIII + p.d. (huishoudkunde)	huishoudkunde	1	
		gezondheidskunde	1	
		verzorging	2	
5.47	NXIX + p.d. (landbouwhuishoudkunde)	huishoudkunde	1	
		gezondheidskunde	1	
		verzorging	2	
5.48	NXX + p.d. (kinderverzorging en -opvoeding)	kinderverzorging en -opvoeding	1	
		pedagogiek (w.o. algemene didactiek)	2	
		gezondheidskunde	2	
		handvaardigheid (handenarbeid)	1	met uitzondering van avondscholen en dag-avondscholen voor vwo en havo en van de hoogste drie resp. twee leerjaren van dagscholen voor vwo en havo
		verzorging	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
5.49	NXXI + p.d. (land- en tuinbouw)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking en van de dierenhouderij en verwerking	2	met uitzondering van scholen voor lager- en middelbaar landbouwonderwijs
		natuurkunde	2a	tevens voor scholen voor mdgo
		scheikunde	2a	idem
		biologie	2a	idem
5.50	NXXII + p.d. (banketbakken)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek en van het banketbakken	1	
5.51	NXXIII + p.d. (brood-banketbakken)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek en van het brood-banketbakken	1	

6.7 6 Diploma's en verklaringen van tweede-graadsapplicatiecursussen en overeenkomstige opleidingen

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
6.1	diploma van een uit 's Rijks kas bekostigde tweede-graadsapplicatie-cursus			
	a. bouwkunde	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	
	b. elektrotechniek	theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	c. werktuigbouwkunde	theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	2	
	d. huishoudkunde	huishoudkunde	1	
		verzorging	2	
	e. textiele werkvormen	handvaardigheid (textiele werkvormen)	2	
		textiele werkvormen	2	
		kunstgeschiedenis	2	
	f1. bouwtechniek, specialisaties houtbewerken en steenbewerken	praktische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	1	
	f2. bouwtechniek, specialisatie afwerkings-technieken	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het schilderen	1	
		praktische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	
	g. praktijk elektrotechniek	praktische vakken op het gebied van de elektrotechniek	1	
	h. gezondheids-kunde	gezondheidskunde	1	
		verzorging	2	
	i. omgangskunde	omgangskunde	2	
		agogie(k)	2	
		andragogie(k)	2	
		pedagogie(k) (w.o. algemene didactiek)	2	
		psychologie	2	
	j1. mechanische techniek, specialisaties verspanend en niet-verspanend	praktische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	j2. mechanische techniek, specialisatie motorvoertuigen-techniek	praktische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde en	1	
		van de motorvoertuigen-techniek theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuigen-techniek	2	
	j3. mechanische techniek, specialisatie installatietechniek	praktische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde en	1	
		van de installatietechniek theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	1	
	k. chemische techniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de chemische technologie en de laboratoriumtechniek	2	
	l. consumptieve techniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek, van het banketbakken en van het brood-banketbakken	1	
	m. weg- en waterbouwkunde	praktische vakken op het gebied van de weg- en waterbouwkunde	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de weg- en waterbouwkunde en de bouwtechniek/ bouwkunde	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	n. medisch-biologische laboratorium-techniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de medische en de biologische laboratoriumtechniek (w.o. anatomie, fysiologie)	2	
6.2	de verklaring van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, dat in de cursusjaren 1971 t/m 1973 met gunstig resultaat de mto-applicatiecursus voor avo-leraren is gevolgd:			
	a. Nederlands	Nederlands	2	
	b. Engels	Engels	2	
	c. Duits	Duits	2	
	d. wiskunde	wiskunde (w.o. statistiek)	2	
6.3	de verklaring van het NGOLB dat in de cursusjaren 1971 t/m 1973 de cursus voor leraren van de middelbare technische scholen als bedoeld in de algemene brief van de Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen van 8 juli 1970, kenmerk MTO 503800, is gevolgd	beroepsgerichte vakken overeenkomstig het bewijs of de bewijzen van bekwaamheid op grond waarvan toelating tot de cursus werd verkregen	2	
6.4	verklaring van de door de Minister van Landbouw en Visserij bij beschikking van 3 december 1973, nr. LO-11922/Bs aangewezen applicatiecursussen voor de cursusjaren 1973-1975 en 1975-1977 voor "3e-graads" leraren in land- of tuinbouwtechnische vakken aan middelbare agrarische scholen	beroepsgerichte vakken, overeenkomstig het bewijs of de bewijzen van bekwaamheid op grond waarvan toelating tot de cursus werd verkregen	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
6.5	verklaring uitgereikt in de jaren 1993 tot en met 2000 dat met goed gevolg het examen is afgelegd van de omscholingscursus verzorging	verzorging	2	

6.8 7 Akten van bekwaamheid van de Nieuwe Lerarenopleidingen (m.u.v. NLO Eindhoven)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
7.1	akte van bekwaamheid van de tweede graad in twee vakken dan wel akte van bekwaamheid van de tweede graad in een vak, tevens getuigschrift tot het geven van godsdienst-onderwijs, uitgereikt door de instituten voor de opleiding van leraren, die uit de openbare kas bekostigd zijn krachtens de Experimentenwet onderwijs (zgn. NLO's):			
	a. Nederlands	Nederlands	2	
	b. Engels	Engels	2	
	c. Frans	Frans	2	
	d. Duits	Duits	2	
	e. geschiedenis	geschiedenis	2	
	f. aardrijkskunde	aardrijkskunde	2	
	g. economie (NB: betreft de akte afgegeven vóór de splitsing in I en II, vergelijk onder p en q)	algemene economie (w.o. statistiek)	2	
		bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2	
		recht (w.o. privaatrecht, staatsinrichting/ publiekrecht, belastingrecht)	2	
	h. wiskunde	wiskunde (w.o. statistiek)	2	
	i. natuurkunde	natuurkunde	2	
	j. scheikunde	scheikunde	2	
	k. biologie	biologie (w.o anatomie, fysiologie).	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	l. textiele werkvormen	handvaardigheid (textiele werkvormen)	2	
		textiele werkvormen	2	
		praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van mode en kleding	2	met uitzondering van het middelbaar beroepsonderwijs
		kunstgeschiedenis	2	
	m. handvaardigheid	handvaardigheid (handenarbeid)	2	
		kunstgeschiedenis	2	
	n. tekenen	tekenen	2	
		kunstgeschiedenis	2	
	o. huishoudkunde	huishoudkunde	1	
		verzorging	2	
	p. economische wetenschappen I en recht	algemene economie (w.o. statistiek)	2	
	q. economische wetenschappen II en recht	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2	
		recht (w.o. privaatrecht, staatsinrichting/ publiekrecht, belastingrecht)	2	
		kantoorpraktijk	2	mits de akte is behaald op of na 1 december 1985
		verkooppraktijk	2	mits de akte is behaald op of na 1 december 1986 en mits tevens de akte is afgegeven voor de beide vakken economische wetenschappen I en recht en economische wetenschappen II en recht in combinatie met elkaar

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		verkoopbevordering	2	onder dezelfde voorwaarden als voor verkooppraktijk; de bevoegdheid geldt niet voor het middelbaar middenstandsonderwijs en niet voor het cursorisch middenstandsonderwijs
	r. gezondheidskunde	gezondheidskunde	1	
		anatomie	2	
		fysiologie	2	
		verzorging	2	
	s. omgangskunde	omgangskunde	2	
		agogie(k)	2	
		andragogie(k)	2	
		pedagogie(k) (w.o. algemene didactiek)	2	
		psychologie	2	
	t. maatschappijleer	maatschappijleer	2	
7.2	akte van bekwaamheid van de derde graad in twee vakken dan wel akte van bekwaamheid van de derde graad in een vak tevens getuigschrift tot het geven van godsdienst-onderwijs, uitgereikt door de instituten voor de opleiding van leraren die uit de openbare kas bekostigd zijn krachtens de Experimentenwet onderwijs (zgn. NLO's):			

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	a. Nederlands	Nederlands	2a	
	b. Engels	Engels	2a	
	c. Frans	Frans	2a	
	d. Duits	Duits	2a	
	e. geschiedenis	geschiedenis	2a	
	f. aardrijkskunde	aardrijkskunde	2a	
	g. economie (NB: betreft de akte afgegeven vóór de splitsing in I en II, vergelijk onder p)	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2a	
	h. wiskunde	wiskunde (w.o. statistiek)	2a	
	i. natuurkunde	natuurkunde	2a	
	j. scheikunde	scheikunde	2a	
	k. biologie	biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	2a	
	l. textiele werkvormen	handvaardigheid (textiele werkvormen)	2a	
		textiele werkvormen	2a	
		praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van mode en kleding	2a	
		kunstgeschiedenis	2a	
	m. handvaardigheid	handvaardigheid (handenarbeid)	2a	
		kunstgeschiedenis	2a	
	n. tekenen	tekenen	2a	
		kunstgeschiedenis	2a	
	o. huishoudkunde	huishoudkunde	2a	
		verzorging	2a	
	p. economische wetenschappen II en recht	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2a	
		kantoorpraktijk	2a	mits de akte is behaald op of na 1 december 1985

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	q. gezondheidskunde	gezondheidskunde	2a	
		anatomie	2a	
		fysiologie	2a	
		verzorging	2a	
	r. maatschappijleer	maatschappijleer	2a	
7.3	Getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de vierjarige voltijdse studierichting opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad, samengesteld uit twee studierichtingsdelen, waarvan de inhoud van het ene studierichtingsdeel (vak) mede is gericht op het geven van middelbaar beroepsonderwijs en de inhoud van het andere studierichtingsdeel (vak) niet mede is gericht op het geven van middelbaar beroepsonderwijs:			
	a. Nederlands	Nederlands	2 ¹	
	b. Engels	Engels	2 ¹	
	c. Frans	Frans	2 ¹	
	d. Duits	Duits	2 ¹	
	e. Geschiedenis	geschiedenis	2 ¹	
	f. Aardrijkskunde	aardrijkskunde	2 ¹	
	g. Wiskunde	wiskunde	2 ¹	
	h. Natuurkunde	natuurkunde	2 ¹	
	i. Scheikunde	scheikunde	2 ¹	
	j. Biologie	biologie (w.o. anatomie en fysiologie)	2 ¹	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	k. Textiele werkvormen	handvaardigheid (textiele werkvormen)	2 ¹	
		textiele werkvormen	2 ²	
		praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van mode en kleding		
		kunstgeschiedenis	2 ¹	
	l. Handvaardigheid	handvaardigheid (handenarbeid)	2 ¹	
		kunstgeschiedenis	2 ¹	
	m. Tekenen	tekenen	2 ¹	
		kunstgeschiedenis		
	n. Huishoudkunde	huishoudkunde	2 ^{1, 3}	
		verzorging	2	
	o. Algemene economie	algemene economie (w.o. statistiek)	2 ¹	
		kantoorpraktijk	2 ⁴	
		verkooppraktijk	2 ⁴	
		verkoopbevordering	2 ⁵	
		recht	2 ⁶	
	p. Bedrijfseconomie	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2 ¹	
		kantoorpraktijk	2 ¹	
		verkooppraktijk	2 ¹	
		verkoopbevordering	2 ^{1, 7}	
		recht		
	q. Gezondheid	gezondheidkunde	2 ^{1, 3}	
		anatomie	2 ¹	
		fysiologie	2 ¹	
		psychologie	2 ¹	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	s. Maatschappijleer	maatschappijleer	2 ¹	
7.4	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de vierjarige voltijdse studierichting opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in:			
	a. Nederlands	Nederlands	2	
	b. Engels	Engels	2	
	c. Frans	Frans	2	
	d. Duits	Duits	2	
	e. geschiedenis	geschiedenis	2	
	f. aardrijkskunde	aardrijkskunde	2	
	g. wiskunde	wiskunde (w.o.	2	
	h. natuurkunde	natuurkunde	2	
	i. scheikunde	scheikunde	2	
	j. biologie	biologie (w.o. anatomie,	2	
		fysiologie)		
	k. Fries	Fries	2	
	l. Spaans	Spaans	2	
	m. pedagogiek	pedagogiek	2	
	n. huishoudkunde	huishoudkunde	2	de bevoegdheid geldt tevens voor de bovenbouw van het h.a.v.o. en het v.w.o.
		verzorging	2	Indien behaald vóór 1 augustus 1993

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	o. algemene economie	algemene economie (w.o. statistiek)	2	
		kantoorpraktijk	2	
		verkooppraktijk	2	
		verkoopbevordering	2	
		recht	2	
	p. bedrijfseconomie	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2	
		kantoorpraktijk	2	
		verkooppraktijk	2	
		verkoopbevordering	2	
		recht	2	
	q. gezondheidskunde	gezondheidskunde	2	de bevoegdheid geldt tevens voor de bovenbouw van het h.a.v.o. en het v.w.o.
		anatomie	2	
		fysiologie	2	
		verzorging	2	Indien behaald vóór 1 augustus 1993
	r. omgangskunde	omgangskunde	2	Voor zover het getuigschrift na 1 juni 2004 is afgeven aan de Hogeschool van Utrecht, is artikel 15b, eerste lid, van overeenkomstige toepassing
		agogie(k)	2	
		andragogie(k)	2	
		pedagogie(k) (w.o. algemene didactiek)	2	
		psychologie	2	
	s. maatschappijleer	maatschappijleer	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	t. verzorging/ huishoudkunde	huishoudkunde	2	de bevoegdheid geldt tevens voor de bovenbouw van het h.a.v.o. en het v.w.o.
		verzorging	2	
	u. verzorging/ gezondheidskunde	gezondheidskunde	2	de bevoegdheid geldt tevens voor de bovenbouw van het h.a.v.o. en het v.w.o.
		anatomie	2	
		fysiologie	2	
		verzorging	2	
	v. Arabisch	Arabisch	2	
	w. Turks	Turks	2	
	x. Russisch	Russisch	2	
	y. gezondheidszorg en welzijn	huishoudkunde	2	de bevoegdheid geldt tevens voor de bovenbouw van het havo en het vwo
		gezondheidskunde	2	de bevoegdheid geldt tevens voor de bovenbouw van het havo en het vwo
		anatomie	2	
		fysiologie	2	
		verzorging	2	

¹ De studierichting omvat twee studie-richtingsdelen (vakken). De bevoegdheid is aangegeven met de codering 2, echter: de bevoegdheid voor het middelbaar beroepsonderwijs (m.b.o.) geldt steeds slechts voor een van beide studierichtingsdelen (vakken), namelijk het studierichtingsdeel (vak) waarvan de inhoud mede is gericht op het geven van het middelbaar beroepsonderwijs, zoals aangegeven op het getuigschrift. Voor het andere vak is de bevoegdheid beperkt tot de overige soorten van onderwijs die worden aangegeven met de codering 2.

² Met uitzondering van het middelbaar beroepsonderwijs.

³ De bevoegdheid geldt tevens voor de bovenbouw van het havo en vwo.

⁴ Uitsluitend indien de inhoud van het studierichtingsdeel algemene economie mede is gericht op het geven van middelbaar beroepsonderwijs.

⁵ Uitsluitend indien de inhoud van het studierichtingsdeel algemene economie mede is gericht op het geven van middelbaar beroepsonderwijs; de bevoegdheid geldt niet voor het mmo en cursorisch middenstandsonderwijs.

⁶ Uitsluitend indien de inhoud van het studierichtingsdeel algemene economie mede is gericht op het geven van middelbaar beroepsonderwijs; de bevoegdheid geldt niet voor de vakken publiekrecht en privaatrecht meao.

⁷ De bevoegdheid geldt niet voor de vakken publiekrecht en privaatrecht in het meao (p. verkoopbevordering).

6.9 8 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van tekenen, handvaardigheid en textiele werkvormen

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
8.1	diploma	handvaardigheid	1	
	voortgezette studie handenarbeid, behaald vóór 1 augustus 1977, van:	(handenarbeid)		
	- de Vereniging voor Handenarbeid - de RK Vereniging voor Handenarbeid - de Vereniging tot bevordering van het Voorbereidend Vakonderwijs en van het Onderwijs in Handenarbeid in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe	kunstgeschiedenis	1	
8.2	staatsdiploma handvaardigheid (handenarbeid) B	handvaardigheid (handenarbeid)	1	
		kunstgeschiedenis	1	
8.3	staatsdiploma handvaardigheid (handenarbeid) A	handvaardigheid (handenarbeid)	2	
		kunstgeschiedenis	2	
8.4	diploma van een school voor kunstonderwijs op het terrein van de beeldende kunsten, afdeling opleiding leraren op eerste-graadsniveau			
	a. tekenen	tekenen	1	
		kunstgeschiedenis	1	
	b. handvaardigheid	handvaardigheid (handenarbeid)	1	
		kunstgeschiedenis	1	
	c. textiele werkvormen	handvaardigheid (textiele werkvormen)	1	
		textiele werkvormen	1	
		kunstgeschiedenis	1	

I	II	III	IV	V
----------	-----------	------------	-----------	----------

nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
8.5	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding tot:			
	a.leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad in tekenen	tekenen	1	
		kunstgeschiedenis	1	
	b.leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad in handvaardigheid	handvaardigheid (handenarbeid)	1	
		kunstgeschiedenis	1	
	c. leraar voortgezet onderwijs van de eerste graad in textiele werkvormen	handvaardigheid (textiele werkvormen)	1	
		textiele werkvormen	1	
		kunstgeschiedenis	1	
8.6	getuigschrift hoger beroepsonderwijs of staatsdiploma handvaardigheid (handenarbeid) B	handvaardigheid (handenarbeid)	1	
		kunstgeschiedenis	1	
8.7	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in:			
	a tekenen	tekenen	2	
		kunstgeschiedenis	2	
	b handvaardigheid	handvaardigheid (handenarbeid)	2	
		kunstgeschiedenis	2	
	c textiele werkvormen	handvaardigheid (textiele werkvormen)	2	
		textiele werkvormen	2	
		praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van mode en kleding	2	met uitzondering van het middelbaar beroepsonderwijs
		kunstgeschiedenis	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
8.8	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding tot docent Beeldende Kunst en Vormgeving	tekenen	1	
		handvaardigheid (handenarbeid)		
		handvaardigheid (textiele werkvormen)		
		kunstgeschiedenis		

6.10 9 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van muziek en dramatische en dansante expressievormen

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
9.1	diploma CII schoolmuziek, uitgereikt door een van rijksweg erkende instelling voor muziekvakonderwijs	muziek	1	
9.2	akte muziek-onderwijs B, schoolmuziek, uitgereikt door een van rijksweg benoemde commissie voor de staatsexamens voor muziek of door een van rijksweg erkende instelling voor muziekvakonderwijs	muziek	1	
9.3	akte muziekonderwijs A, algemene muzikale vorming, uitgereikt door een van rijksweg benoemde commissie voor de staatsexamens voor muziek of door een van rijksweg erkende instelling voor muziekvakonderwijs	muziek	2	
9.4	getuigschrift of diploma Gehrels voor het nijverheids-onderwijs of voor het landbouw-onderwijs	muziek	2	met uitzondering van scholen voor vwo en havo

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
9.5	getuigschrift of diploma Ward voor het nijverheidsonderwijs of voor het landbouwonderwijs (eerste en tweede jaar)	muziek	2	met uitzondering van scholen voor vwo en havo
9.6	een wettelijke akte of diploma afgegeven door een van rijkswege erkende instelling voor muziekvak-onderwijs of een commissie voor de staatsexamens voor muziek, voor zover niet elders genoemd (diploma's en akten gericht op het buitenschoolse onderwijs en/of de muziekpraktijk)	het vak overeenkomstig het diploma (vocale of instrumentale muziek, ritmiek)	1	
9.7	diploma toneelschool, afgegeven vóór 1 augustus 1968	drama	1	
9.8	diploma docent drama van het theateronderwijs met aantekening voortgezet onderwijs, afgegeven op of na 1 augustus 1968	drama	1	
9.9	getuigschrift of diploma van een Akademie voor Expressie door Woord en Gebaar	drama	1	
9.10	diploma docent mime van het theateronderwijs met aantekening voortgezet onderwijs, afgegeven op of na 1 augustus 1968	drama	1	
9.11	diploma pedagoog op het gebied van de danskunst, uitgereikt door een van rijkswege benoemde commissie voor de staatsexamens voor de danskunst of door een van rijkswege erkende instelling voor dansvakonderwijs, vóór 1 augustus 1968	dans	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
9.12	diploma docent dans van het theateronderwijs met aantekening voortgezet onderwijs, afgegeven op of na 1 augustus 1968	dans	1	
9.13	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding:			
	a. muziekonderwijs A algemene muzikale vorming	muziek	2	
	b. muziekonderwijs A ritmiek	ritmiek	1	
	c. muziekonderwijs B schoolmuziek	muziek	1	
	d. expressie door woord en gebaar	drama	1	
	e. docentschap drama	drama	1	
	f. docentschap mime	drama	1	
	g. docentschap dans	dans	1	
9.14	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding docerend musicus	het vak overeenkomstig het getuigschrift (zang of instrument)	1	
9.15	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding uitvoerend musicus	het vak overeenkomstig het getuigschrift (zang of instrument)	1	indien blijkt aantekening op het getuigschrift de post-conservatoriale opleiding voor het behalen van de pedagogisch- didactische aantekening met succes is gevolgd
9.16	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding tot docent muziek	muziek	1	

6.11 10 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van de techniek

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
10.1	<p>I. getuigschrift of diploma van een uit 's Rijks kas bekostigde hogere technische school</p> <p>II. idem van de werkmeestersopleiding te Heerlen</p> <p>III. bewijs van inschrijving - vóór 24 januari 1974 - in het register van de Stichting Ing. Register</p>			<p>Algemene opmerking: voor de bevoegdheid voor de theoretisch- technische vakken (en, voor zover van toepassing, natuurkunde n scheikunde) is vereist, dat de bezitter na het behalen van het getuigschrift/diploma resp. na de inschrijving in het register ten minste drie jaren in de praktijk is werkzaam geweest in de desbetreffende vakrichting, of, indien het betreft het getuigschrift/diploma van een avond- of dag- avondschool of van de werkmeesters- opleiding, na zijn 17e jaar vier jaren in de praktijk werkzaam is geweest</p>
	a. bouwkunde of bouwtechnische bedrijfskunde/ aannemersopleiding + p.d.	theoretisch- technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	zie de algemene opmerking
	b. werktuigbouwkunde, mechanische bedrijfstechniek, mechanische technologie, textielwerktuigkunde of mijnbouw + p.d.	theoretisch- technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/werktuig- bouwkunde	2	zie de algemene opmerking
		theoretisch- technische vakken op het gebied van de installatietechniek	2	zie de algemene opmerking; bovendien alleen indien de bezitter tussen 1 augustus 1970 en 1 augustus 1980 in een al dan niet aaneengesloten periode van twee schooljaren (of in geval van achtmaandskursussen gedurende drie cursusjaren) in die vakken onderwijs heeft gegeven aan een school voor lto
	c. weg- en waterbouwkunde (civiele techniek) + p.d.	theoretisch- technische vakken op het gebied van de weg- en waterbouwkunde	2	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	zie de algemene opmerking
	d. elektrotechniek of elektrotechnische bedrijfstechniek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2	zie de algemene opmerking
	e. autotechniek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuig-techniek	2	zie de algemene opmerking
	f. scheepsbouwkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepsbouwkunde	2	zie de algemene opmerking
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	2	zie de algemene opmerking
	g. vliegtuigbouwkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de vliegtuigbouwkunde	2	zie de algemene opmerking
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	2	zie de algemene opmerking
	h. metaalkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de metaalkunde	2	zie de algemene opmerking
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	2	zie de algemene opmerking; bovendien alleen indien de bezitter tussen 1 augustus 1970 en 1 augustus 1980 in een al dan niet aaneengesloten periode van twee schooljaren (of in geval van achtmaandscursussen gedurende drie cursusjaren) in die vakken onderwijs heeft gegeven aan een school voor lto
	i. landmeetkunde of mijnmeetkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de landmeetkunde	2	zie de algemene opmerking
	j. fysische techniek of natuurkunde + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de fysische techniek	2	zie de algemene opmerking
		natuurkunde	2	zie de algemene opmerking; bovendien geldt de bevoegdheid alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht
		scheikunde	2	idem
	k. chemie, chemische techniek, chemische technologie of suikerindustrie + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de chemische techniek	2	zie de algemene opmerking
		scheikunde	2	zie de algemene opmerking; bovendien geldt de bevoegdheid alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht
		natuurkunde	2	idem
	l. textielchemie, chemische textieltechniek of textiel wetenschappelijk onderzoek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de textielchemie/chemische textieltechniek	2	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	m. mechanische textieltechnologie, mechanische textieltechniek of textieltechniek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische textieltechniek	2	zie de algemene opmerking
10.2	diploma van de uit 's Rijks kas bekostigde Academie van bouwkunst te Amsterdam, Arnhem, Groningen, Maastricht, Rotterdam of Tilburg dan wel getuigschrift van de uit 's Rijks kas bekostigde cursussen voor hoger bouwkunstonderricht te Amsterdam of Tilburg	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	1	zie de opmerkingen 1, 2 en 3 bij 1.26 (bij de theoretisch-technische vakken)
		wiskunde (w.o. statistiek)	2	de bevoegdheid geldt alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht; een bewijs van p.d.v. is niet vereist
		natuurkunde	2	de bevoegdheid geldt alleen voor mavo, lavo, lto en mto en bovendien alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht; een bewijs van p.d.v. is niet vereist
10.3	I. diploma van een der afdelingen van de uit 's Rijks kas bekostigde avondscholen uitgaande van het Nederlands Genootschap tot Opleiding van Leraren voor het Beroepsonderwijs II. getuigschrift of diploma van een der afdelingen van de uit 's Rijks kas bekostigde dagschool te Rotterdam, uitgaande van het Nederlands Genootschap tot Opleiding van Leraren voor het Beroepsonderwijs (resp. tot Opleiding van Leerkrachten voor het Nijverheids-onderwijs)			

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	a. timmeren of houtbewerken + p.d.	praktische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek en van het timmeren/ machinaal houtbewerken	1	
	b. metselen + p.d.	praktische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek en van het metselen	1	
	c. schilderen + p.d.	praktische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek en praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het schilderen	1	
	d. meubelmaken + p.d.	praktische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek en van het meubelmaken/ fijnhoutbewerken/ machinaal houtbewerken theoretisch-technische vakken op het gebied van het meubelmaken	1	
	e. constructiebankwerken + p.d.	praktische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek en van de niet-verspanende technieken (w.o. constructiebankwerken, lassen), alsmede theoretisch-technische vakken op het gebied van het lassen	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	f. lassen + p.d.	praktische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek en van de niet-verspanende technieken (w.o. constructiebankwerken, lassen), alsmede theoretisch-technische vakken op het gebied van het lassen	1	
	g. metaalbewerken + p.d.	praktische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek en van de verspanende technieken (w.o. metaalbewerken, fijnmetaalbewerken)	1	
	h. fijnmetaalbewerken + p.d.	praktische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek en van de verspanende technieken (w.o. metaalbewerken, fijnmetaalbewerken)	1	
	i. letterzetten + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene grafische techniek en van het letterzetten	1	
	j. boekdrukken + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene grafische techniek en van het boekdrukken	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	k. kleermaken + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van mode en kleding	1	
	l. handschoenmaken + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het schoenmaken	1	
	m. machinaal-schoenmaken + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het schoenmaken	1	
	n. elektromontage + p.d.	praktische vakken op het gebied van de elektrotechniek	1	
	o. motorvoertuigenmontage + p.d.	praktische vakken op het gebied van de motorvoertuigentechniek	1	
	p. installatiemontage + p.d.	praktische vakken op het gebied van de installatietechniek	1	
	q. wis- en natuurkunde + p.d.	natuurkunde	2	met uitzondering van scholen voor vwo en havo
		wiskunde	2a	
	r. bouwkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/bouwkunde	2	
	s. werktuigbouwkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	2	alleen indien de bezitter van het diploma/getuigschrift tussen 1 augustus 1970 en 1 augustus 1980 in een al dan niet aaneengesloten periode van twee schooljaren (of in geval van achtmaands cursussen gedurende drie cursusjaren) in die vakken onderwijs heeft gegeven aan een school voor lto
	t. motorvoertuigen-techniek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuigen-techniek	2	
	u. installatietechniek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	1	
	v. elektrotechniek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2	
	w. meubeltechniek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek en van het meubelmaken	1	
	x. banketbakken + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek en van het banketbakken	1	
	ij. brood-banketbakken + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek en van het brood-banketbakken	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
10.4	diploma van de zgn. geherstructureerde derde- graadsopleiding in twee vakken, uitgereikt door een van de avondschole of van de dagschool te Rotterdam, uitgaande van het Nederlands Genootschap tot Opleiding van Leraren voor het Beroepsonderwijs I. diploma van de vierjarige geherstructureerde opleiding, behaald vóór 1 augustus 1980 + p.d. II. diploma van de vijfjarige geherstructureerde opleiding + p.d.			Algemene opmerking: 1. de bevoegdheid geldt niet voor het b.b.o. 2. de opmerking onder 1 geldt niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid: a. tussen 1 maart 1984 en 1 maart 1989 op grond van dit bewijs als directeur, adjunct-directeur of leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs, of b. tussen 1 maart 1979 en 1 maart 1989 op grond van dit bewijs als directeur, adjunct-directeur of leraar met recht op enige wettelijke uitkering is ontslagen uit een betrekking bij een school voor voortgezet onderwijs
	a. bouwkunde	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2a	zie de algemene opmerking
	b. bouwtechniek	praktische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2a	zie de algemene opmerking
	c. consumptieve techniek I	theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek, van het banketbakken, het brood-banketbakken en het koken en serveren	2a	zie de algemene opmerking
	d. consumptieve techniek II	praktische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek, van het banketbakken, het brood-banketbakken en het koken en serveren	2a	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	e. elektrotechniek	theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2a	zie de algemene opmerking
	f. praktijk elektrotechniek	praktische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2a	zie de algemene opmerking
	g. grafische techniek I	theoretisch-technische vakken op het gebied van de grafische techniek	2a	zie de algemene opmerking
	h. grafische techniek II	praktische vakken op het gebied van de grafische techniek	2a	zie de algemene opmerking zie de algemene
	i. installatietechniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	1	zie de algemene opmerking
	j. mechanische techniek	praktische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	2a	zie de algemene opmerking
	k. motorvoertuigen-techniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuigen-techniek	2a	zie de algemene opmerking
	l. natuurkunde	natuurkunde	2a	
	m. werktuigbouw-kunde	theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	2a	zie de algemene opmerking
	n. wiskunde	wiskunde (w.o. statistiek)	2a	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
10.5	<p>I. diploma van de lerarenopleiding tweedegraads beroepsonderwijs, uitgereikt door een van de scholen uitgaande van het Nederlands Genootschap tot Opleiding van Leraren voor het Beroepsonderwijs (NGOLB) (tevens zijnde bewijs van voldoende pedagogische en didactische voorbereiding)</p> <p>II. akte van bekwaamheid van de tweede graad, uitgereikt door het instituut voor de opleiding van leraren te Eindhoven, dat uit de openbare kas bekostigd wordt krachtens de Experimentenwet onderwijs</p>			
	<p>a.</p> <p>1. Werktuigbouwkunde I</p> <p>2. werktuigbouwkunde II</p>	<p>theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde</p>	2	<p>1. voor zover deze vakken geen directe relatie hebben met de vervaardiging van de werkstukken;</p> <p>2. de opmerking vermeld onder 1 geldt niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 tot 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.</p>
	<p>b.</p> <p>1. mechanische techniek I</p> <p>2. mechanische techniek II</p>	<p>praktische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde</p>	1	
		<p>theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde</p>	2	<p>1. voor zover deze vakken directe relatie hebben met de vervaardiging van werkstukken;</p> <p>2. de opmerking vermeld onder 1 geldt niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 tot 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden</p>

				is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
	c. 1. bouwkunde I 2. bouwkunde II	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	1. voor zover deze vakken geen directe relatie hebben met de uitvoering van bouwconstructies; 2. de opmerking onder 1 geldt niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 tot 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
	d. 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II	praktische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	1. voor zover deze vakken directe relatie hebben met de uitvoering van bouwconstructies; 2. de opmerking vermeld onder 1 geldt niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid gedurende de periode van 1 januari 1982 tot 1 januari 1987 op grond van dit bewijs als leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs.
	e. 1. motorvoertuig-techniek I 2. motorvoertuig-techniek II	praktische vakken op het gebied van de motorvoertuig-techniek	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuig-techniek	2	
	f. 1. schilderen I 2. schilderen II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het schilderen	1	
	g. 1. elektrotechniek I 2. elektrotechniek II	praktische vakken op het gebied van de elektrotechniek	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	h. 1. brood- en banketbakken I 2. brood- en banketbakken II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek, van het banketbakken en van het brood-banketbakken	1	
	i. 1. koken en serveren I 2. koken en serveren II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek en van het koken en serveren	1	
	j. 1. grafische techniek I 2. grafische techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de grafische techniek	1	
	k. 1. wiskunde	wiskunde (w.o. statistiek)	2	
	2. natuurkunde	natuurkunde	2	
10.6	I. diploma van de lerarenopleiding derdegraads beroepsonderwijs, uitgereikt door een van de scholen uitgaande van het Nederlands Genootschap tot Opleiding van Leraren voor het Beroepsonderwijs (NGOLB) (tevens zijnde bewijs van voldoende pedagogische en didactische voorbereiding)			Algemene opmerking: 1. de bevoegdheid geldt niet voor het b.b.o. 2. de opmerking onder 1 geldt niet indien de bezitter van het bewijs van bekwaamheid: a. tussen 1 maart 1984 en 1 maart 1989 op grond van dit bewijs als directeur, adjunct-directeur of leraar verbonden is geweest aan een school voor voortgezet onderwijs, of b. tussen 1 maart 1979 en 1 maart 1989 op grond van dit bewijs als directeur, adjunct-directeur of leraar met recht op enige wettelijke uitkering is ontslagen uit een betrekking bij een school voor voortgezet onderwijs

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	II. akte van bekwaamheid van de derde graad, uitgereikt door het instituut voor de opleiding van leraren te Eindhoven, dat uit de openbare kas bekostigd wordt krachtens de Experimentenwet onderwijs			
	a. 1. mechanische techniek I 2. mechanische techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	2a	zie de algemene opmerking
	b. 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2a	zie de algemene opmerking
	c. 1. motorvoertuig-techniek I 2. motorvoertuig-techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuig-techniek	2a	zie de algemene opmerking
	d. 1. elektrotechniek I 2. elektrotechniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2a	zie de algemene opmerking
	e. 1. installatietechniek I 2. installatietechniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	2a	zie de algemene opmerking
	f. 1. consumptieve techniek I 2. consumptieve techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek, van het banketbakken, het brood-banketbakken en het koken en serveren	2a	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	g. 1. grafische techniek I 2. grafische techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de grafische techniek	2a	zie de algemene opmerking
	h. 1. wiskunde	wiskunde (w.o. statistiek)	2a	
	2. natuurkunde	natuurkunde	2a	
10.7	Diploma van de lerarenopleiding derdegraads beroepsonderwijs volgens de 4-jarige in 1983 ingevoerde structuur, uitgereikt door een van de scholen uitgaande van het Nederlands Genootschap tot Opleiding van leraren voor het beroepsonderwijs (NGOLB) (tevens zijnde bewijs van voldoende pedagogische en didactische voorbereiding).			Algemene opmerking 1. De bevoegdheid geldt niet voor cursussen voor algemeen en op het beroep gericht onderwijs in het kader van het leerlingwezen indien het diploma is behaald na 1 april 1987; 2. De opmerking vermeld onder 1 geldt niet indien: a. de bezitter van het diploma blijkt een verklaring van het NGOLB vóór 1 april 1987 bij een van de scholen van het NGOLB als leerling/student stond ingeschreven; èn b. De bezitter van het diploma blijkt een verklaring van het desbetreffende bevoegd gezag vóór 1 april 1987 als leraar verbonden was aan hetzij een school waaraan algemeen en op het beroep gericht onderwijs wordt gegeven als bedoeld in de Wet op het leerlingwezen , hetzij een instituut waaraan nieuw vervolgberoepsonderwijs wordt gegeven, hetzij een instituut waaraan deeltijd vervolgberoepsonderwijs wordt gegeven dan wel vóór 1 april 1987 met recht op enige wettelijke uitkering is ontslagen uit een betrekking als leraar aan hetzij een school waaraan algemeen en op het beroep gericht onderwijs wordt gegeven als bedoeld in de Wet op het leerlingwezen, hetzij een instituut waaraan nieuw vervolgberoepsonderwijs wordt gegeven, hetzij een instituut waaraan deeltijd vervolgberoepsonderwijs wordt

				gegeven.
--	--	--	--	----------

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	a 1. mechanische techniek I 2. mechanische techniek II met als differentiatie verspanende technieken	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek/werktuigbouwkunde en van de verspanende technieken (w.o. metaalbewerken, fijnmetaalbewerken)	2a	zie de algemene opmerking
	b 1. mechanische techniek I 2. mechanische techniek II met als differentiatie niet-verspanende technieken	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek/werktuigbouwkunde en van de niet-verspanende technieken (w.o. constructiebankwerken, lassen)	2a	zie de algemene opmerking
	C 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II met als differentiatie fijnhoutbewerken	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek/bouwkunde en van het meubelmaken/fijnhoutbewerken/machinaal houtbewerken	2a	zie de algemene opmerking
	d 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II met als differentiatie timmeren	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek/bouwkunde en van het timmeren/machinaal houtbewerken	2a	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	e 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II met als differentiatie metselen en stucadoren.	praktische- en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek/ bouwkunde en van het metselen en stucadoren	2a	zie de algemene opmerking
	f 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II met als differentiatie schilderen	praktische- en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek/ bouwkunde en van het schilderen	2a	zie de algemene opmerking
	g 1. motorvoertuigentechniek I 2. motorvoertuigentechniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuigentechniek	2a	zie de algemene opmerking
	h 1. electrotechniek I 2. electrotechniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de electrotechniek	2a	zie de algemene opmerking
	I 1. installatietechniek I 2. installatietechniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	2a	zie de algemene opmerking
	j 1. consumptieve techniek I 2. consumptieve techniek II met differentiatie brood- en banketbakken	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek en van het brood-banketbakken en banketbakken	2a	zie de algemene opmerking
	k 1. consumptieve techniek I 2. consumptieve techniek II met differentiatie koken en serveren	practische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek en van het koken en serveren	2a	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	I 1. grafische techniek I 2. grafische techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de grafische techniek	2a	zie de algemene opmerking bij 10.6
10.8	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de uit de studierichtingsdelen I en II samengestelde vierjarige deeltijdse studierichting opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad (waarvan de inhoud niet mede is gericht op het geven van middelbaar beroepsonderwijs dan wel algemeen en op het beroep gericht onderwijs in het kader van het leerlingwezen)			Algemene opmerking: 1. de bevoegdheid geldt niet voor cursussen voor algemeen en op het beroep gericht onderwijs in het kader van het leerlingwezen 2. de opmerking vermeld onder 1 geldt niet indien: a. de bezitter van het diploma blijkt een verklaring van het NGOLB vóór 1 april 1987 bij een van de scholen van het NGOLB als leerling/student stond ingeschreven èn b. de bezitter van het diploma blijkt een verklaring van het desbetreffende bevoegd gezag vóór 1 april 1987 als leraar verbonden was aan hetzij een school waaraan algemeen en op het beroep gericht onderwijs wordt gegeven als bedoeld in de Wet op het leerlingwezen, hetzij een instituut waaraan nieuw vervolg/beroeps-onderwijs wordt gegeven, hetzij een instituut waaraan deeltijd vervolg/beroeps-onderwijs wordt gegeven danwel vóór 1 april 1987 met recht op enige wettelijke uitkering is ontslagen uit een betrekking als leraar aan hetzij een school waaraan algemeen en op het beroep gericht onderwijs wordt gegeven als bedoeld in de Wet op het leerlingwezen, hetzij een instituut waaraan nieuw vervolg/beroeps-onderwijs wordt gegeven, hetzij een instituut waaraan deeltijd vervolg/beroeps-onderwijs wordt gegeven.

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	a. 1. mechanische techniek I 2. mechanische techniek II met als afstudeerrichting verspanende technieken	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek/werktuigbouwkunde en van de verspanende technieken (w.o. metaalbewerken, fijnmetaalbewerken)	2a	zie de algemene opmerking
	b. 1. mechanische techniek I 2. mechanische techniek II met als afstudeerrichting niet- verspanende technieken	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene mechanische techniek/werktuigbouwkunde en van de niet-verspanende technieken (w.o. constructiebankwerken, lassen)	2a	zie de algemene opmerking
	c. 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II met als afstudeerrichting fijnhoutbewerken	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek/bouwkunde en van meubelmaken/fijnhoutbewerken/machinaal houtbewerken	2a	zie de algemene opmerking
	d. 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II met als afstudeerrichting timmeren	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek/bouwkunde en van het timmeren/machinaal houtbewerken	2a	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	e 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II met als afstudeerrichting metselen en stucadoren	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek/ bouwkunde en van het metselen en stucadoren	2a	zie de algemene opmerking
	f. 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II met als afstudeerrichting schilderen	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene bouwtechniek/ bouwkunde en van het schilderen	2a	zie de algemene opmerking
	g. 1. motorvoertuig-techniek I 2. motorvoertuig-techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuig-techniek	2a	zie de algemene opmerking
	h. 1. electrotechniek I 2. electrotechniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de electrotechniek	2a	zie de algemene opmerking
	i. 1. installatietechniek I 2. installatietechniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	2a	zie de algemene opmerking
	j. 1. consumptieve techniek I 2. consumptieve techniek II met als afstudeerrichting brood- en banketbakken	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek en van het brood- banketbakken en banketbakken	2a	zie de algemene opmerking
	k. 1. consumptieve techniek I 2. consumptieve techniek II met als afstudeerrichting koken en serveren	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek en van het koken en serveren	2a	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	l. 1. grafische techniek I 2. grafische techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de grafische techniek	2a	zie de algemene opmerking bij 10.6
10.9	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de uit de studierichtingsdelen I en II samengestelde tweejarige deeltijdse studierichting opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad (waarvan de inhoud mede is gericht op het geven van middelbaar beroepsonderwijs)			
	a. 1. bouwtechniek I 2. bouwtechniek II	praktische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	voorzover deze vakken directe relatie hebben met de uitvoering van bouwconstructies
	b. 1. mechanische techniek I 2. mechanische techniek II	praktische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2	voorzover deze vakken directe relatie hebben met de vervaardiging van werkstukken
	c. 1. schilderen I 2. schilderen II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het schilderen	1	
	d. 1. motorvoertuig-techniek I 2. motorvoertuig-techniek II	praktische vakken op het gebied van de motorvoertuig-techniek	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuigen-techniek	2	
	e. 1. electrotechniek I 2. electrotechniek II	praktische vakken op het gebied van de electrotechniek	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de electrotechniek	2	
	f. 1. grafische techniek I 2. grafische techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de grafische techniek	1	
	h 1. koken en serveren I 2. koken en serveren II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek en van het koken en serveren	1	
	i. 1. brood- en banketbakken I 2. brood- en banketbakken II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de algemene consumptieve techniek, van het banketbakken en van het brood-banketbakken	1	
10.10	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding: getuigschrift hoger			Algemene opmerking: voor de bevoegdheid voor de praktische en voor de theoretisch-technische vakken is vereist dat de bezitter na het behalen van het getuigschrift ten minste drie jaren in de praktijk is werkzaam geweest in de betreffende vakrichting.
	a. elektrotechniek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	b. werktuigbouwkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2	zie de algemene opmerking
	c. vliegtuigbouwkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de vliegtuigbouwkunde	2	zie de algemene opmerking
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2	idem
	d. scheepsbouwkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepsbouwkunde	2	zie de algemene opmerking
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2	idem
	e. metaalkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de metaalkunde	2	zie de algemene opmerking
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2	idem
	f. autotechniek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuig-techniek	2	zie de algemene opmerking
	g. civiele techniek + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de weg- en waterbouwkunde	2	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	h. landmeetkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de landmeetkunde	2	zie de algemene opmerking
	i. bouwkunde + p.d.	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	zie de algemene opmerking
	j. chemische technologie + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de chemische technologie	2	zie de algemene opmerking
	k. technische natuurkunde	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de fysische techniek	2	zie de algemene opmerking
	l. bouwtechnische bedrijfskunde	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	zie de algemene opmerking
	m. commerciële confectietechniek	theoretisch-technische vakken 2 op het gebied van de confectietechniek	2	zie de algemene opmerking
10.11	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding van de tweede fase voor:			
	a. beroepen op het terrein van architectuur	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	1	zie de opmerkingen 1, 2 en 3 bij 1.26 (bij de theoretisch-technische vakken)
	b. beroepen op het terrein van stedenbouw	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	1	zie de opmerkingen 1, 2 en 3 bij 1.26 (bij de theoretisch-technische vakken)
	c. beroepen op het terrein van landschapsarchitectuur	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	1	zie de opmerkingen 1, 2 en 3 bij 1.26 (bij de theoretisch-technische vakken)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
10.12	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de éénjarige deeltijdse studierichting opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad waarvan de inhoud mede is gericht op het geven van algemeen en op het beroep gericht onderwijs in het kader van het leerlingwezen (b.b.o.) in :			
	a. 1. energietechniek I	vakleer energietechniek	2	uitsluitend voor het b.b.o.
	a. 2. energietechniek II	praktische vakken op het gebied van de energietechniek	2	
	b. 1. bankwerken/ machinaal verspanen I	vakleer bankwerken/ machinaal verspanen	2	uitsluitend voor het b.b.o.
	b. 2. bankwerken/ machinaal verspanen II	praktische vakken op het gebied van het bankwerken/ machinaal verspanen	2	
	c. 1. timmeren/ machinaal houtbewerken I	vakleer timmeren/ machinaal houtbewerken	2	uitsluitend voor het b.b.o.
	c. 2. timmeren/ machinaal houtbewerken II	praktische vakken op het gebied van het timmeren /machinaal houtbewerken	2	
	d. 1. constructie- en apparatenbouw I	vakleer constructie- en apparatenbouw	2	uitsluitend voor het b.b.o.
	d. 2. constructie- en apparatenbouw II	praktische vakken op het gebied van de constructie en apparatenbouw	2	
	e. 1. installatietechniek I	vakleer installatietechniek	2	uitsluitend voor het b.b.o.

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	e. 2. installatietechniek II	praktische vakken op het gebied van de installatietechniek	2	
	f. 1. koken en serveren I	vakleer koken en serveren	2	uitsluitend voor het b.b.o.
	f. 2. koken en serveren II	praktische vakken op het gebied van het koken en serveren	2	
	g. 1. metselen, stucadoren en tegelzetten I	vakleer metselen, stucadoren en tegelzetten	2	uitsluitend voor het b.b.o.
	g. 2. metselen, stucadoren en tegelzetten II	praktische vakken op het gebied van het metselen, stucadoren en tegelzetten	2	
	h. 1. motorvoertuigenherstellen I	vakleer motorvoertuigenherstellen	2	uitsluitend voor het b.b.o.
	h. 2. motorvoertuigenherstellen II	praktische vakken op het gebied van de motorvoertuigentechniek	2	
10.13	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad (t.b.v. het v.b.o.) in:			
	a. bouwtechniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek	2	
	b. consumptieve techniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de consumptieve techniek	2	
	c. elektrotechniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	d. grafische techniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de grafische techniek	2	
	e. installatietechniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	2	
	f. mechanische techniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied de van de mechanische techniek	2	
	g. motorvoertuigen-techniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuigen-techniek	2	
10.14	getuigschrift van de tweedegraads omscholingscursus voor metalektró	intrasectoraal programma metalektró	2	de bezitter van het getuigschrift is alleen bevoegd indien hij tevens bevoegd is voor het afdelingsvak elektrotechniek of het afdelingsvak metaaltechniek
10.15	getuigschrift van de tweedegraads omscholingscursus instalelektró	intrasectoraal programma instalelektró	2	de bezitter van het getuigschrift is alleen bevoegd indien hij tevens bevoegd is voor het afdelingsvak installatietechniek of het afdelingsvak elektrotechniek
10.16	getuigschrift van de tweedegraads omscholingscursus zorg en welzijn	intrasectoraal programma zorg en welzijn	2	de bezitter van het getuigschrift is alleen bevoegd indien hij tevens bevoegd is voor het afdelingsvak uiterlijke verzorging
10.17	getuigschrift van de tweedegraads omscholingscursus handel en administratie	intrasectoraal programma handel en administratie	2	de bezitter van het getuigschrift is alleen bevoegd indien hij tevens bevoegd is voor het vak mode en commercie.
10.18	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in:			

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	a. bouwkunde I en II	theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	
	b. bouwtechniek I en II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de bouwtechniek/ bouwkunde	2	
	c. consumptieve techniek I en II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de consumptieve techniek	2	
	d. elektrotechniek I en II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektrotechniek	2	
	e. grafische techniek I en II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de grafische techniek	2	
	f. installatietechniek I en II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de installatietechniek	2	
	g. mechanische techniek I en II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek	2	
	h. motorvoertuigen-techniek I en II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de motorvoertuigen-techniek	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	i. werktuigbouwkunde I en II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de werktuigbouwkunde /mechanische techniek	2	

6.12 11 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op het gebied van de laboratoriumtechniek

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
11.1	getuigschrift of diploma HBO-B opleiding van het laboratorium-onderwijs of daarmee overeenkomend ouder diploma			Algemene opmerking: voor de bevoegdheid voor de praktische en theoretisch-technische vakken (en, voor zover van toepassing, natuurkunde, scheikunde en biologie) is vereist, dat de bezitter na het behalen van het getuigschrift/diploma ten minste drie jaren in de praktijk is werkzaam geweest in de desbetreffende vakrichting
	a. chemische afdeling HBO-B + p.d. of: · diploma B wet. chem. analist KNCV/SAL + p.d. · diploma scheik. lab. assistent SAL + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de chemische laboratorium-techniek	2	zie de algemene opmerking
	· diploma biochem. lab. assistent SAL + p.d.	scheikunde	2	zie de algemene opmerking; bovendien geldt de bevoegdheid alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht.
	· diploma org. chem. lab. assistent SAL + p.d.			
	b. medische afdeling HBO-B + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de medische laboratorium-techniek (w.o. anatomie en fysiologie)	2	zie de algemene opmerking

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		scheikunde	2	zie de algemene opmerking; bovendien geldt de bevoegdheid alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht
	c. fysische afdeling HBO-B + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de fysische techniek	2	zie de algemene opmerking
		natuurkunde	2	zie de algemene opmerking; bovendien geldt de bevoegdheid alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht
	d. botanische/zoölogische afdeling HBO-B + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de biologische laboratorium-techniek (w.o. anatomie, fysiologie)	2	zie de algemene opmerking
		biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	2	zie de algemene opmerking; bovendien geldt de bevoegdheid alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht
11.2	diploma van de lerarenopleiding tweedegraads beroepsonderwijs op het gebied van de laboratoriumtechniek, uitgereikt door een van de scholen uitgaande van het Nederlands Genootschap tot Opleiding van Leraren voor het Beroepsonderwijs (NGOLB)			

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	a. chemische laboratoriumtechniek + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de chemische laboratoriumtechniek	2	
	b. medisch-biologische laboratoriumtechniek + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de medische en de biologische laboratoriumtechniek (w.o. anatomie, fysiologie)	2	
11.3	diploma hoger natuurwetenschappelijk onderwijs + p.d.	praktisch-technische en theoretisch-technische vakken in de vakrichting van het diploma	2	zie de algemene opmerking bij nr. 11.1
11.4	diploma hoger laboratoriumonderwijs (nieuwe structuur) + p.d.	praktisch-technische en theoretisch-technische vakken in de vakrichting van het diploma	2	zie de algemene opmerking bij nr. 11.1
11.5	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de tweejarige deeltijdse opleiding van de tweede fase tot tweedegraads leraar voortgezet onderwijs in:			
	a. chemische laboratoriumtechniek + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de chemische laboratoriumtechniek	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	b. medische- biologische laboratoriumtechniek + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de medische en biologische laboratorium-techniek (w.o. anatomie, fysiologie)	2	
11.6	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de vierjarige voltijdse, dan wel vijfjarige deeltijdse studierichting:			
	a. chemische laboratoriumopleiding + p.d.	praktisch-technische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de chemische laboratorium-techniek	2	zie de algemene opmerking bij nr. 11.1
	b. medische laboratoriumopleiding + p.d.	praktisch-technische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de medische laboratorium-techniek (w.o. anatomie, fysiologie)	2	zie de algemene opmerking bij nr. 11.1
	c. biologische laboratoriumopleiding + p.d.	praktisch-technische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de biologische laboratorium-techniek (w.o. anatomie, fysiologie).	2	zie de algemene opmerking bij nr. 11.1

6.13 12 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op nautisch gebied

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
12.1	diploma of bewijs, behaald op grond van het met gunstig gevolg afgelegd examen voor:			algemene opmerking: het p.d. is niet vereist indien de bezitter reeds voor 1 augustus 1968 in het voortgezet onderwijs werkzaam was
	a. derde stuurman GHV + p.d.	praktische oefeningen op nautisch gebied	1	indien ten minste twee dienstjaren als derde stuurman
	b. tweede stuurman GHV + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde en het zeemanschap	2	
	c. eerste stuurman GHV + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde en het zeemanschap	2a	
		wiskunde	2	alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht; bovendien geldt de bevoegdheid alleen voor scholen voor lto
12.2	diploma van scheepswerktuigkundige:			algemene opmerking: het p.d. is niet vereist indien de bezitter reeds voor 1 augustus 1968 in het voortgezet onderwijs werkzaam was
	a. diploma B + p.d.	praktische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	2	
	b. diploma C + p.d.	praktische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	2	
12.3	certificaat scheepsradiotelegrafist eerste klasse of algemeen certificaat scheepsradio-telegrafist, afgegeven door of namens de directeur-generaal van de P.T.T. + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de radiokunde	1	indien de bezitter ten minste drie jaren als scheepsradio-officier werkzaam is geweest na het behalen van het certificaat eerste klasse of het algemeen certificaat
12.4	diploma van een uit 's Rijks kas bekostigde hogere zeevaartschool:			
	a. afdeling navigatie + p.d.	praktische oefeningen op nautisch gebied	1	indien de bezitter na het behalen van het diploma ten minste drie jaren in de praktijk werkzaam is geweest
		praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde en het zeemanschap	2	idem
	b. afdeling scheepswerktuigkunde + p.d.	praktische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	1	indien de bezitter na het behalen van het diploma ten minste drie jaren in de praktijk werkzaam is geweest
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	2	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/ werktuigbouwkunde	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
12.5	diploma van de uit 's Rijks kas bekostigde lerarenopleiding uitgaande van de Vereniging "Cornelis Douwes" te Amsterdam:			
	a. scheepswerktuigkunde + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepsbouwkunde en van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2	
		wiskunde	1	indien het diploma is behaald op of na 1 januari 1976
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)
	b. zeemanschap + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het zeemanschap	1	
		wiskunde	1	indien het diploma is behaald op of na 1 januari 1976
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)
	c. zeevaartkunde + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde	1	
		wiskunde	1	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	d. radiokunde + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de radiokunde	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de elektro-techniek	2	
		wiskunde	1	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)
12.6	diploma van de uit 's Rijks kas bekostigde tweedegraads part-time lerarenopleiding uitgaande van de Vereniging "Cornelis Douwes" te Amsterdam:			
	a. navigatie	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde	2	
	b. scheepsbedrijfsvoering	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het zeemanschap	2	
	c. scheepswerktuigkunde	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	2	
12.7	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de vierjarige voltijdse studierichting:			
	a. navigatie + p.d.	praktische oefeningen op nautisch gebied	1	indien de bezitter na het behalen van het getuigschrift ten minste drie jaren in de praktijk werkzaam is geweest

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde en het zeemanschap	2	idem
	b. scheepswerktuigkunde + p.d.	praktische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	1	indien de bezitter na het behalen van het getuigschrift ten minste drie jaren in de praktijk werkzaam is geweest
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	2	idem
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2	idem
	c. maritiem officier + p.d.	praktische vakken op het gebied van de maritieme techniek	1	idem
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de maritieme techniek	2	idem
12.8	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de samengestelde éénjarige deeltijdse opleiding van de tweede fase:			
	a. leraar nautisch onderwijs van de tweede graad in navigatie	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde	2	
	b. leraar nautisch onderwijs van de tweede graad om scheepsbedrijfsvoering	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het zeemanschap	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	c. leraar nautisch onderwijs van de tweede graad in scheepswerktuigkunde	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde		
12.9	Getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de samengestelde vijfjarige deeltijdse opleiding van de tweede fase:			
	a. leraar nautisch onderwijs van de eerste graad in zeemanschap + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van het zeemanschap	1	
		wiskunde (w.o. statistiek)	1	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)
	b. leraar nautisch onderwijs van de eerste graad in zeevaartkunde + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde	1	
		wiskunde (w.o. statistiek)	1	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)
	c. leraar nautisch onderwijs van de eerste graad in scheepswerktuigkunde + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepsbouwkunde en van de mechanische techniek/werktuigbouwkunde	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	Vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		wiskunde (w.o. statistiek)	1	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lto en mto (incl. nautisch onderwijs)
	d. leraar nautisch onderwijs van de eerste graad in radiokunde + p.d.	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de radiokunde	1	
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de electrotechniek	2	
		wiskunde (w.o. statistiek)	1	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor l.t.o. en m.t.o. (incl. nautisch onderwijs)

6.14 13 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op agrarisch gebied

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	Vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
13.1	akte m.o. landbouwkunde	praktische en theoretisch-technische vakken op agrarisch gebied	1	
		wiskunde (w.o. statistiek)	2	alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht -deze voorwaarde geldt niet voor het landbouwonderwijs- ; bovendien geldt de bevoegdheid niet voor scholen voor vwo en havo
		natuurkunde	2	idem
		scheikunde	2	idem
		biologie	2	idem

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	Vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
13.2	akte van bekwaamheid tot het geven van lager landbouwonderwijs (L I)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking en van de dierenhouderij en verwerking	2	met uitzondering van het middelbaar landbouwonderwijs
		biologie	2a	tevens voor scholen voor mdgo
		scheikunde	2a	idem
		natuurkunde	2a	idem
		wiskunde (w.o. statistiek)	2a	alleen voor scholen voor lager landbouwonderwijs
		aardrijkskunde	2a	idem
		agrarische economie	2a	idem
13.3	akte van bekwaamheid tot het geven van lager tuinbouwonderwijs (L II)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking	2	met uitzondering van het middelbaar landbouwonderwijs
		biologie	2a	tevens voor scholen voor mdgo
		scheikunde	2a	idem
		natuurkunde	2a	idem
		wiskunde (w.o. statistiek)	2a	alleen voor scholen voor lager landbouwonderwijs
		aardrijkskunde	2a	idem
		agrarische economie	2a	idem
13.4	akte van bekwaamheid tot het geven van lager landbouwpraktijkonderwijs in de richting akker- en weidebouw (L III)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking	2	met uitzondering van het middelbaar landbouwonderwijs
13.5	akte van bekwaamheid tot het geven van lager landbouwpraktijkonderwijs in de richting veeteelt (L IV)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de dierenhouderij en verwerking	2	met uitzondering van het middelbaar landbouwonderwijs

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
13.6	akte van bekwaamheid tot het geven van lager tuinbouw- en tuinbouwpraktijkonderwijs (L V) of getuigschrift van tuinbouwvakonderwijzer	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking	2	voor het middelbaar landbouwonderwijs is de bevoegdheid beperkt tot de praktische vakken op het gebied van de tuinbouw voor de desbetreffende teeltrichting
13.7	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in landbouwtechnologie (L VI)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de levensmiddelen-technologie	2	met uitzondering van het middelbaar landbouwonderwijs
		praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking en van de dierenhouderij en verwerking	2	met uitzondering van het middelbaar landbouwonderwijs
		biologie	2a	tevens voor scholen voor mgdo
		scheikunde	2a	idem
		natuurkunde	2a	idem
		wiskunde (w.o. statistiek)	2a	alleen voor scholen voor lager landbouwonderwijs
		aardrijkskunde	2a	idem
		agrarische economie	2a	idem
13.8	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in: c. tropische landbouw (L VII) b. bosbouw (L VIII)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking	2	met uitzondering van het middelbaar landbouwonderwijs: voor de akte L VIII (tropische landbouw) geldt de bevoegdheid verder alleen indien de desbetreffende bijscholing in het kader van de "verbreding vakrichtingen" met succes is gevolgd
		biologie	2a	tevens voor scholen voor mdgo
		scheikunde	2a	idem
		natuurkunde	2a	idem
		wiskunde (w.o. statistiek)	2a	alleen voor scholen voor lager landbouwonderwijs
		aardrijkskunde	2a	idem
		agrarische economie	2a	idem

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
13.9	akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in cultuurtechniek (L IX)	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de cultuurtechniek	2	met uitzondering van het middelbaar landbouwonderwijs
		biologie	2a	tevens voor scholen voor mdgo
		scheikunde	2a	idem
		natuurkunde	2a	idem
		wiskunde (w.o. statistiek)	2a	alleen voor scholen voor lager landbouwonderwijs
		aardrijkskunde	2a	idem
		agrarische economie	2a	idem
13.10	akte van bekwaamheid tot het geven van onderwijs in:			
	a. agrarische economie	agrarische economie	2	
	b. landbouwtechniek	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de agrarische techniek (w.o. landbouwwerktuigkunde)	2	
	c. veeteeltkunde	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de dierenhouderij en verwerking	2	
	d. akker- en weidebouwkunde	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de akker- en weidebouw	2	
	e. tuinbouwkunde	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de tuinbouw	2	
13.11	diploma agrarische economie B, behaald in de periode 1978-1979	agrarische economie	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
13.12	diploma landbouwtechniek B, behaald in de periode 1978-1979	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de agrarische techniek (w.o. landbouwwerktuigkunde)	1	
13.13	akte van bekwaamheid van de tweede graad, uitgereikt door de uit de openbare kas bekostigde agrarische lerarenopleiding			
	a. 1. plantenteelt en verwerking I 2. plantenteelt en verwerking II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking	2	
		biologie	2a	tevens voor scholen voor middelbaar landbouwonderwijs
		natuurkunde	2a	alleen voor scholen voor lager landbouwonderwijs
		scheikunde	2a	idem
		agrarische economie	2	
	b. 1. veehouderij en verwerking I 2. veehouderij en verwerking II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de dierenhouderij en verwerking	2	
		biologie	2a	
		natuurkunde	2a	alleen voor scholen voor lager landbouwonderwijs
		scheikunde	2	alleen voor scholen voor lager- en middelbaar landbouwonderwijs
		agrarische economie	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	c. 1. agrarische techniek I 2. agrarische techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de agrarische techniek (w.o. landbouwwerktuigkunde)	2	
		biologie	2a	
		natuurkunde	2	alleen voor scholen voor lager- en middelbaar landbouwonderwijs
		agrarische economie	2	
		techniek	2a	alleen voor scholen voor lager landbouwonderwijs
	d. 1. Levensmiddelen-technologie I 2. Levensmiddelen-technologie II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de levensmiddelen-technologie	2	
		scheikunde	2	alleen voor scholen voor lager- en middelbaar landbouwonderwijs
13.14	akte van bekwaamheid van de derde graad, uitgereikt door de uit de openbare kas bekostigde agrarische lerarenopleiding			
	a. 1. plantenteelt en verwerking I 2. plantenteelt en verwerking II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking	2a	
		biologie	2a	
		natuurkunde	2a	alleen voor scholen landbouwonderwijs
		scheikunde	2a	idem
	b. 1. dierenhouderij en verwerking I 2. dierenhouderij en verwerking II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de dierenhouderij en verwerking	2a	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		biologie	2a	
		natuurkunde	2a	alleen voor scholen voor lager voor lager landbouwonderwijs
		scheikunde	2a	idem
	c. 1. agrarische techniek I 2. agrarische techniek II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de agrarische techniek (w.o. landbouw-werktuigkunde)	2a	
		biologie	2a	
		natuurkunde	2a	alleen voor scholen voor lager landbouwonderwijs
		scheikunde	2a	idem
		techniek	2a	alleen voor scholen voor lager landbouwonderwijs
	d. 1. tuinbouw 2. plantenteelt en verwerking II	praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de plantenteelt en verwerking	2a	
13.17	Getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de lerarenopleiding van de tweede graad Educatie omgeving en Kennismanagement voor de groene sector	landbouw en natuurlijke omgeving	2a	
		biologie	2a	
		natuurkunde	2a	
		scheikunde	2a	

6.15 14 Specifieke bewijzen van bekwaamheid op agogisch (andragogisch, pedagogisch) gebied

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
14.1	middelbare akte pedagogiek B, uitgereikt door de Vereniging tot bevordering van de studie der Pedagogiek of de Stichting "Raad van Toezicht, Bijstand en Advies voor de studie der Pedagogiek"	pedagogiek (w.o. algemene didactiek)	1	
		agogie(k)/agologie	1	
		onderwijskunde (w.o. algemene didactiek)	1	
		psychologie	1	
		maatschappijleer	1	1. indien behaald voor 1 augustus 1982: zonder nadere voorwaarden 2. indien behaald op of na 1 augustus 1982: indien de bezitter tevens in het bezit is van de "Verklaring maatschappijleer/maatschappelijke begeleiding" afgegeven door de betrokken examencommissie
14.2	middelbare akte pedagogiek A, uitgereikt door de Vereniging tot bevordering van de studie der Pedagogiek of de Stichting "Raad van Toezicht, Bijstand en Advies voor de studie der Pedagogiek"	pedagogiek (w.o. algemene didactiek)	2	
		agogie(k)	2	
		onderwijskunde (w.o. algemene didactiek)	2	
		psychologie	2	
14.3	getuigschrift of diploma voortgezette agogische beroepsopleiding (voorheen voortgezette opleiding van maatschappelijk werkers)	beroepsgerichte vakken in de vakrichting van het getuigschrift/ diploma overeenkomstig artikel 16 en bijlage IIA	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
		agogie(k)	1	
		andragogie(k)	1	
14.4	I. diploma/getuigschrift van een uit de openbare kas bekostigde sociale academie (voorheen: school voor maatschappelijk werk)	beroepsgerichte vakken in de vakrichting van het getuigschrift/ diploma overeenkomstig artikel 16 en bijlage IIA	2	
	II. diploma van een uit de openbare kas bekostigde cursus voor hogere 2 sociale arbeid of voor hbo- maatschappelijk werk of hbo- arbeidsmarktpolitiek/per soneelsbeleid, uitgaande van de Stichting voor Opleiding tot Sociale Arbeid (SOSA) te Haarlem en van de Katholieke Leergangen te Tilburg	agogie(k)	2	
		andragogie(k)	2	
14.5	diploma van een Academie voor edukatieve arbeid (vroeger: "Mikojelopleiding")	beroepsgerichte vakken in de vakrichting van het diploma overeenkomstig artikel 16 en bijlage IIA	2	
14.6	diploma van een Academie Mens-Arbeid	beroepsgerichte vakken in de vakrichting van het diploma overeenkomstig artikel 16 en bijlage IIA	2	
14.7	diploma van de hogere beroepsopleiding jeugdwelzijnswerk (HBO J)	beroepsgerichte vakken in de vakrichting van het diploma overeenkomstig artikel 16 en bijlage IIA	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
14.8	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de vierjarige voltijdse dan wel deeltijdse studierichting:			
	a. maatschappelijk werk b. opbouwwerk c. cultureel werk d. inrichtingswerk e. personeelswerk f. bejaardenwelzijns- werk g. jeugd welzijns- werk h. creatief-educatief werk i. creatieve therapie j. arbeidsvoorziening k. beroepskeuzewerk	beroepsgerichte vakken in de vakrichting van het getuigschrift overeenkomstig artikel 16 en bijlage IIA	2	
14.9	Getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in	beroepsgerichte vakken in de vakrichting van het getuigschrift overeenkomstig artikel 16 en bijlage IIA	2	
	a. de driejarige deeltijdse studierichting maatschappelijk werk (hbo-mw)			
	b. de tweejarige deeltijdse studierichting arbeidsmarktpolitiek/per- soneelsbeleid (hbo-ap/pb)			
14.10	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de samengestelde opleiding van de tweede fase voortgezette agogische beroepsopleiding met een cursusduur van twee jaar	beroepsgerichte vakken in de vakrichting van het getuigschrift overeenkomstig artikel 16 en bijlage IIA	1	
		agogie(k)	1	
		andragogie(k)	1	

6.16 15 Officieren van landmacht, luchtmacht en marine

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
15.1	Koninklijke Landmacht, opgeleid vóór 1 september 1954 in een volledige opleiding aan de KMA: verbindingdienst, artillerie, genie of technische dienst	wiskunde (w.o. statistiek)	1	alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht
		natuurkunde	1	idem
15.2	Koninklijke Luchtmacht, opgeleid vóór 1 september 1954 in een volledige opleiding aan de KMA			
	a. vliegdienst	wiskunde (w.o. statistiek)	1	alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht
	b. elektrotechnische dienst	wiskunde (w.o. statistiek)	1	idem
		natuurkunde	1	idem
	c. technische dienst	wiskunde (w.o. statistiek)	1	idem
		natuurkunde	1	idem
15.3	Koninklijke Marine			
	a. korps zeeofficieren	praktische oefeningen op nautisch gebied	1	indien tenminste vijf jaren diensttijd als zeeofficier
		praktische en theoretisch-technische vakken op het gebied van de zeevaartkunde en het zeemanschap	2	idem
		wiskunde (w.o. statistiek)	1	de bevoegdheid - die voor scholen voor vwo en havo alleen geldt indien voor 1 september 1954 opgeleid in een volledige opleiding aan het KIM - geldt bovendien alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht
		natuurkunde	1	idem

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	b. korps officieren van de technische dienst	praktische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	1	indien tenminste vijf jaren diensttijd als officier van de technische dienst
		theoretisch-technische vakken op het gebied van de scheepswerktuigkunde	2	idem
		wiskunde (w.o. statistiek)	1	de bevoegdheid - die voor scholen voor vwo en havo alleen geldt indien voor 1 september 1954 opgeleid in een volledige opleiding aan het KIM - geldt bovendien alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht
		natuurkunde	1	idem
	c. korps officieren van de elektrotechnische dienst	wiskunde (w.o. statistiek)	1	idem
		natuurkunde	1	idem
	d. korps officieren-vlieger	wiskunde (w.o. statistiek)	1	idem
		natuurkunde	1	idem

6.17 16 Overige Nederlandse bewijzen van bekwaamheid

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
16.1	staatsdiploma voor leraar in de stenografie, ingesteld bij Koninklijk besluit van 4 augustus 1955 , Stb.366	stenografie Nederlands	1	
	idem, voorzien van de aantekening voor stenografie in Frans, Duits, Engels enz.	stenografie in de desbetreffende vreemde taal	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	Vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
16.2	staatsdiploma voor leraar in het machineschrijven, ingesteld bij Koninklijk besluit van 5 mei 1958, Stb.229	machineschrijven	1	
16.3	staatspraktijkdiploma voor bedrijfsadministratie ("SPD-II") + p.d.	bedrijfseconomie (w.o. statistiek)	2	1. alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht; bovendien geldt de bevoegdheid niet voor scholen voor meao, en voor scholen voor mmo alleen indien de bezitter in het schooljaar 1967-1968 op grond van het diploma onderwijs heeft gegeven aan een opleiding van middelbaar detailhandelonderwijs verbonden aan een school voor detailhandel. 2. de voorwaarden onder opmerking 1 gelden niet voor het cursorisch middenstandsonderwijs
16.4	akte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in de Friese taal uitgereikt voor 1 januari 1955 door de Stichting "De Fryske Akademy"			
	a. akte B	Fries	1	
	b. akte A	Fries	2	indien de bezitter op 31 juli 1968 als bevoegd leraar bij het Kweekschoolonderwijs werkzaam was: ook voor het vierde en vijfde leerjaar van dagscholen voor havo
16.5	diploma voor de volledige akte Fries l.o., uitgereikt voor 1 januari 1957 door de Algemeene Fryske Underrjocht Kommisje	Fries	2	met uitzondering van scholen voor vwo, havo en meao

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
16.6	diploma B (instruakapablo) of diploma S (supera diploma) voor 1 januari 1968 onder rijkstoezicht uitgereikt door de Algemene Nederlandse Esperanto Examencommissie	Esperanto	1	
16.7	I. diploma logopedist, uitgereikt door: <ul style="list-style-type: none"> .. de Vereniging voor Logopaedie en Phoniatrie (spraak- en stemverbetering) .. de Stichting Logopedische Opleidingen .. de ingevolge de WVO bekostigde opleidingen voor logopedie II. diploma uitgereikt door de Vereniging van Spraakleraren III. diploma's A en B doofstommenonderwijs uitgereikt voor 1 januari 1955 door de inrichtingen voor doofstommenonderwijs	logopedie (w.o. spraakverbetering)	1	
16.8	docentendiploma uitgereikt door de minister en het Verbond voor Veilig Verkeer	verkeer	1	
16.9	I. diploma van een school voor kunstonderwijs op het gebied van de beeldende vormgeving (academie voor beeldende kunsten), afdeling publiciteitsvormgeving of grafische vormgeving + p.d. II. getuigschrift van een middelbare kunst- en kunstnijverheidsschool, afdeling publiciteitsvormgeving (of grafische vormgeving), typografische vormgeving, grafisch ontwerpen of een combinatie van die benamingen + p.d.	reclame tekenen	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
16.10	diploma van met goed gevolg afgelegd kerkelijk examen in de Hebreeuwse taal, indien dit diploma het recht geeft om hetzij als bedienaar van de godsdienst, hetzij als godsdienstleraar op te treden	Hebreeuws	1	
16.11	diploma van de uit de openbare kas bekostigde lerarenopleiding tweedegraads verpleegkunde	verpleegkunde (waaronder e.h.b.o.)	2	
		anatomie	2	
		fysiologie	2	
16.12	Getuigschrift van vroedvrouw dan wel verloskundige + p.d.	verloskunde	2	
16.13	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de samengestelde studierichting tweedegraads lerarenopleiding verpleegkunde met een cursusduur van twee jaar	verpleegkunde (waaronder e.h.b.o.)	2	
		anatomie	2	
		fysiologie	2	
16.14	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de studierichting logopedie met een cursusduur van vier jaar	logopedie (w.o. spraakverbetering)	1	
16.15	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van met goed gevolg afgelegd examen in de tenminste vierjarige voltijdse dan wel deeltijdse studierichting publiciteits- c.q. grafische vormgeving + p.d.	reclametekenen	2	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
16.16	getuigschrift van de door de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aangewezen omscholingscursus Culturele en kunstzinnige vorming-1	culturele en kunstzinnige vorming-1	1	de bezitter van het getuigschrift is alleen bevoegd indien hij tevens bevoegd is voor één of meer van de vakken als bedoeld in artikel 11 a voor een soort van onderwijs vallend onder de codering 1.
16.17	getuigschrift hoger beroepsonderwijs van de opleiding leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Esperanto	Esperanto	1	
16.18	getuigschrift van de door de staatssecretaris van onderwijs, cultuur en wetenschappen aangewezen omscholingscursus filosofie	filosofie	1	
16.19	getuigschrift van de door de staatssecretaris van onderwijs, cultuur en wetenschappen aangewezen omscholingscursus informatica	informatica	1	
16.20	diploma van de Vakopleiding Leraar Secretariaatsvakken	machineschrijven/ tekstverwerken	1	Indien behaald vóór 1 augustus 2006 en mits de bezitter tevens in het bezit is van het bijbehorend diploma dan wel getuigschrift van voldoende pedagogische en didactische voorbereiding
		kantoorpraktijk	2	

6.18 17 Buitenlandse - w.o. Nederlands-Antilliaanse - bewijzen van bekwaamheid

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	Vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
17.1	aan de Technische Hochschule te Aken behaald diploma van Diplom-Ingenieur	theoretisch-technische vakken in de vakrichting van het getuigschrift/diploma	1	zie opmerkingen 1, 2 en 3 bij 1.26 (bij de theoretisch-technische vakken)
		wiskunde (w.o. statistiek)	1	alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht, waarbij tevens de voorwaarden genoemd voor de bevoegdheid voor het vak wiskunde onder nr. 1.26 van overeenkomstige toepassing zijn
		natuurkunde	1	alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht, waarbij tevens de voorwaarden genoemd voor de bevoegdheid voor het vak natuurkunde onder nr. 1.26 van overeenkomstige toepassing zijn
		scheikunde	1	alleen voor zover de bezitter voldoet aan de voorwaarden van het in artikel 18 omschreven overgangsrecht, waarbij tevens de voorwaarden genoemd voor de bevoegdheid voor het vak scheikunde onder nr. 1.26 van overeenkomstige toepassing zijn
17.2	Surinaamse onderwijzersakten:			
	a. akte van bekwaamheid als onderwijzer behaald vóór 1 januari 1983 of akte van bekwaamheid van de derde of van de tweede rang behaald vóór 1 januari 1983	als akte van bekwaamheid als onderwijzer, bedoeld in artikel 77 onder a van de wet van 17 augustus 1878, Stb. 127 (zie nr. 3.1)	2a	zie opmerkingen bij 3.1

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	Vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	b. akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer behaald vóór 1 januari 1983 of akte van bekwaamheid als onderwijzer van de eerste rang behaald vóór 1 januari 1983	als akte van bekwaamheid als onderwijzer, bedoeld in artikel 77 onder b van de wet van 17 augustus 1878, Stb. 127 (zie nr. 3.2)	2	zie opmerkingen bij 3.2
	c. akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of als volledig bevoegd onderwijzer, behaald vóór 1 januari 1983	als akte van bekwaamheid als volledig bevoegd onderwijzer, bedoeld in artikel 41 onder b van de Kweekschoolwet en artikel 129 bis van de Lager-onderwijswet 1920 (zie nr. 3.3)	2	zie opmerkingen bij 3.3
17.3	Surinaamse akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in een vak, behaald vóór 1 januari 1983	als overeenkomstige Nederlandse l.o. akte of diploma/verklaring van derde-graadsapplicatie-cursus	2/2a	zie opmerkingen bij het overeenkomstige Nederlandse bewijs van bekwaamheid; voor Surinaamse akte natuurkunde l.o.: zie diploma/verklaring van de derde-graadsapplicatiecursus natuur- en scheikunde (nr. 4.1 onder c)
17.4	Nederlands-Antilliaanse onderwijzersakte:			
	a. akte van bekwaamheid als onderwijzer behaald vóór 1 januari 1964	als akte van bekwaamheid als onderwijzer, bedoeld in artikel 77 onder a van de wet van 17 augustus 1878, Stb. 127 (zie nr. 3.1)	2a	zie opmerkingen bij 3.1
	b. akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer, behaald vóór 1 januari 1964	als akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer, bedoeld in artikel 77 onder b van de wet van 17 augustus 1878, Stb. 127 (zie nr. 3.2)	2	zie opmerkingen bij 3.2

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	Vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
	c. akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of als volledig bevoegd onderwijzer, behaald op of na 1 januari 1964	als akte van bekwaamheid als volledig bevoegd onderwijzer, bedoeld in artikel 41 onder b van de Kweekschoolwet en artikel 129 bis van de Lageronderwijswet 1920 (zie nr. 3.3)	2	zie opmerkingen bij 3.3
17.5	Nederlands-Antilliaanse akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in een vak	als overeenkomstige Nederlandse l.o. akte of diploma/ verklaring van derdegraadsapplicatiecursus	2/2a	zie opmerkingen bij het overeenkomstige Nederlandse bewijs van bekwaamheid
17.6	Nederlands-Antilliaanse akten op het gebied van handvaardigheid/handenarbeid:			
	a. akte van bekwaamheid voor het geven van middelbaar onderwijs in handenarbeid/handvaardigheid, als bedoeld in het Landsbesluit van 25 april 1966, Publikatieblad 1966, nr. 99	handvaardigheid (handenarbeid)	1	
		kunstgeschiedenis	1	
	b. akte van bekwaamheid tot het geven van onderwijs in handenarbeid/handvaardigheid, uitgereikt door de Stichting Scholen Broeders van Dongen vóór 11 mei 1966	handvaardigheid (handenarbeid)	1	
		kunstgeschiedenis	1	

I	II	III	IV	V
nr.	bewijzen van bekwaamheid	Vakken	soorten van onderwijs	opmerkingen
17.7	Belgisch-Nederlandstalig-diploma van geaggregeerde voor het hoger secundair onderwijs, tezamen met licentiaatsdiploma			
	a. Germaanse filologie	hetzij Nederlands, hetzij Duits, hetzij Engels, al naar gelang de taal waarin is gespecialiseerd	1	de bevoegdheid is beperkt tot één van de twee talen waarop het diploma betrekking heeft, nl. de taal die in de licentiaatsstudie als "hoofdvak" kan worden aangemerkt
	b. Romaanse filologie	Frans	1	
	c. geschiedenis	geschiedenis	1	
	d. aardrijkskunde	aardrijkskunde	1	
	e. wiskundige wetenschappen	wiskunde (w.o. statistiek)	1	
	f. natuurkundige wetenschappen	natuurkunde	1	
	g. scheikundige wetenschappen	scheikunde	1	
	h. biologie	biologie (w.o. anatomie, fysiologie)	1	
	i. klassieke filologie	Latijn, Grieks en oude geschiedenis	1	
17.8	Belgisch-Nederlandstalig-diploma van geaggregeerde van het lager technisch onderwijs, afdeling huishoudkunde of landbouwhuishoudkunde	huishoudkunde	1	
		gezondheidskunde	1	
		verzorging	2	

Bijlage II A. Regeling onderwijsbevoegdheid theorie en methoden mdgo

1. *Theorie en methoden van de activiteitenbegeleiding*

1. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.5 (Academie voor educatieve arbeid, vroeger: "Mikojelopleiding"), afdeling creatieve therapie of overeenkomstige specialisatie.
2. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.8.i (getuigschrift hbo creatieve therapie) of overeenkomstige specialisatie.
3. Het bewijs van bekwaamheid nr. 1.29.c (lerarenopleiding ergotherapie).
4. Een ander relevant bewijs van bekwaamheid, diploma of getuigschrift van tenminste h.b.o.-niveau, mits de bezitter beschikt over tenminste drie jaar praktijkervaring in het werkveld, of tevens in het bezit is van het diploma m.b.o.-AT, m.b.o.-AB of m.d.g.o.-AB (of overeenkomstige opleiding).

2. *Theorie en methoden van cultureel werk*

1. De bewijzen van bekwaamheid nrs. 14.3 en 14.4 (voortgezette agogische beroepsopleiding resp. sociale academie), afdeling cultureel werk of daarmee overeenkomstige specialisatie.
2. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.8.c (getuigschrift hbo cultureel werk) en nr. 14.10 (getuigschrift hbo voortgezette agogische beroepsopleiding)
3. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.5 (Academie voor educatieve arbeid, vroeger: "Mikojelopleiding"), afdeling creatief educatief werk, differentiatie cultureel werk of overeenkomstige specialisatie.
4. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.8.h (getuigschrift hbo creatief-educatief werk), differentiatie cultureel werk of overeenkomstige specialisatie.
5. Een ander relevant bewijs van bekwaamheid, diploma of getuigschrift van tenminste h.b.o.-niveau, mits de bezitter beschikt over tenminste drie jaar praktijkervaring in het werkveld, of tevens in het bezit is van het diploma m.b.o.-CW, m.b.o.-SA II (differentiatie cultureel werk) of m.d.g.o.-AW/CW.

3. *Theorie en methoden van (semi-) residentieel werk*

1. Het bewijs van bekwaamheid nr. 5.48 (NXX + p.d.).
2. De bewijzen van bekwaamheid nrs. 14.3 en 14.4 (voortgezette agogische beroepsopleiding resp. sociale academie of overeenkomstige h.b.o.-opleiding SOSA of KL), met specialisatie (orthopedagogisch) inrichtingswerk of daarmee overeenkomende specialisatie.
3. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.8.d (getuigschrift hbo inrichtingswerk), en nr. 14.10 (getuigschrift hbo voortgezette agogische beroepsopleiding)
4. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.5 (Academie voor educatieve arbeid, vroeger: "Mikojelopleiding"), afdeling creatief educatief werk, differentiatie inrichtingswerk of overeenkomstige specialisatie.
5. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.8.h (getuigschrift hbo creatief-educatief werk), differentiatie inrichtingswerk.
6. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.7 (HBO-J).
7. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.8.g (getuigschrift hbo jeugdwelzijnswerk).
8. Een ander relevant bewijs van bekwaamheid, diploma of getuigschrift van tenminste h.b.o.-niveau, mits de bezitter beschikt over tenminste drie jaar praktijkervaring in het werkveld, of tevens in het bezit is van het diploma m.b.o.-IW, m.b.o.-SA II (differentiatie inrichtingswerk) of m.d.g.o.-AW/RW.

4. *Theorie en methoden van arbeidszaken/personeelswerk*

1. De bewijzen van bekwaamheid nrs. 14.3 en 14.4 (voortgezette agogische beroepsopleiding resp. sociale academie of overeenkomstige h.b.o.-opleiding SOSA of KL), met specialisatie personeelswerk danwel arbeidsmarktpolitiek/personeelsbeleid, of daarmee overeenkomende specialisatie.
2. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.8.e (getuigschrift hbo personeelswerk), en nr. 14.9.b (getuigschrift hbo arbeidsmarktpolitiek/personeelsbeleid) en nr. 14.10 (getuigschrift hbo voortgezette agogische beroepsopleiding).
3. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.6 (Academie Mens-Arbeid).

4. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.8.j en nr. 14.8.k (getuigschrift hbo arbeidsvoorziening resp. beroepskeuzewerk).
5. Een ander relevant bewijs van bekwaamheid, diploma of getuigschrift van tenminste h.b.o.-niveau, mits de bezitter beschikt over tenminste drie jaar praktijkervaring in het werkveld, of tevens in het bezit is van het diploma m.b.o.-AP/PB, m.b.o.-SA I (differentiatie arbeidsmarktpolitiek/personeelsbeleid) of m.d.g.o.-SA/AP.

5. *Theorie en methoden van sociale dienstverlening*

1. De bewijzen van bekwaamheid nrs. 14.3 en 14.4 (voortgezette agogisc beroepsopleiding resp. sociale academie of overeenkomstige h.b.o.-opleiding SOSA of KL), met specialisatie maatschappelijk werk of daarmee overeenkomende specialisatie.
2. Het bewijs van bekwaamheid nr. 14.8.a en nr. 14.9.a (getuigschrift hbo maatschappelijk werk resp. hbo-mw) en nr. 14.10 (getuigschrift hbo voortgezette agogische beroepsopleiding)
3. Een ander relevant bewijs van bekwaamheid, diploma of getuigschrift van tenminste h.b.o.-niveau, mits de bezitter beschikt over tenminste drie jaar praktijkervaring in het werkveld, of tevens in het bezit is van het diploma m.b.o.-SD, m.b.o.-SA I (differentiatie sociale dienstverlening) of m.d.g.o.-SA/SD.

6. *Theorie en methoden van sport en bewegen.*

1. De bewijzen van bekwaamheid nrs. 2.37 en 2.38 (MO lichamelijke opvoeding), danwel nr. 2.40 (getuigschrift hbo leraar voortgezet onderwijs eerstegraad in lichamelijke oefening).
2. Het bewijs van bekwaamheid nr. 1.22 (doctoraalgetuigschrift lichamelijke opvoeding), pedagogisch-psychologische richting.

7. *Theorie en methoden van de verzorging.*

1. De bewijzen van bekwaamheid (of overeenkomstige bevoegdheidsverklaringen) die voor de bezitter leiden tot een bevoegdheid - voor het m.d.g.o. - voor een der vakken huishoudkunde, omgangskunde, gezondheidskunde of verpleegkunde.
2. Een ander relevant bewijs van bekwaamheid, diploma of getuigschrift van tenminste h.b.o.-niveau, mits de bezitter beschikt over tenminste drie jaar praktijkervaring in het werkveld, of tevens in het bezit is van het diploma m.b.o.-VZ of m.d.g.o.-VZ, of een ander diploma op het gebied van de gezins-, bejaarden-, kraam- of zieken/gehandicaptenzorg.

Bijlage II B. Vakken die deel hebben uitgemaakt van het kandidaatsexamen in studierichtingen van de Landbouwhogeschool

Zie 1.28 (A, B, C).

	indien het kandidaatsexamen is afgelegd in de genoemde studierichtingen heeft het volgende vak deel uitgemaakt van dat examen:				
	wiskunde	natuurkunde	scheikunde	biologie	algemene economie (w.o. statistiek)
Kandidaats-examen o.g.v. Landbouwhogeschoolstatuut 1935	V		I, II, III, IV, VI, VII, VIII, IX	I, II, III, VI, VII, IX	IV ²⁰⁰⁾ , VIII, XIV
Kandidaats-examen o.g.v. Landbouwhogeschoolstatuut 1956	XI ²⁰¹⁾ , XII	XVII, XVIII	V, XI	I, II, III, IV, V, VI, VII, XIV, XV, XXI	IX, X, XIX, XX, XXII
Kandidaats-examen o.g.v. Academisch Statuut 1963 (na inpassing landbouwhogeschool door besluit van 24-10-1970)	N30 ²⁰²⁾ , N31, N32	N32, N43	N40, N41, N42, N43 B	N10, N11, N12, N13, N14, N15, N20, N33 ²⁰³⁾ , N40, N41, N42, N43, NM40 B	NM10, NM30 NM31, NM40

200) Mits staathuishoudkunde/(algemene) economie deel heeft uitgemaakt van het eigenlijke kandidaatsexamen (dus niet: propedeutisch examen).

201) Door het besluit van 22 augustus 1962 werd het voor hen die zich wilden specialiseren op het gebied van de waterzuivering mogelijk om de vakken "wiskunde" en landmeetkunde (eerste gedeelte) uit het kandidaats-A programma te vervangen door organische scheikunde (eerste gedeelte) en colloïdchemie. In het kandidaats-B programma verviel dan o.a. landmeetkunde (tweede gedeelte) en werd o.a. opgenomen organische scheikunde (tweede gedeelte). Daaruit volgt: wiskunde heeft slechts deel uitgemaakt van het examen als dat vak met die naam (d.w.z. náást het vak "wiskundige verwerking van waarnemingsuitkomsten") deel heeft uitgemaakt van het kandidaatsexamen; scheikunde heeft deel uitgemaakt van het kandidaatsexamen indien organische scheikunde en colloïdchemie deel hebben uitgemaakt van het kandidaatsexamen.

202) Mits tenminste drie onderdelen van de wiskunde deel hebben uitgemaakt van het eigenlijke kandidaatsexamen (dus niet: propedeutisch examen). Als zulke onderdelen gelden o.a.: wiskundige statistiek (niet: toegepaste statistiek), optimaliseringstechnieken, praktische functietheorie, integraaltransformaties en randwaardeproblemen, differentiaalvergelijkingen. De toepassingsgebieden informatica en landmeetkunde gelden hierbij niet als "onderdelen van de wiskunde" die mede in beschouwing kunnen worden genomen.

203) Mits tenminste drie onderdelen van de biologie deel hebben uitgemaakt van het eigenlijke kandidaatsexamen (dus niet: propedeutisch examen). Als zulke onderdelen gelden o.a.: microbiologie, vegetatiekunde, plantenfysiologie, plantensystematiek en -geografie (één vak), oecologie, dierfysiologie.

Bijlage III behorend bij de overgangsregeling bevoegdheden leraren speciaal voortgezet onderwijs voor lom en mlk (voorzijde)

VERKLARING

Bevoegdheid tot het geven van voortgezet onderwijs ingevolge artikel 15a van de Regeling bewijzen van bekwaamheid OWVO²⁰⁴⁾

Het bestuur van .....
(naam van de rechtspersoon)

gevestigd te .....

verklaart dat

Naam: .....

Voornamen: .....

Geboren te: ..... (geboorteplaats)

Op: ..... (geboortedatum)

ingevolge artikel 15a van de Regeling bewijzen van bekwaamheid OWVO de bevoegdheid heeft tot het geven van onderwijs aan het mavo, vbo, praktijkonderwijs, een orthopedagogisch-orthodidactisch centrum als bedoeld in artikel 10h, derde lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs in .....²⁰⁵⁾ van de aan ommezijde genoemde vakken.

Plaats ..... Datum .....

Namens het bestuur voornoemd,

De voorzitter: .....

De secretaris: .....

De belanghebbende verklaart zich hierbij akkoord met deze verklaring:

Wijzigingen in deze verklaring maken de verklaring ongeldig

204) Zie de Overgangsregeling bevoegdheden leraren speciaal voortgezet onderwijs lom en mlk (Uitleg OCenWRegelingen 1998, 24) en de regeling Aanvulling overgangsregeling bevoegdheden leraren speciaal voortgezet onderwijs lom en mlk (Uitleg OCenW-Regelingen 1999, ..).

205) Hier is het aantal vakken in letters ingevuld.

(achterzijde)

De vakken waarvoor ingevolge artikel 15a van de Regeling bewijzen van bekwaamheid OWVO de onderwijsbevoegdheid geldt, zijn ²⁰⁶⁾

	voor de basisvorming	voor alle leerjaren
1. Nederlands	ja/nee	ja/nee
2. Geschiedenis	ja/nee	ja/nee
3. Aardrijkskunde	ja/nee	ja/nee
4. Maatschappijleer	ja/nee	ja/nee
5. Rekenen en wiskunde	ja/nee	ja/nee
6. Muziek	ja/nee	ja/nee
7. Tekenen	ja/nee	ja/nee
8. Handvaardigheid	ja/nee	ja/nee
9. Lichamelijke opvoeding	ja/nee	ja/nee
10. Techniek	ja/nee	ja/nee
11. Verzorging	ja/nee	ja/nee
12. Biologie	ja/nee	ja/nee
13. Engels	ja/nee	ja/nee
14. Handvaardigheid (textiele werkvormen)	ja/nee	ja/nee
15. Verzorging	ja/nee	ja/nee

---

206) De vakken doorhalen waarvoor de bevoegdheid niet geldt. Voor de vakken waarvoor de bevoegdheid wel geldt ja of neen doorhalen.

7 **Bijlage 2. Besluit Onderwijsbevoegdheden W.V.O./O.W.V.O.**

(Tekst geldend op: 31-07-2006)

Besluit van 30 augustus 1985, houdende aanwijzing van bewijzen van bekwaamheid

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Onderwijs en Wetenschappen, mede namens Onze Minister van Landbouw en Visserij, van 4 juni 1985, nr. 6290/3450, centrale directie Wetgeving en Juridische Zaken;

Gelet op artikel 34, tweede, derde en vierde lid en artikel 35, derde, vierde en vijfde lid van de Wet op het voortgezet onderwijs (*Stb.* 1967, 387);

Gehoord de Onderwijsraad (advies van 6 september 1984, ORVII/222T);

De Raad van State gehoord (advies van 11 juli 1985, nr. W05.85.0310/09.5.28);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Onderwijs en Wetenschappen a.i., mede namens Onze Minister van Landbouw en Visserij van 14 augustus 1985, nr. 6598/3450, centrale directie Wetgeving en Juridische Zaken;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel

1. Begripsbepalingen

In dit besluit wordt verstaan onder:

Onze Minister: Onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en, voor wat betreft het landbouwonderwijs, Onze Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;

de wet: de Wet op het voortgezet onderwijs.

Artikel 2. Aanwijzing bewijzen van bekwaamheid

- 1.** De akten van bekwaamheid, diploma's en getuigschriften, vermeld in de bijlage bij dit besluit, worden aangewezen tot bewijs van bekwaamheid.
- 2.** De bewijzen van bekwaamheid van de eerste graad zijn opgenomen in onderdeel I van de bijlage.
- 3.** De bewijzen van bekwaamheid van de tweede graad zijn opgenomen in onderdeel II van de bijlage.
- 4.** Indien aan de aanwijzing voorwaarden als bedoeld in artikel 34, derde lid, van de wet zijn verbonden, zijn deze vermeld in kolom 3 van de onderdelen I en II van de bijlage.
- 5.** In kolom 4 van de onderdelen I en II van de bijlage is aangegeven het vak of de combinatie van vakken waarvoor het bewijs van bekwaamheid geldt.
- 6.** Indien in afwijking van het bepaalde in artikel 35, eerste en tweede lid, van de wet uitbreiding wordt gegeven dan wel beperkingen worden gesteld aan de schoolsoorten waarvoor de aan het bewijs van bekwaamheid verbonden bevoegdheid tot het geven van voortgezet onderwijs geldt, is dit aangegeven in kolom 5 van de onderdelen I en II van de bijlage.

Artikel 3. Vakbenaming

1. Onder de vakken, bedoeld in het vijfde lid van artikel 2, worden mede verstaan de onder een andere benaming aan de scholen verzorgde vakken of onderdelen daarvan, die gezien hun inhoud tot de in kolom 4 van de onderdelen I en II van de bijlage aangegeven vakken gerekend kunnen worden.
2. Onze Minister kan regels geven over de toepassing van het bepaalde in het eerste lid.

Artikel 3a. Tijdelijke afwijking bevoegdheidseisen

De leraar die voor een vak of een combinatie van vakken de bevoegdheid bezit of wordt geacht te bezitten tot het geven van onderwijs in de eerste drie leerjaren van scholen voor hoger algemeen voortgezet onderwijs of voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, mag, zonder de voorafgaande goedkeuring van de inspectie gedurende ten hoogste één schooljaar tevens onderwijs geven in het desbetreffende vak of de desbetreffende combinatie van vakken in de hogere leerjaren van scholen of afdelingen voor hoger algemeen voortgezet onderwijs of voorbereidend wetenschappelijk onderwijs waarvoor hij niet bevoegd is of geacht wordt bevoegd te zijn, mits:

- a. de werkzaamheden waarmee hij is belast binnen zijn betrekkingsovervang in overwegende mate zijn gelegen in de tweedegraads sector, en
- b. het totale aantal lessen dat met toepassing van deze regeling aan de school aan niet bevoegde leraren wordt opgedragen, in het betrokken schooljaar niet groter is dan 5% van het totale aantal lessen dat wordt gegeven in die hogere leerjaren.

Artikel 3b [Vervallen per 01-08-2000]

Artikel 3c [Vervallen per 01-08-2006]

Artikel 3d [Vervallen per 01-08-2003]

Artikel 3e. Tijdelijke afwijkingsbevoegdheid in verband met invoering leerwegen in m.a.v.o. en v.b.o.

- 1.** Indien het bevoegd gezag van een school voor middelbaar algemeen voortgezet onderwijs of voorbereidend beroepsonderwijs vaststelt dat ten gevolge van de invoering van de leerwegen, vakken en intrasectorale programma's, genoemd in de artikelen 10, 10b en 10d, van de wet of de daarmee gepaard gaande herschikking van leerwegen of afdelingen, onderwijs in enig vak of deel van enig vak niet door een daartoe bevoegde leraar kan worden gegeven, kan dat onderwijs met inachtneming van het tweede lid, door het bevoegd gezag gedurende een periode van ten hoogste vier schooljaren worden opgedragen aan een in vaste dienst benoemde leraar die niet over het voor dat vak of deel van dat vak vereiste bewijs van bekwaamheid, bedoeld in artikel 33, eerste lid, van de wet beschikt, doch door het bevoegd gezag tot het geven van onderwijs in dat vak of deel van dat vak bekwaam wordt geacht.
- 2.** Aan het eerste lid wordt uitsluitend toepassing gegeven, indien tussen het bevoegd gezag en de desbetreffende leraar in ieder geval schriftelijk is vastgelegd onder welke voorwaarden en in welke periode betrokkene zich bekwaamt om de voor het vak vereiste onderwijsbevoegdheid te behalen.
- 3.** Het eerste en tweede lid vervallen met ingang van 1 augustus 2005, met dien verstande dat een voor die datum door het bevoegd gezag genomen beslissing op grond van het eerste lid in elk geval voor een periode van ten hoogste vier schooljaren van kracht kan zijn.
- 4.** De leraar, bedoeld in artikel XV, tweede lid, van de Wet van 25 mei 1998 (Stb. 337), die wordt verbonden aan een school voor middelbaar algemeen voortgezet onderwijs, een school voor voorbereidend beroepsonderwijs of een scholengemeenschap waarvan ten minste een school voor middelbaar algemeen voortgezet onderwijs of een school voor voorbereidend beroepsonderwijs deel uitmaakt, kan in overeenstemming met het bevoegd gezag van de school, afstand doen van de onderwijsbevoegdheid voor een of meer vakken die op grond van de artikelen 108 tot en met 114 van de Overgangswet W.V.O. is verkregen voor het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs of voorbereidend beroepsonderwijs. De overeenstemming wordt bereikt vóór het tijdstip, bedoeld in het in de eerste volzin genoemde artikel XV, tweede lid. Aan de eerste volzin wordt uitsluitend toepassing gegeven, indien tussen het bevoegd gezag en de leraar in ieder geval schriftelijk is vastgelegd voor welke vakken van de onderwijsbevoegdheid afstand wordt gedaan.

Artikel 4. Slotbepaling

- 1.** Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen datum. Het koninklijk besluit kan er in voorzien dat dit besluit terugwerkt tot en met 1 april 1985.
- 2.** Dit besluit wordt aangehaald als: Besluit onderwijsbevoegdheden W.V.O./O.V.O.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende bijlage en nota van toelichting in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat daarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

's-Gravenhage, 30 augustus 1985

Beatrix

De Minister van Onderwijs en Wetenschappen,
W. J. Deetman

De Minister van Landbouw en Visserij,
G. J. M. Braks

Uitgegeven de zesentwintigste september 1985

De Minister van Justitie a.i.,
Rietkerk

7.1 Bijlage, onderdeel I. Bewijzen van bekwaamheid van de eerste graad

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3	Kolom 4	Kolom 5
nummer	bewijs van bekwaamheid	voorwaarden aanwijzing tot bewijs van bekwaamheid	vakken waarvoor het bewijs van bekwaamheid geldt	uitbreiding of beperking schoolsoorten waarvoor de onderwijs- bevoegdheid geldt
I.1.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak aardrijkskunde		aardrijkskunde	
I.2.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek voor het vak algemene economie		algemene economie	
I.3.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak bedrijfseconomie		bedrijfseconomie	
I.4.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek voor het vak biologie		biologie	

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3	Kolom 4	Kolom 5
nummer	bewijs van bekwaamheid	voorwaarden aanwijzing tot bewijs van bekwaamheid	vakken waarvoor het bewijs van bekwaamheid geldt	uitbreiding of beperking schoolsoorten waarvoor de onderwijs- bevoegdheid geldt
I.5.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak bijbelkennis en cultuurgeschiedenis van het christendom		bijbelkennis en cultuurgeschiedenis van het christendom	
I.6.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak Duits		Duits	
I.7.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak Engels		Engels	
I.8.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak filosofie		filosofie	

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3	Kolom 4	Kolom 5
nummer	bewijs van bekwaamheid	voorwaarden aanwijzing tot bewijs van bekwaamheid	vakken waarvoor het bewijs van bekwaamheid geldt	uitbreiding of beperking schoolsoorten waarvoor de onderwijs- bevoegdheid geldt
I.9.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak Frans		Frans	
I.10.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak Fries		Fries	
I.11.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak geschiedenis		geschiedenis	
I.12.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak Grieks en Latijn		Grieks en Latijn	

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3	Kolom 4	Kolom 5
nummer	bewijs van bekwaamheid	voorwaarden aanwijzing tot bewijs van bekwaamheid	vakken waarvoor het bewijs van bekwaamheid geldt	uitbreiding of beperking schoolsoorten waarvoor de onderwijs- bevoegdheid geldt
I.13.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak Hebreeuws		Hebreeuws	
I.14.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak Italiaans		Italiaans	
I.15.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak kunstgeschiedenis		kunstgeschiedenis	
I.16.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak maatschappijleer		maatschappijleer	

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3	Kolom 4	Kolom 5
nummer	bewijs van bekwaamheid	voorwaarden aanwijzing tot bewijs van bekwaamheid	vakken waarvoor het bewijs van bekwaamheid geldt	uitbreiding of beperking schoolsoorten waarvoor de onderwijs- bevoegdheid geldt
I.17.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak muziek		muziek	
I.18.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak natuurkunde		natuurkunde	
I.19.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak Nederlands		Nederlands	
I.20.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak Russisch		Russisch	

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3	Kolom 4	Kolom 5
nummer	bewijs van bekwaamheid	voorwaarden aanwijzing tot bewijs van bekwaamheid	vakken waarvoor het bewijs van bekwaamheid geldt	uitbreiding of beperking schoolsoorten waarvoor de onderwijs- bevoegdheid geldt
I.21.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek voor het vak scheikunde		scheikunde	
I.22.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak Spaans		Spaans	
I.23.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak sterrenkunde		sterrenkunde	
I.24.	getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, voor het vak wiskunde		wiskunde	

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3	Kolom 4	Kolom 5
nummer	bewijs van bekwaamheid	voorwaarden aanwijzing tot bewijs van bekwaamheid	vakken waarvoor het bewijs van bekwaamheid geldt	uitbreiding of beperking schoolsoorten waarvoor de onderwijs- bevoegdheid geldt
I.25.	Getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van een universitaire eerstegraads lerarenopleiding, geregistreerd in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs in het onderdeel onderwijs, en genoemd in artikel 7.4, vierde lid van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek voor het vak Latijn		Latijn	

7.2 Bijlage, onderdeel II. Bewijzen van bekwaamheid van de tweede graad

Kolom 1	Kolom 2		Kolom 3	Kolom 4	Kolom 5
nummer	bewijs van bekwaamheid		voorwaarden aanwijzing tot bewijs van bekwaamheid	vakken waarvoor het bewijs van bekwaamheid geldt	uitbreiding of beperking schoolsoorten waarvoor de onderwijs- bevoegdheid geldt
II.1	akte van bekwaamheid van de derde graad, welke krachtens artikel III van de Wet van 4 juli 1985 (<i>Stb.</i> 1985, 408) tot uiterlijk 1 augustus 1989 kan worden uitgereikt tot het geven van voortgezet onderwijs in het vak	aardrijkskunde		aardrijkskunde	de bevoegdheid tot het geven van onderwijs is beperkt tot scholen voor lager beroeps- onderwijs, scholen voor lager- en middelbaar algemeen voortgezet onderwijs en de gemeenschappelijke leerjaren van scholengemeen- schappen, waarvan de eerder genoemde scholen deel uitmaken
II.2	idem	Arabisch		Arabisch	idem
II.3	idem	biologie		biologie	idem
II.4	idem	Duits		Duits	idem
II.5	idem	economische wetenschappen		bedrijfseconomie algemene economie	idem
II.6	idem	Engels		Engels	idem
II.7	idem	Frans		Frans	idem
II.8	idem	Fries		Fries	idem
II.9	idem	geschiedenis		geschiedenis	idem
II.10	idem	natuurkunde		natuurkunde	idem
II.11	idem	Nederlands		Nederlands	idem
II.12	idem	scheikunde		scheikunde	idem
II.13	idem	Spaans		Spaans	idem
II.14	idem	Turks		Turks	idem
II.15	idem	wiskunde		wiskunde	idem

Kolom 1	Kolom 2		Kolom 3	Kolom 4	Kolom 5
nummer	bewijs van bekwaamheid		voorwaarden aanwijzing tot bewijs van bekwaamheid	vakken waarvoor het bewijs van bekwaamheid geldt	uitbreiding of beperking schoolsoorten waarvoor de onderwijs- bevoegdheid geldt
II.16	akte van bekwaamheid van de tweede graad als bedoeld in artikel 29, vierde lid onder a, van de WVO, tot het geven van voortgezet onderwijs in het vak	aardrijkskunde		aardrijkskunde	
II.17	idem	algemene economie		algemene economie	
II.18	idem	bedrijfseconomie		bedrijfseconomie	
II.19	idem	biologie		biologie	
II.20	idem	Duits		Duits	
II.21	idem	Engels		Engels	
II.22	idem	Frans		Frans	
II.23	idem	Fries		Fries	
II.24	idem	geschiedenis		geschiedenis	
II.25	idem	natuurkunde		natuurkunde	
II.26	idem	Nederlands		Nederlands	
II.27	idem	pedagogiek		pedagogiek, agogiek, psychologie onderwijskunde	
II.28	idem	scheikunde		scheikunde	
II.29	idem	Spaans		Spaans	
II.30	idem	wiskunde		wiskunde	